

Η γλώσσα μου

για την τετάρτη
δημοτικού

1

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑ

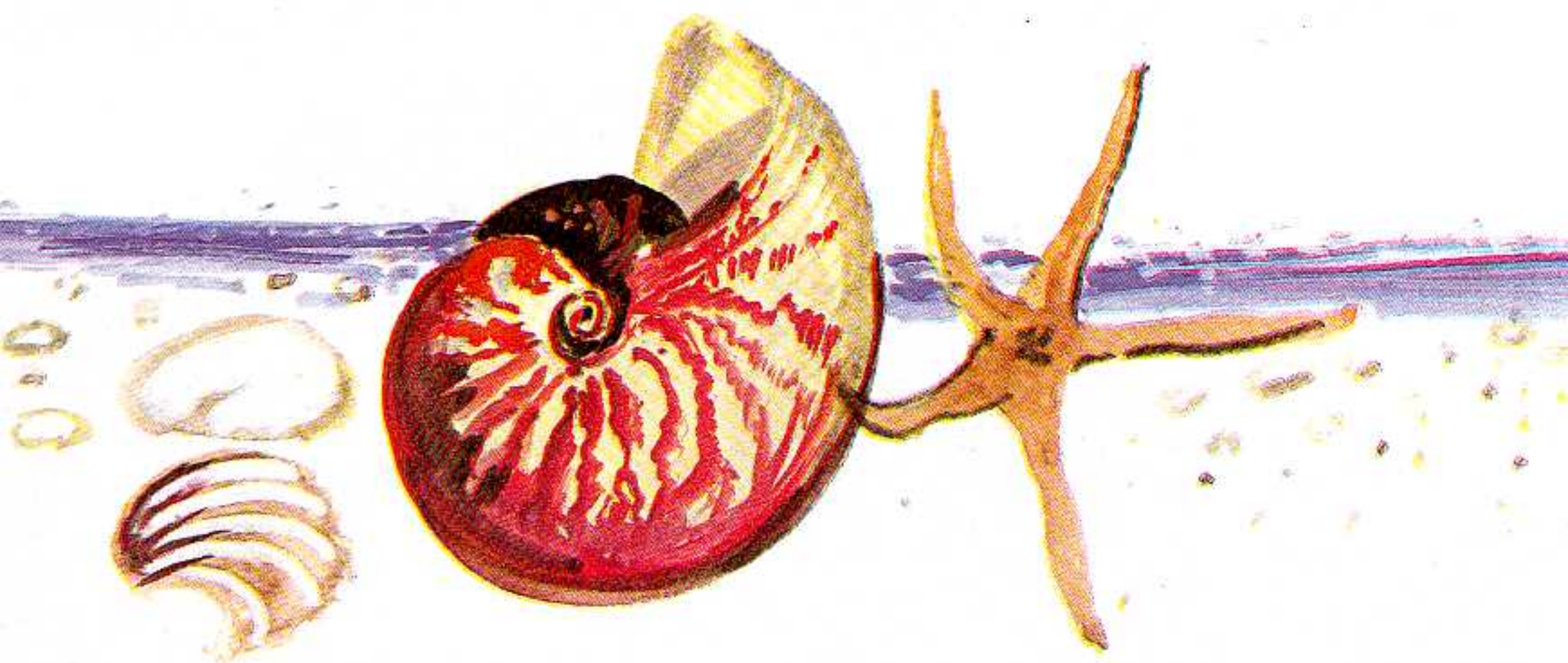

Με απόφαση της ελληνικής κυβερνήσεως τα διδακτικά βιβλία του δημοτικού, του γυμνασίου και του λυκείου τυπώνονται από τον Οργανισμό Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων και διανέμονται δωρεάν.

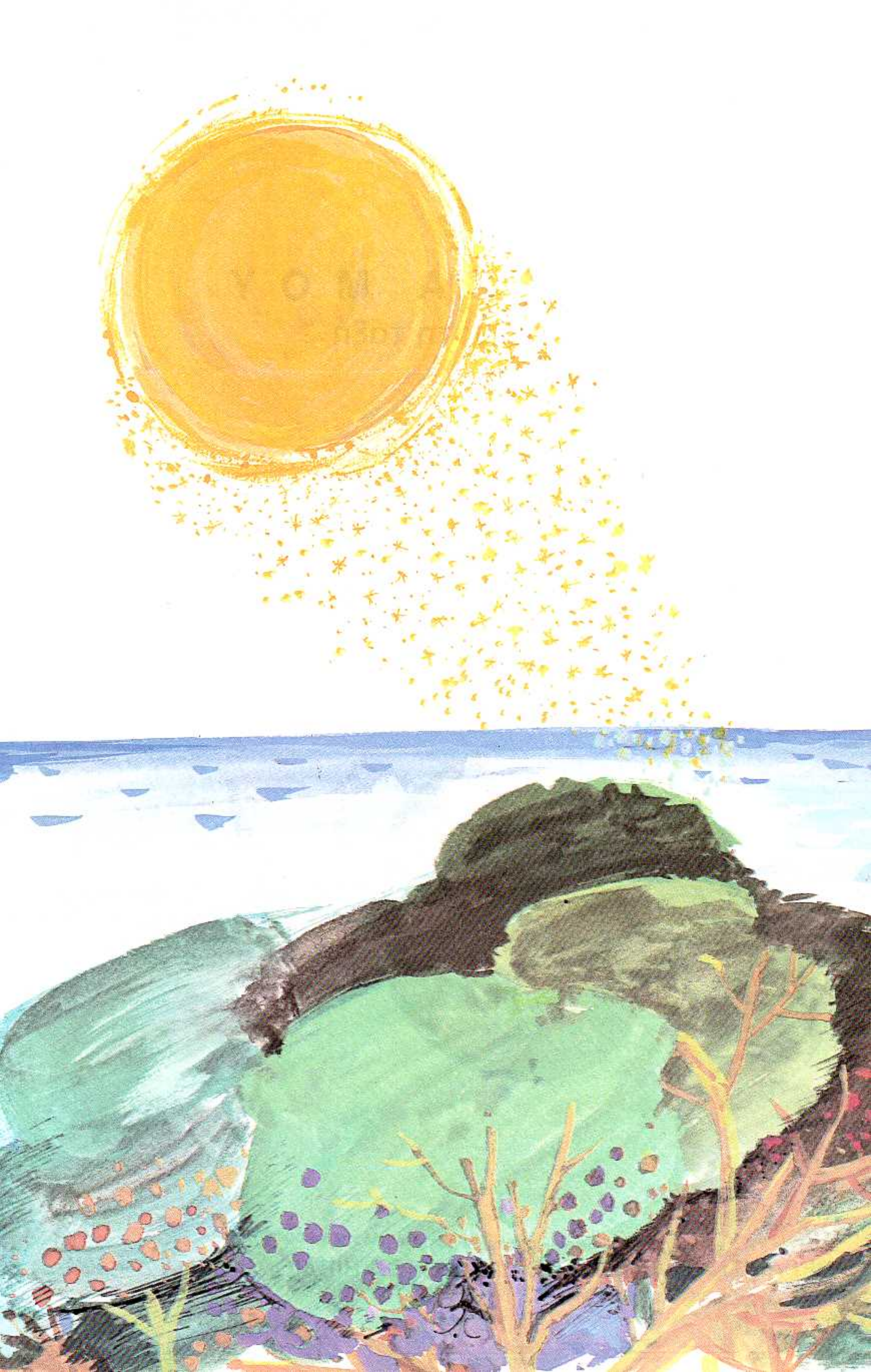
Η ΓΛΩΣΣΑ ΜΟΥ

για την τέταρτη τάξη

1

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ ΑΘΗΝΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

Συντακτική ομάδα:

Αντώνης Λαμπρινίδης
Διονύσης Μελάς
Γιώργος Περπιράκης
Χάρης Σακελλαρίου
Κώστας Χωρεάνθης
Νικήτας Κουμέντος (συνεργασία)

Εικονογράφηση:

Διατσέντα Παρίση

Πέρασε το καλοκαίρι

Πέρασε το καλοκαίρι. Τα τζιτζίκια λαλούν ακόμα στο περιβόλι και τα κηπευτικά είναι στις δόξες τους. Το νερό τρέχει κελαρυστό στο αυλάκι και δροσίζει τα φυτά. Οι καρποί κρέμονται λαχταριστοί από τα κλωνάρια.

Όμως το γαλάζιο φόρεμα του ουρανού το λέρωσαν με τις μουντζούρες τους κάποια σύννεφα, που φάνηκαν ξαφνικά πάνω από το αντικρινό νησί. Η Χρυσαιγή τα είδε. Όλος ο φωτεινός κόσμος, που είχε ανοιχτεί μέσα της, σκοτείνιασε.

Το καλοκαίρι είχε πάει στο νησί. Εκεί έμενε ο ξάδερφός της ο Παντελής με την οικογένειά του. Είχαν ένα μεγάλο σπίτι κι ένα μεγάλο περιβόλι. Από το μπαλκόνι έβλεπες το πράσινο του περιβολιού να σμίγει με το ζαφείρι της θάλασσας. Στο βάθος αχνοφαινόταν κάποιο νησί.

Η Χρυσαιγή περνούσε ξέγνοιαστα τις μέρες της εκεί. Γνωρίστηκε με κάποια γειτονόπουλα. Τα βράδια του νησιού ήταν διάφανα και τα παιδιά κάθονταν στα πεζούλια της περιβολόπορτας σαν παλιοί γείτονες και συζητούσαν ατέλειωτα.

Όμως τώρα το καλοκαίρι πέρασε. Η Χρυσαιγή ετοιμάζεται να γυρίσει στην πόλη, στο θόρυβο, στο σχολείο... Την παραμονή που θα 'φευγαν ανέβηκε στο μπαλκόνι. Ένα ελαφρό αεράκι περπατούσε πάνω στα φύλλα του περιβολιού και ρυτίδωνε το πέλαγος αντίκρυ. Η Χρυσαιγή έκλεισε τα μάτια, για να δει και μέσα της αυτό το φωτεινό θαύμα. Θα το 'παιρνε μαζί της για μια ολόκληρη χρονιά.

Πέρασε το καλοκαίρι. Η πόλη, ο θόρυβος, το σχολείο είναι εκεί και περιμένουν...

1. Βρίσκω στο κείμενο το ουσιαστικό που έχει η καθεμιά από τις παρακάτω προτάσεις, το υπογραμμίζω κι ύστερα το γράφω εδώ:

Πέρασε

..... λαλούν.

..... είναι στις δόξες τους.

..... τρέχει.

..... κρέμονται.

..... ετοιμάζεται να γυρίσει στην πόλη.

2. Γράφω εδώ χωριστά τα ουσιαστικά της άσκησης 1 που είναι στον ενικό και χωριστά εκείνα που είναι στον πληθυντικό:

Στον ενικό: *το μαγομαίρι*

Στον πληθυντικό: *τα τσιτζίμια*

3. Φτιάχνω προτάσεις με ένα όνομα κι ένα ρήμα, όπως στο παράδειγμα:

Προσέχω ν' αρχίζω με κεφαλαίο και στο τέλος να βάζω τελεία.

τρένο, περνώ:

Το τρένο περνά.

καναρίνι, λαλώ:

αυτοκίνητο, τρέχω:

αέρας, φυσώ:

4. Σκέφτομαι και γράφω:

Ένα βράδυ στη γειτονιά.

(Χρησιμοποιώ και τις λέξεις: νύχτα, άστρα, φωνές, σκοτάδι, γειτονιά, μαζεύονται, μιλά, ακούν, γάβγισμα, γελούν, προχωρεί)

5. Αντιστοιχίζω το ρήμα με το όνομα που πρέπει, έτσι που να βγαίνει κάποιο νόημα:

Η ετοιμασία

Οι επιβάτες

Τα σκυλιά

Το καράβι

Τα σχολεία

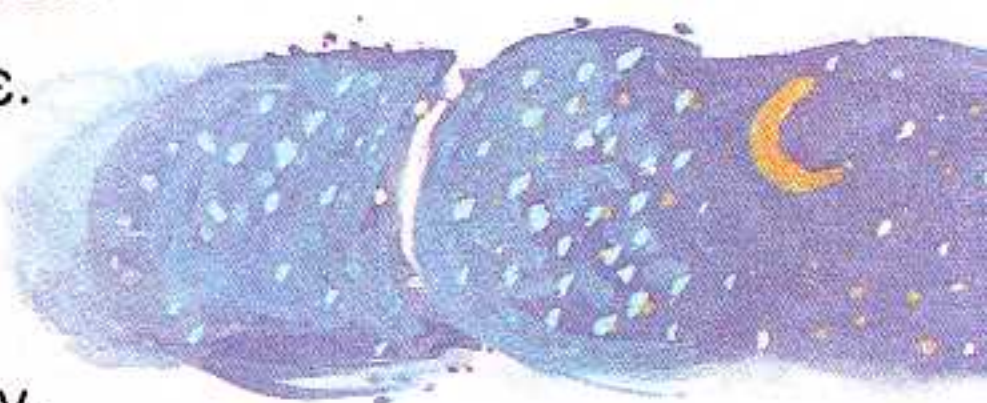
δαγκώνουν.

βούλιαξε.

άρχισε.

άνοιξαν.

νύσταξαν.

6. Γράφω και μαθαίνω:

*Πέρασε το μαγομαίρι. Τα τσιτζίμια γαρούν αιόμη
στο ιερινόρι.*

7. Λέξεις για την καρτέλα:

*φροσίω-φροσιά, ετοιμάζομαι-ετοιμασία, μονντφού-
ρα- μονντφουρώνω*

8*. Γράφω τέσσερις προτάσεις, παίρνοντας κάθε φορά ένα ουσιαστικό κι ένα ρήμα:

βοήθεια

θεατής

κυπαρίσσι

κίνηση

Έφτασε βοήθεια.

ψηλώνω

φταίω

τρομάζω

φτάνω

Σύννεφα

Σύννεφα! σύννεφα! Νύχτα και μέρα
πώς ταξιδεύετε με τον αγέρα!

Κάποτε μοιάζετε με αρνιών κοπάδι
που βόσκει ατάραχα μες στο λιβάδι.

Κάποτε μοιάζετε πουλιά χαμένα
κι από τον άνεμο κυνηγημένα.

Σύννεφα! Έφτασε του τρύγου η ώρα.
Κρέμεστε ανήσυχα, γεμάτα πόρα.

Χώρες αφήνετε, σε χώρες πάτε,
βουνά σηκώνεστε, αχνός σκορπάτε.

Κι όταν η όψη σας στη δύση ανάβει
γίνεστε ολόχρυσο λαμπρό καράβι,

που με τα ξάρτια του και τις αντένες
φεύγει σε θάλασσες ονειρεμένες!

Ζαχαρίας Παπαντωνίου

«Καλή χρονιά!»

— Με το δεξί, με το δεξί στην αίθουσα! Άννα, με το δεξί!

Η Δανάη στέκεται στην πόρτα της αίθουσας και βλέπει τα παιδιά που μπαίνουν. Θα κάνουν τα μαθήματά τους και φέτος σε καινούρια αίθουσα, στο δεύτερο όροφο. Τα παιδιά

μπαίνουν λίγο διστακτικά. Η Δανάη εξακολουθεί να φωνάζει:

— Με το δεξί, με το δεξί!

— Μα τι σ' έπιασε; Τι φωνές είν' αυτές; τη ρώτησε ο Γεράσιμος μπαίνοντας.

Η Δανάη σωμαίνει για μια στιγμή. Ο Πέτρος του λέει:

— Στο καινούριο σπίτι δεν μπαίνεις με το δεξί πόδι για το καλό; Είναι το ποδαρικό, που λένε. Κι επειδή η αίθουσα είναι καινούρια, γι' αυτό η Δανάη ξελαρυγγιάζεται να φωνάζει. Θα κλείσει ο λαιμός της, όπως πάει.

— Κατάλαβα, για να πάει καλά η χρονιά.

— Για φαντάσου! λέει ο Σπύρος. Η χρονιά αρχίζει...

ΈΑραγε θα το πει και στο δάσκαλο, όταν θα μπει;

— Για να δούμε! Λες να μην πάει καλά η χρονιά φέτος;

— Χτύπα ξύλο, καημένε! λέει ο Γιάννης, που καθόταν λίγο πιο πέρα, και χτυπά το ξύλο του θρανίου.

— Χτυπήσω, δε χτυπήσω, πιστεύω πως θα πάει καλά. Και πέρσι περάσαμε ωραία!

— Να, ο κύριος μπαίνει, είπαν μ' ένα στόμα η Δήμητρα κι ο Παράσχος.

— Πιάστε κόκκινο, είπε η Δήμητρα. Για να μη μαλώνουμε.

Ακούμπησαν τα χέρια τους στην κόκκινη μπλούζα του Παναγιώτη.

— Τι πάθατε σήμερα μ' όλα τούτα; ρωτά ο Σωτήρης. Έτσι αρχίζετε εσείς τη χρονιά; Μ' αυτά τα κουροφέξαλα;*

— Τι σημασία έχει; Μήπως η χρονιά δεν αρχίζει καλά; Για κοίτα, είπε η Κατερίνα.

Ο δάσκαλος χαμογελά. Στέκεται μπροστά στην έδρα. Με ζεστή φωνή εύχεται στα παιδιά:

— Καλή χρονιά!

— Καλή χρονιά! Ευχαριστούμε! βουίζει η αίθουσα.

* κουροφέξαλα = ανόητα λόγια

1. Βρίσκω στο κείμενο το ουσιαστικό ή το ρήμα που λείπει από κάθε πρόταση, και τη συμπληρώνω:

..... μπαίνουν λίγο διστακτικά.
..... εξακολουθεί να φωνάζει.
..... αρχίζει.
..... ο λαιμός της...

Χτύπα ξύλο, καημένε! ο Γιάννης.

Να, ο κύριος

Ο δάσκαλος

2. Γράφω τις προτάσεις στον πληθυντικό:

Ενικός αριθμός

Πληθυντικός αριθμός

Η πόρτα άνοιξε.

.....

Το παιδί ετοιμάζεται.

.....

Ο αστροναύτης γυρίζει.

.....

Το βαπόρι σφύριξε.

.....

3. Γράφω δίπλα στο καθένα από τα παρακάτω ρήματα τα ουσιαστικά που ταιριάζουν και στον αριθμό που πρέπει:
(η σαρδέλα, η μέλισσα, ο καρχαρίας, το χελιδόνι, το δελφίνι, ο αϊτός)

Πετάει

Κολυ-
μπούν

4. Λέξεις για την καρτέλα:

ρίγος-ρίγανι, έφρα, ωέρντοι και ωέρτοι

5. Συζητώ με τους συμμαθητές μου τη σημασία που έχει το ρήμα κλείνω στις παρακάτω προτάσεις. Ύστερα σχηματίζουμε στην τάξη προφορικά παρόμοιες προτάσεις:

Έκλεισε η αγορά.

Η πληγή κλείνει.

Φέτος κλείνω τα δέκα.

Δεν μπορώ να κλείσω μάτι.

6. Γράφω και μαθαίνω:

*Ἡ Δανάη στέιεται στην ωόρτα της αίδουσας και
βγέει τα ωαιδιά ωου μωαίνουν.*

.....

.....

.....

- 7*. Γράφω τα ουσιαστικά και τα ρήματα που είναι σε παρένθεση στον κατάλληλο αριθμό και πρόσωπο:

Μόλις (χτυπήσω) το κουδούνι, τα παιδιά

(ξεχύνομαι) στην αυλή. Η τάξη (μένω)

..... αδειανή. Αδειανά μένουν και (το θρανίο)

..... (Το παιδί) φωνάζουν, τρέ-

χουν, παίζουν. Η Έλλη (πηδώ) το σχοινάκι.

(Ο μαθητής) ανοίγουν τα παράθυρα,

για να (αεριστώ) οι αίθουσες. Σε λί-

γο (θα μπω) όλοι πάλι στις τάξεις. (Θα

ξαναρχίσω) το μάθημα, θα ξαναρ-

χίσουν (ο μπελάς)

Στο δικό τους σπίτι

Ιδρωμένη, με τα μαλλιά της κολλημένα στο μέτωπο, η Φανή ανεβαίνει με δυσκολία τη σκάλα. Κρατάει ένα κουτί, μεγάλο για το μπόι της. Το σηκώνει ψηλά, για να μπορεί να βλέπει πού πατάει, κι αυτό την κουράζει πιο πολύ. Πίσω της, αγκομαχώντας, ανεβαίνει ο Φώτης. Σηκώνει στην πλάτη έναν μπόγο και σκύβει τόσο, που λες πως η μύτη του θ' ακουμπήσει στα σκαλοπάτια. Ως το δεύτερο όροφο είναι πολλά...

Το σπίτι φέγγει ολόκληρο. Οι μπαλκονόπορτες είναι ανοιχτές. Μυρίζει ασβέστης και μπογιά. Οι μπόγοι ρίχνονται όπου να 'ναι. Κατεβαίνουν γρήγορα τη σκάλα. Το φορτηγό είναι αραγμένο μπροστά στην είσοδο της πολυκατοικίας. Τα πράγματα ξεφορτώνονται, τα παίρνουν και πάλι ανεβαίνουν. Τα γόνατα τρέμουν, τα χέρια βαραίνουν από την κούραση.

Η αναπνοή πιάνεται. Όμως, μ' όλη την ταλαιπωρία, η καρδιά τους σκιρτά από χαρά. Το σπίτι είναι δικό τους.

Χρόνια τώρα τα παιδιά άκουγαν τους γονιούς τους να συζητούν για ένα δικό τους σπίτι. Όμως συχνά η συζήτηση σταματούσε. Ένα σπίτι αγοράζεται δύσκολα. Έμεναν σ' ένα που το είχαν νοικιάσει. Κάτι θυμούνται τα παιδιά.

Ο νοικοκύρης ήταν λίγο στρυφνός. Στην αρχή δεν ήθελε να το δώσει.

— Έχετε παιδιά; ρώτησε.

— Έχουμε, απάντησε διστακτικά ο πατέρας. Ένα αγόρι κι ένα κορίτσι.

— Ξέρετε, τα παιδιά κάνουν ζημιές. Δυστυχώς, δε γίνεται.

— Μα τα παιδιά είναι μικρά ακόμα.

— Καλά, καλά, ξέρω....

Στο τέλος ο σπιτονοικοκύρης υποχώρησε.

— Ας είναι, είπε. Οι ενοικιαστές πληρώνουν και τις ζημιές.

Ερχόταν ο ίδιος κάθε μήνα να πάρει το ενοίκιο. Έριχνε κλεφτές ματιές, μήπως ανακαλύψει καμιά ζημιά.

— Έννοια σας, δεν έχει τίποτα. Τα παιδιά προσέχουν, τον καθυσύχαζε η μητέρα.

Τρία χρόνια κράτησε αυτό το βάσανο. Κάποτε βρέθηκαν σε δύσκολη θέση. Η πληρωμή του ενοικίου αργούσε. Ο νοικοκύρης απαιτούσε το ενοίκιο την ορισμένη μέρα.

— Περίπτωση να σου πετύχει! φώναζε. Θέλω τα χρήματα τώρα!

Κι ο πατέρας κι η μητέρα το 'βαλαν σκοπό ν' αγοράσουν ένα σπίτι. Άργησαν λίγο, μα με τη δουλειά τους κι ένα δάνειο που πήραν τα κατάφεραν. Το κλειδί έλαμψε μια μέρα στα χέρια τους.

Τα πράγματα κουβαλήθηκαν. Η γλυκιά αναστάτωση κρατάει μερικές μέρες.

Ο πατέρας ακουμπάει στην μπαλκονόπορτα. Βλέπει ως πέρα στον απέναντι δρόμο. Αφαιρείται. Με το νύχι του χαράζει ελαφρά το βαμμένο ξύλο...

1. Συμπληρώνω με το άρθρο που ταιριάζει τα ουσιαστικά του κειμένου:

..... Φανή ανεβαίνει. σπίτι φέγγει. νοικοκύρης έρχεται. μύτη του θ' ακουμπήσει. αναπνοή πιάνεται. κλειδί έλαμψε. γονιός συζητά. Φώτης φορτώθηκε. πατέρας ήρθε. ξύλο χαράχτηκε.

- Ξεχωρίζω τα ουσιαστικά των παραπάνω προτάσεων στα τρία γένη και τα γράφω με τα άρθρα τους:

Αρσενικά

ο νοικοκύρης

Θηλυκά

η Φανή

Ουδέτερα

το σπίτι

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Συμπληρώνω τις προτάσεις με το άρθρο που λείπει:

Η αναστάτωση κρατάει. Οι άνεμοι φυσούν.

..... πηγή στέρεψε. κόρη μεγάλωσε.

..... λύκοι ουρλιάζουν. αυγή πρόβαλε.

..... θόρυβοι αυξήθηκαν. κάμποι πρασίνισαν.

3. Όσες προτάσεις είναι στον ενικό τις μεταφέρω στον πληθυντικό και αντίστροφα:

Ενικός αριθμός

Ο ενοικιαστής πληρώνει.

.....

.....

Ο δρόμος τελειώνει.

.....

Η πόρτα έκλεισε.

Η μπαλκονόπορτα ανοίγει.

Πληθυντικός αριθμός

.....

Οι πληρωμές αργούν.

Οι συζητήσεις σταματούν.

.....

Τα καντήλια έσβησαν.

.....

.....

4. Γράφω και μαθαίνω:

*Η Ρανή ανεβαίνει με δυσκολία τη σκάλα. Κρατάει
ένα μοντί μεγάλο για το μωόι της.*

.....

.....

.....

5. Λέξεις για την καρτέλα:

*δύσκολα, δυστυχής-δυστύχημα-δυστυχώς, ενοίκιο-
νοίκι - ενοικιαστής, ζημιά*

6. Σκέφτομαι και γράφω:

Το σπίτι μου.

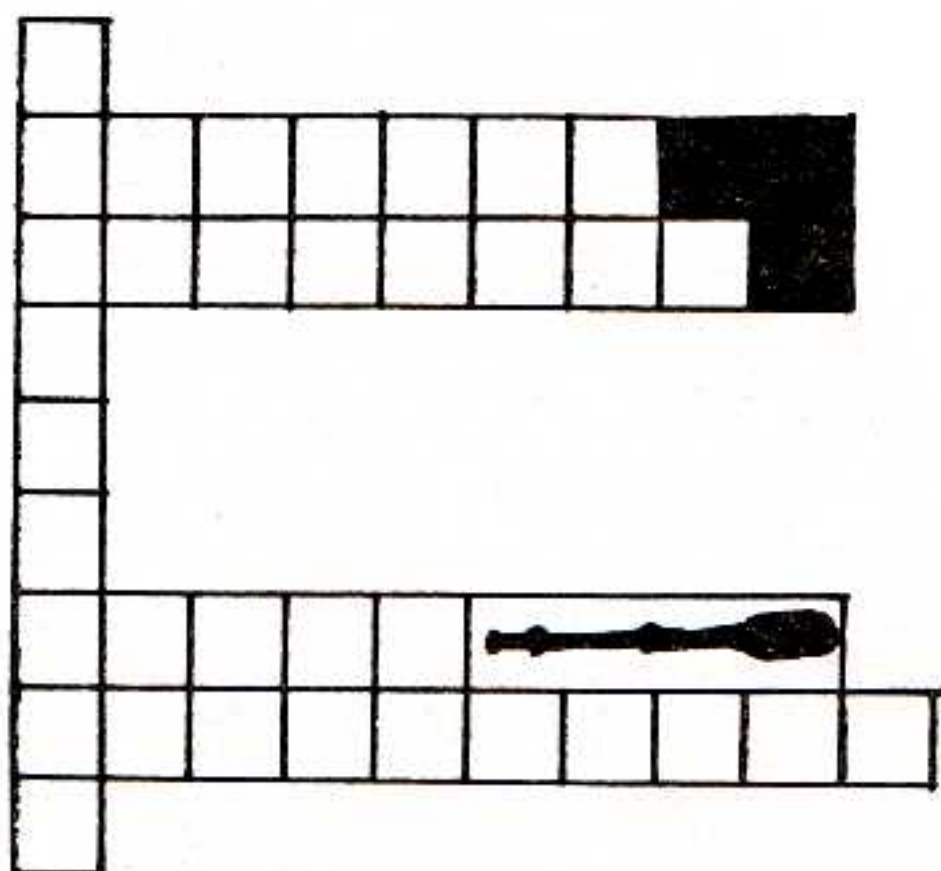
7*. Λύνω το σταυρόλεξο:

Οριζόντια:

1. Κινεί το αυτοκίνητο (με άρθρο).
2. Κατοικούν στο χωριό.
3. Μ' αυτό κινούνται οι βάρκες.
4. Τρώγονται και παστές
(με άρθρο).

Κάθετα:

Επισκευάζουν τις μηχανές.

Οι κούκλες της Μαρίνας

Ποπό! Κούκλες, κούκλες, κούκλες!

Η Μαρίνα πρώτη φορά έβλεπε τόσο πολλές κούκλες.

Κούκλες μικρές και κούκλες μεγάλες. Κούκλες που παρίσταναν ανθρώπους απ' όλο τον κόσμο. Από την Κύπρο, την Ελλάδα, την Ευρώπη, την Αφρική, την Ασία, την Αυστραλία, την Αμερική. Κούκλες ντυμένες με όλες τις φορεσιές των ανθρώπων που κατοικούν στη Γη.

Στέκονται όλες στη σειρά. Πρώτα οι κούκλες που παρίσταναν παιδάκια. Ύστερα οι κούκλες μαμάδες, οι κούκλες

πατέρες, οι κούκλες παππούδες, οι κούκλες γιαγιάδες. Πιο κάτω άλλες κούκλες παρίσταναν ζώα και πουλιά. Άσπρες αρκούδες, πηδηχτά λαγουδάκια, πολύχρωμα κοκόρια, ξένοιαστα κατσικάκια.

— Μπορώ να παίξω με τις κούκλες; ρώτησε δειλά η Μαρίνα το θείο Στάθη.

— Και βέβαια μπορείς να παίξεις, της απάντησε. Όταν βαρεθείς το παιγνίδι με τις κούκλες, φώναξέ με να σε πάρω πίσω στο δωμάτιό σου.

— Δε θέλω να ξαναπαίξω με την Πόπη, τη Δήμητρα, τον Ηλία. Νομίζουν πως τα ξέρουν όλα. Θέλω να μείνω μόνη μου. Δε θα βαρεθώ ποτέ, ποτέ.

Ο θείος Στάθης γέλασε.

Η Μαρίνα έμεινε μόνη με τις κούκλες.

Μπροστά της ήταν μια άσπρη αρκούδα. Κρατούσε από το χέρι ένα μικρό αρκουδάκι. Η Μαρίνα την πήρε στα χέρια της. Πίσω στη ράχη είχε ένα κουρδιστήρι. Κοίταξε και τις διπλανές κούκλες. Όλες είχαν από ένα κουρδιστήρι στην πλάτη.

— Θά πρέπει να χορεύουν, σκέφτηκε η Μαρίνα. Κι όλο περιέργεια κούρδισε την άσπρη αρκούδα. Η αρκούδα όμως, αντί ν' αρχίσει να χορεύει, άρχισε να διηγείται μια ιστορία.

Η Μαρίνα πήρε μια άλλη κούκλα. Παρίστανε μια κοπέλα από τις Ινδίες. Της γύρισε πολλές φορές το κουρδιστήρι, που είχε στη ράχη της, και η κοπέλα από τις Ινδίες άρχισε να μιλά για το χωριό της.

Κούρδισε ακόμα μια άλλη. Ήταν ένα προσφυγόπουλο από την Κύπρο. Μίλησε για το παραθαλάσσιο χωριό του στη βόρεια Κύπρο και για τη “Λενιώ”, την άσπρη ψαρόβαρκα

του πατέρα του. Διηγήθηκε για τις χαρές που είχε το ψάρεμα και είπε πόσο θέλει να γυρίσει πίσω. Μόνο όταν γυρίσει στο χωριό του, θα νιώθει ευτυχισμένος.

Η Μαρίνα κούρδισε και άλλες κούκλες. Έμαθε τόσες πολλές ιστορίες που βαρέθηκε πια να ακούει άλλες.

Εκείνο που ήθελε τώρα η Μαρίνα ήταν να διηγηθεί τις ιστορίες που έμαθε. Δοκίμασε να τις πει στις κούκλες. Αυτές όμως ούτε άκουαν ούτε καταλάβαιναν. Αχ! Να ήταν εδώ κοντά η Πόπη, η Δήμητρα, ο Ηλίας. Αυτοί θα την άκουαν και θα την καταλάβαιναν.

Εκείνη τη στιγμή φάνηκε στην πόρτα ο θείος Στάθης. Της χαμογέλασε με νόημα.

Η Μαρίνα κατάλαβε. Ήθελε να της πει πως μονάχος του ένας δεν μπορεί να χαίρεται για πολύ καιρό ούτε τα πιο όμορφα πράγματα του κόσμου.

Μιχαλάκης Ι. Μαραθεύτης

1. Συμπληρώνω τις προτάσεις του κειμένου με τα ουσιαστικά που λείπουν:

Πρώτα που παρίσταναν παιδάκια.

Ύστερα οι κούκλες οι κούκλες

..... οι κούκλες, οι κούκλες

Άσπρες πηδηχτά λαγουδάκια...

Παρίστανε μια κοπέλα από τις

2. Συμπληρώνω τα ουσιαστικά με τις καταλήξεις που λείπουν:

Τρεις ψαρ πάλεψαν σκληρά με τα κύματα.

Οι εργάτ ξεφόρτωσαν το φορτηγό.

Οι βαρκάρ έσυραν τις βάρκες στη στεριά.

Οι κληματαρι γέμισαν από σταφύλια.

Οι φλόγ τύλιξαν το σπίτι.

3. Γράφω τις παρακάτω φράσεις στον πληθυντικό αριθμό:

Ενικός αριθμός

Η βροχερή μέρα.

Ο θεατής παρακολουθεί.

Η άγνωστη γυναίκα.

Η σακούλα σκίστηκε.

Ο καφετζής της παραλίας.

Ο μαρμαράς χτυπά.

Η κυρά του νησιού.

Πληθυντικός αριθμός

Οι βροχερές μέρες.

4. Αντιστοιχίζω τις λέξεις με την ίδια ή περίπου την ίδια σημασία:

καλοκαιρινός

ασθένεια

αρρώστια

δουλειά

ασχολία

θερινός

αγρότης

παραλία

ακρογιάλι

επίθετο

επώνυμο

γεωργός

5. Λέξεις για την καρτέλα:

*άγνωστος, -η, -ο, αγρότης-αγρότισσα, αστροναύτης,
βιβλιοπώλης - βιβλιοπωλείο*

6. Σκέφτομαι και γράφω:

Μια κούκλα διηγείται την ιστορία της.

(Η κούκλα μπορεί να είναι βοσκοπούλα, χορευτής, αστροναύτης, αρκουδάκι κ.ά.)

7. Γράφω και μαθαίνω:

Εμείνο που ήδεξε τώρα η Μαρίνα ήταν να διηγηθεί τις ιστορίες που έμαθε.

.....

.....

.....

8*. Γράφω πώς συνήθως λέμε:

τα πονηρότερα από τ' αγρίμια·

αυτούς που αγοράζουν πράγματα·

αυτούς που καλλιεργούν τη γη·

αυτούς που τραγουδούν·

αυτούς που πουλούν βιβλία·

αυτούς που ταξιδεύουν στο διάστημα·

αυτούς που φυλάνε τα πρόβατα·

τους ανέμους που φυσούν

από τα βόρεια·

τα μεταλλικά δοχεία για το λάδι·

(αγοραστής, τενεκές, αστροναύτης, τσοπάνης, βιβλιοπώλης, αγρότης, αλεπού, βοριάς, τραγουδιστής)

αλεπούδες

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Η Μάγια

Η Πούλια, πόχει εφτά παιδιά,
μέσ' απ' τους ουρανούς περνά.

Κάποτε λίγο σταματά
στο φτωχικό μου και κοιτά.

– Γεια σας, τι κάνετε; Καλά;
– Καλᾶ. Πώς είναι τα παιδιά;

– Τι να σας πω; Εκεί ψηλά
τα τρώει τ' αγιάζι κι η ερημιά.

– Γι' αυτό πικραίνεσαι, Κυρά;
Δε μου τα φέρνεις εδωνά;

– Ευχαριστώ, μα 'ναι πολλά
και θα σου φάνε τη σοδειά.

– Δώσε μου καν την πιο μικρή
τη Μάγια την αστραφτερή.

– Πάρ ' τη λοιπόν κι έχε στο νου
πως θα 'σαι ο άντρας τ' ουρανού,

είπε. Και πριν βγάλω μιλιά,
μου την καρφώνει στα μαλλιά.

Λάμπουνε γύρω τα βουνά,
τα χέρια μου βγάνουν φωτιά.

Κι η Πούλια, πόχει εφτά παιδιά,
φεύγει και μ' αποχαιρετά.

Οδυσσέας Ελύτης

1. Βάζω παύλα, ερωτηματικό και τελεία όπου χρειάζεται:

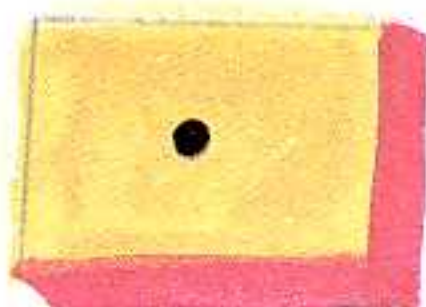
Η Πούλια... μέσ' απ' τους ουρανούς περνά
Γεια σας, τι κάνετε Καλά
Καλά Πώς είναι τα παιδιά
Γι' αυτό πικραίνεσαι, Κυρά
Δε μου τα φέρνεις εδωνά
Λάμπουνε γύρω τα βουνά
Τα χέρια μου βγάνουν φωτιά
Κι η Πούλια, πόχει εφτά παιδιά,
φεύγει και μ' αποχαιρετά

2. Βάζω παύλα (–) όπου χρειάζεται στον παρακάτω διάλογο:

Πικραίνεται η κυρά;
Όχι, δεν πικραίνεται.
Χαίρεται η κυρά;
Ναι, χαίρεται.

Βάζω

ή

όπου πρέπει:

- Τι κάνετε, παιδιά
- Ευχαριστούμε Είμαστε καλά
- Δε μας δίνετε τη ζωγραφιά σας
- Ναι, να σας τη δώσουμε

3. Απαντώ στις ερωτήσεις:

– Η Πούλια βρίσκεται στη γη;

.....

– Η Πούλια είναι αστερισμός;

.....

Έβαλες παύλα;

4. Γράφω και μαθαίνω:

*Γεια σας, τι κάνετε; Χαρά;
Χαρά. Πώς είναι τα παιδιά;*

.....

.....

5*. Από τις απαντήσεις μαντεύω και γράφω τις ερωτήσεις:

.....

– Η Πούλια έχει επτά παιδιά.

.....

– Η Μάγια είναι η πιο μικρή.

Οι θησαυροί του καλοκαιριού

Ο Τάσος και η Δέσποινα γύρισαν πλούσιοι στο σπίτι τους από τις διακοπές. Ο καθένας έχει φέρει μαζί του κι από ένα θησαυρό. Τον έχουν βάλει μέσα σε κάτι κουτιά, άλλα μικρότερα, άλλα μεγαλύτερα.

Κανένας δεν ήξερε τι είχαν κρυμμένο εκεί μέσα. Όσοι μια μέρα η Δέσποινα πήρε μια μεγάλη τσάντα, έβαλε μέσα μερικά κουτιά και μια και δυο, δίχως να πει σε κανέναν τίποτε, πήρε το δρόμο για το σχολείο. Το ίδιο έκαμε και ο Τάσος. Βρήκε κι αυτός μια τσάντα, έβαλε μέσα μερικά κουτιά και τενεκεδάκια κλεισμένα από πάνω καλά και, χωρίς να πει σε κανέναν τίποτε, ξεκίνησε για το σχολείο.

Κάποια στιγμή όμως συναντηθήθηκαν στο δρόμο οι δυο τους:

- Μπα! Για πού, παρακαλώ, με την τσάντα; ρωτά ο Τάσος.
- Κι εσύ για πού πρωί πρωί με τη δική σου; Μήπως για τη «λαϊκή»; τον αντιρωτά η Δέσποινα.
- Και τι έχεις μέσα; Ξαναρωτά περίεργος ο Τάσος.
- Τους θησαυρούς του Σολομώντα, απαντά η Δέσποινα. Θα τους δεις και θα τρίβεις τα μάτια σου.

Όταν έφτασαν στο σχολείο και μπήκαν στην τάξη, ο καθένας τους άρχισε ν' ανοίγει τα κουτιά και ν' αραδιάζει πάνω στο τραπέζι τους θησαυρούς του: Κοχύλια από αχιβάδες, από πίνες και κυδώνια, μικρούς και μεγάλους αστερίες, κάτι πολύχρωμα πετραδάκια και βότσαλα, άλλα πράσινα,

άλλα κόκκινα κι άλλα κάτασπρα ή ολόμαυρα... Βελανίδια και κουκουνάρια κι ένα σωρό άλλα.

Τα παιδιά έχουν μαζευτεί ολόγυρα και τ' αποθαυμάζουν.

— Μα αυτά είναι ολόκληρος θησαυρός, λένε.

— Ο θησαυρός του καλοκαιριού, λέει ο δάσκαλος.

Κάποιος συμμαθητής τους ρωτά:

— Μα πού τα βρήκατε όλα αυτά;

— Στη θάλασσα, στην ακρογιαλιά, απαντούν κι οι δυο τους.

Κι όλοι αποφασίζουν να πλουτίσουν το μουσείο της τάξης τους με τα καλύτερα απ' αυτά και μ' εκείνα που θα φέρουν και τ' άλλα παιδιά.

1. Συμπληρώνω τις προτάσεις του κειμένου με τις αόριστες αντωνυμίες καθένας, κάποιος, κανένας:

..... έχει φέρει μαζί του κι από ένα θησαυρό.
..... δεν ήξερε τι είχαν κρυμμένο εκεί μέσα.
..... τους άρχισε ν' ανοίγει τα κουτιά.
..... συμμαθητής τους ρωτά.

2. Αντί για τα οριστικά άρθρα ο, η, το, συμπληρώνω τις προτάσεις δεξιά με τα αόριστα άρθρα ένας, μια, ένα:

Ξέρουμε ποιος

Ο μαθητής ρωτά.

Ο θείος Νίκος ψαρεύει.

Η ξαδέρφη μου γύρισε.

Το παιδί γράφει.

Δεν ξέρουμε ακριβώς ποιος

Ένας μαθητής ρωτά.

..... θείος μου ψαρεύει.

..... ξαδέρφη μου γύρισε.

..... παιδί γράφει.

3. Συμπληρώνω με τα άρθρα που ταιριάζουν:

(Οριστικά: ο, η, το. Αόριστα: ένας, μια, ένα)

..... γάιδαρος και αλεπού πήγαν μαζί για κυνή-
γι. Ξαφνικά λιοντάρι πετάχτηκε μπροστά τους.
..... αλεπού πλησίασε το λιοντάρι και του υποσχέθηκε
πως θα του έδινε το γάιδαρο αν την άφηνε να φύγει.
..... λιοντάρι συμφώνησε. Τότε αλεπού έριξε το
γάιδαρο σ' ένα δόκανο.
..... λιοντάρι, μόλις σιγουρεύτηκε πως γάιδαρος
πιάστηκε, γύρισε κι έπιασε πρώτα την αλεπού.

4. Συμπληρώνω τις προτάσεις με τις αόριστες αντωνυμίες που ταιριάζουν:

(κάποιος, κάμποσες, άλλοι, μερικοί, μερικά, ένας, μια)

..... μαθητής θυμάται κάτι από τις καλοκαιρι-
νές διακοπές του. θυμούνται τη θά-

λασσα και άλλοι το βουνό. παιδιά έφε-
ραν μαζί τους διάφορα πράγματα που βρήκαν εκεί που
πήγαν. μαθητής έφερε στο σχολείο πο-
λύχρωμα βότσαλα. μαθήτρια κάτι παράξενα
κοχύλια. μαθητές έφεραν συλλογές από
φύλλα και μαθήτριες δείγματα από
πετρώματα.

5. Γράφω και μαθαίνω:

*Ο Τάσος και η Δέσποινα έχουν φέρει μαζί τους
μια αψίδα ένα θησαυρό.*

6. Λέξεις για την καρτέλα:

*δερσιμός, μαρομαρινός, - ή, - ό, μαριπούλι, πεισόνι, πε-
ταλούδα*

7.* Συμπληρώνω με τις αόριστες αντωνυμίες που ταιριάζουν:

– Νίκο, πήγαινε ν' ανοίξεις την πόρτα.
χτυπά.

Ο Νίκος πηγαίνει και σε λίγο γυρνά.

– Έταν γνωστός; τον ρωτά ο πατέρας.

– Όχι, ξένος.

– Τι ήθελε;

– πληροφορίες.

Τ' αδέρφια μου

Είμαστε τέσσερα αδέρφια κι εγώ είμαι η τρίτη στη σειρά. Η Τριανταφυλλιά, η μεγαλύτερή μας, πηγαίνει στο γυμνάσιο. Ο Σίμος τελειώνει φέτος το δημοτικό κι εγώ πηγαίνω στην τέταρτη τάξη. Η Χαρούλα είναι στην πρώτη. Οι γονείς μας δουλεύουν και μένουμε συχνά μόνοι στο σπίτι.

Τι να σας λέω! Τα ξέρετε εσείς καλύτερα. Όταν τ' αδέρφια αγαπιούνται...

— Έλα τώρα, Χαρούλα, άφησέ με να διαβάσω. Δεν έχω καιρό για παιχνίδια. Αυτή επιμένει. Μου τραβάει το φουστάνι, μου πετά κάτω το βιβλίο.

— Εγώ θέλω τώρα. Εγώ τελείωσα το διάβασμα.

— Εσύ τελείωσες, εγώ όμως όχι.

Η Χαρούλα βάζει τα κλάματα, χτυπάει τα πόδια στο πάτωμα.

— Παίξε με το Σίμο. Κοίτα τον, χαζεύει με το καναρίνι. Σίμο, έλα να παίξεις με την αδερφούλα σου.

— Δε με παρατάτε! Εσείς θαρρείτε πως έχω την όρεξή σας. Επειδή εγώ τελείωσα γρήγορα, νομίζετε πως είμαι υποχρεωμένος να ασχολούμαι μαζί σας; Άκου απαίτηση...

Παίρνει ύφος και μας κοιτάζει με την άκρη του ματιού του. Τι εγωισμός, Θεέ μου!

Η Χαρούλα εξακολουθεί να κλαίει. Ακούω βήματα στο διάδρομο.

— Σώπα, Χαρούλα μου, της λέω. Να, έρχεται η Τριανταφυλλιά μας. Αυτή θα σε παίξει.

Η Τριανταφυλλιά φαίνεται κουρασμένη, αλλά το χαμόγελο δε σβήνει από το πρόσωπό της.

— Τι έχει το μικρό μου και κλαίει; ρωτά τη Χαρούλα, που ξεσπά σε γοερά κλάματα και δείχνει με το χέρι το Σίμο.

— Αχ, αυτός ο Σίμος! Καταδέξου μας κι εμάς! λέει η Τριανταφυλλιά.

Ο Σίμος κοιτάζει ειρωνικά.

— Για κοίτα, φίλε μου, λέει. Ζωή είναι αυτή εδώ μέσα; Τα νιάνιαρα να έχουν απαιτήσεις!

Η Τριανταφυλλιά παίρνει αγκαλιά τη Χαρούλα, τη φέρνει μια γύρα και χαμογελά συγκαταβατικά στο Σίμο.

— Καλά, καλά! Σε ξέρουμε! Μόνο μεγάλα λόγια είσαι.

Για μια στιγμή γίνεται ησυχία. Τ' αδέρφια μου σωπαίνουν. Κοιτάζονται και τα μάτια τους λένε αυτό που δεν μπορεί να πει το στόμα...

1. Υπογραμμίζω στο κείμενο τις προσωπικές αντωνυμίες και συμπληρώνω μ' αυτές τις προτάσεις:

..... επιμένει.
..... θέλω τώρα.
..... τελείωσες, όμως όχι.
..... θαρρείτε πως έχω την όρεξή σας.
..... τελείωσα γρήγορα.

2. Συμπληρώνω με την προσωπική αντωνυμία που ταιριάζει:
(εγώ, εσύ, αυτός, αυτή, εμείς, εσείς)

..... είμαστε τέσσερα αδέρφια.
..... (η Χαρούλα) πηγαίνει στην πρώτη.
..... (Ο Σίμος) τελειώνει το δημοτικό.
..... δεν έχω καιρό για παιχνίδια.
..... παίξε με το Σίμο.
..... τι θα κάνετε;

3. Στη θέση των ονομάτων βάζω μια από τις προσωπικές αντωνυμίες αυτός, αυτή, αυτό, αυτοί, αυτές, αυτά:

Το καναρίνι κελαηδεί.

Αυτό κελαηδεί.

Οι σφήκες τσιμπάνε.

..... τσιμπάνε.

Ο Ηρακλής ετοιμάζεται.

..... ετοιμάζεται.

Τα φουστάνια μου κόντυναν.

..... κόντυναν.

Οι τροχονόμοι σφυρίζουν.

..... σφυρίζουν.

Η νεράιδα λούζεται.

..... λούζεται.

4. Γράφω τις προτάσεις στον άλλο αριθμό, όπως στο παράδειγμα:

Ενικός αριθμός

Πληθυντικός αριθμός

Εγώ έφυγα.

Εμείς φύγαμε.

Αυτοί γύρισαν.

.....
Εσύ να προσέξεις πολύ.

.....

Αυτός γράφει.

.....

5. Συμπληρώνω με την κατάλληλη προσωπική αντωνυμία:

Ο σχολίατρος ήρθε το πρωί στο σχολείο. μόλις τον είδα, σκέφτηκα ότι θα μας κάνει εμβόλιο.

Ο Κώστας φοβήθηκε. Κι φοβάται τα εμβόλια.

6. Σκέφτομαι και γράφω:

Τ' αδέρφια μου.

7. Γράφω και μαθαίνω:

Είμαστε τέσσερα αδέρφια κι εγώ είμαι η τρίτη στη σειρά. Τι να σας τα λέω! Τα φέρετε εσείς μαγύτερα.

.....

.....

.....

.....

8. Λέξεις για την καρτέλα:

αίμα, βαφτίσια, βοήθεια

9*. Συζητώ στην τάξη για τις σημασίες που έχει το ρήμα παίρνω στις παρακάτω προτάσεις και φτιάχνω προφορικά παρόμοιες:

Παίρνει ύφος.

Πήγαμε στην αγορά και πήραμε παπούτσια.

Το πήρε πάνω του.

Τρώει, αλλά δεν παίρνει πάνω του.

Πήρε ένα τηλεφώνημα κι έφυγε αμέσως.

Πήρε να βραδιάζει.

«Πήραν την Πόλη, πήραν την, πήραν τη Σαλονίκη».

Μάνα και παιδί

Περνώ συχνά από κείνο το δρόμο. Τα χτυπήματα ακούγονται τότε δυνατά και αργά, τότε ελαφρά και γρήγορα. Το σπίτι έχει μπροστά μια μικρή αυλή. Μεγάλες τετράγωνες πέτρες, χαραγμένες στις πλευρές τους, είναι σκορπισμένες εκεί. Είναι μάρμαρα, που με το δούλεμα θα γίνουν έργα τέχνης. Μερικά δέντρα στέκουν με τα σκονισμένα τους φύλλα στην άκρη, παρατημένα και θλιβερά. Νομίζεις πως το σπίτι είναι ακατοίκητο κι όμως τα χτυπήματα έρχονται μέσ' απ' αυτό.

Πολλές φορές σκέφτομαι να μπω. Ξέρω πως μέσα δουλεύει ο γλύπτης. Όμως πάντα διστάζω. Φοβούμαι μήπως τον καθυστερήσω απ' τη δουλειά του και δε θέλω να του γίνομαι εμπόδιο, ακόμα και για λίγη ώρα.

Αυτόν τον καιρό δουλεύει μια μαρμάρινη προτομή, που θα στηθεί στην πλατεία της συνοικίας. Την έχει παραγγείλει ο δήμαρχος. Σήμερα το πρωί τον επισκέφτηκε στο εργαστήρι του. Βρήκα την πόρτα ανοιχτή και μπήκα.

— Πώς πάμε; ρωτά ο δήμαρχος και ρίχνει ματιές στα έργα του καλλιτέχνη. Τα μαλλιά και τα ρούχα του γλύπτη είναι πασπαλισμένα με σκόνη.

Εμένα με τράβηξε ένα έργο στη δεξιά πλευρά της αίθουσας, κοντά στο παράθυρο. Παρίστανε μια μάνα που κρατούσε στην αγκαλιά το μωρό της. Το κεφάλι και τα χέρια του μωρού μόνο ξεχώριζαν. Το υπόλοιπο σώμα ήταν ένα με της μάνας.

— Καλά, απαντά ο γλύπτης στο δήμαρχο. Τώρα δουλεύω το κεφάλι, δε θ' αργήσω.

— Τέλειωνε, τέλειωνε! Σε είκοσι μέρες θα γίνουν τα αποκαλυπτήρια. Δράση, παιδί μου, δράση... Έφυγε χωρίς να κοιτάξει τίποτ' άλλο.

— Τι να του πεις! μονολογεί ο γλύπτης. Σκέφτεται μόνο την τελετή των αποκαλυπτηρίων. Ίσως να 'χει και δίκιο...

Γυρίζει και κοιτάζει τη μάνα. Το βλέμμα του το σκιάζει μια μελαγχολία, με παίρνει το μάτι του, έρχεται κοντά. Αφήνει τη σμίλη και το σφυρί πάνω σ' έναν πάγκο.

— Έχουμε και επισκέψεις βλέπω...

Αισθάνομαι λίγο δύσκολα. Ωστόσο ακολουθώ το βλέμμα του και ακουμπώ κι εγώ το δικό μου πάνω στο γλυπτό.

— Είναι πολύ όμορφο! του λέω.

Διακρίνω μια λάμψη στα μάτια του. Το σύννεφο που τα σκίαζε διαλύθηκε. Πλησιάζει το γλυπτό με δυο μεγάλα βήματα κι ακουμπά πάνω του το χέρι του μ' εμπιστοσύνη.

1. Βρίσκω στο κείμενο τα ρήματα που τελειώνουν σε -ω και -μαι και τα γράφω εδώ:

Ρήματα σε -ω

Περνώ συχνά από κείνο το δρόμο.

..... πως μέσα δουλεύει ο γλύπτης.

Όμως πάντα

Τώρα το κεφάλι.

Ωστόσο το βλέμμα του.

..... μια λάμψη στα μάτια του.

Ρήματα σε -μαι

..... να μπω.

..... μήπως τον καθυστερήσω.

..... λίγο δύσκολα.

2. Γράφω τα ρήματα των προτάσεων στο πρώτο πρόσωπο:

Ακούγονται χτυπήματα.

Πλησιάζει το γλυπτό.

Επισκέπτεται το εργαστήρι.

Παρίστανε μια μάνα.

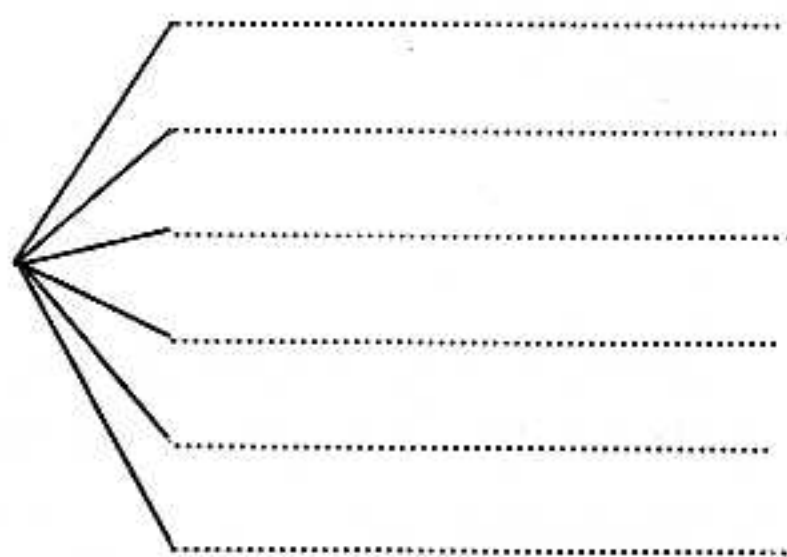
Ενδιαφέρεται για το έργο.

Έρχεται κοντά.

Δουλεύει μια προτομή.

αιούμαι.

Εγώ

3. Γράφω τα ρήματα, όπως στο παράδειγμα:

ντύνω

ντύνομαι

χτενίζω

.....

.....

στενοχωριέμαι

.....

κουράζομαι

αγαπώ
ζαλίζω

4. Γράφω και μαθαίνω:

*Πολλές φορές σιέφτομαι να μωω. Ξέρω πως μέσα
δουλεύει ο γγύωτης.*

5. Λέξεις για την καρτέλα:

δήμαρχος, σιόνη, σύννεφο-συννεφιά, σφυρί

6* Γράφω το ρήμα που λείπει, όπως το παράδειγμα:

(σαπουνίζω, σηκώνω, νανουρίζω, κρύβω)

Ξαπωνίζω την κούκλα μου, σαπουνίζομαι κι εγώ.
..... το μωρό μας, κι εγώ.
..... εγώ, και τα λεφτά μου.
..... ένα βάρος, κι εγώ.

(κόβω, σκουπίζω, πλένω, τρίβω)

..... το ψωμί. με το μαχαίρι.
..... το πρόσωπο. με σαπούνι.
..... με την πετσέτα. το πρόσωπό μου.
..... με οινόπνευμα το τυρί.

Μια άλλη μητέρα

Κάθομαι κοντά στο παράθυρο και κεντώ. Η δεσποινίδα Στέλα με τα μακριά λεπτά δάχτυλα ξέρει να κεντά πάρα πολύ όμορφα. Με μαθαίνει κι εμένα με μεγάλη υπομονή.

Είναι τώρα κάμποσος καιρός που έρχεται στο σπίτι. Και είναι πάνω από ένας χρόνος που η μητέρα μου χάθηκε. Την κλάψαμε πολύ, θα τη θυμάμαι πάντα. Ήταν τόσο καλή για μένα και για τον πατέρα. Στην αρχή δεν ήθελα να το πιστέψω πως δε θα ξανάβλεπα πια τα όμορφα και γλυκά της μάτια.

Μείναμε οι δυο μας με τον πατέρα. Η εργασία του τον απασχολούσε αρκετές ώρες την ημέρα. Συχνά έμενα μόνη μου. Διάβαζα ή έγραφα κι εκεί που ήμουν σκυμμένη πάνω απ' τα χαρτιά μου, ερχόταν η μορφή της μητέρας μου, μπερδευόταν ανάμεσα στα γράμματα και δε μ' άφηνε να μελετήσω. Αρχίζα τότε να κλαίω.

Έτσι περνούσε ο καιρός.

Μια μέρα ο πατέρας, γυρίζοντας απ' τη δουλειά, με βρήκε έτσι, με τα μάτια κατακόκκινα από το κλάμα.

— Γιατί κλαίει το κορίτσι μας; Ξέρω... ξέρω. Σου έχω μια έκπληξη. Κοίτα, να μην ντροπιαστούμε! Είσαι μεγάλη πια!

Η έκπληξη ήταν η δεσποινίδα Στέλα. Με κοίταξε με τα μεγάλα γαλανά της μάτια, την είδα κι εγώ σαστισμένη κι ύστερα χαμογέλασα. Μια βουβή συνεννόηση. Άνοιξε τα χέρια, μ' έβαλε στην αγκαλιά της, μου χάιδεψε τα μαλλιά.

— Όστε λοιπόν, αυτή είναι η Μαρία; Θα γίνουμε δυο καλές φίλες, έτσι; Θα 'μαι πάντα κοντά σου. Συμφωνείς; Η φωνή της ήταν ζεστή και φιλική. Κούνησα το κεφάλι, σαν να 'λεγα «ναι».

Γίναμε φίλες· μ' έμαθε να κεντώ, να ζωγραφίζω, να κάνω δουλειές στο σπίτι.

— Μαρία, μου φώναξε μια μέρα μπαίνοντας. Έλα να με βοηθήσεις. Κρατούσε μερικά πακέτα μεγάλα και μικρά. Σε λίγο μπήκε κι ο πατέρας.

— Σε λίγες μέρες θα μπορείς, όποτε θέλεις, να τη φωνάζεις «μητέρα». Ξαφνιάστηκα. Η μορφή της μητέρας μου ήρθε ξανά. Ήταν χαμογελαστή κι ήταν σαν να μου 'γνεφε κι εκείνη «ναι».

Κάθομαι και διαβάζω κοντά στο παράθυρο. Ακούω να με φωνάζει.

— Έρχομαι, μητέρα!

1. Βρίσκω στο κείμενο όσα ρήματα τελειώνουν σε -μαι ή -με και τα γράφω εδώ, στη στήλη που πρέπει:

Ενικός (εγώ)

υάδομαι

.....

.....

.....

.....

Πληθυντικός (εμείς)

βρήκαμε

.....

.....

.....

.....

2. Γράφω τα ρήματα βουρτσίζω, δαγκώνω, ζαλίζω, ζεσταίνω, λερώνω με τις καταλήξεις -μαι και -με, όπως στο παράδειγμα:

βουρτσίνομαι.

βουρτσίζουμε.

Εγώ

.....

.....

.....

.....

Εμείς

.....

.....

.....

.....

3. Σκέφτομαι και γράφω:

Πώς νιώθουν τα πρόσωπα της ιστορίας μας.

4. Γράφω και μαθαίνω:

*Μείναμε οι δυο μας με τον πατέρα. Την υγάγαμε
ισχνή. Θα τη θυμάμαι.*

.....

.....

.....

5. Λέξεις για την καρτέλα:

εργασία, βούρτσα-βουρτσίζω, πάρα, ζανά

6*. Σχηματίζω φράσεις χρησιμοποιώντας κάθε φορά ένα από τα παρακάτω ρήματα με τις καταλήξεις -μαι ή -με:

(σαπουνίζω, στολίζω, φορτώνω, ξεγελώ, κυλώ, στενοχωρώ, δα-
νείζω)

Τώρα μπορώ να σαπουνίζομαι μόνη μου.

Ετοχίσαμε το σχολείο για τη γιορτή.

Οι γερανοί του Ιδύκου

Στην ξακουσμένη Κόρινθο γίνονταν αγώνες μουσικοί. Στο μεγάλο της θέατρο είχαν μαζευτεί Έλληνες απ' όλες τις πόλεις. Ο Ίβυκος, ο ποιητής από το Ρήγιο της Κάτω Ιταλίας, ήταν προσκαλεσμένος να πάρει μέρος στους αγώνες.

Το καράβι άραξε στον Ισθμό. Οι ταξιδιώτες κατέβηκαν και σκόρπισαν. Μερικοί έκαμαν συντροφιάς και πήρανε γοργά τους δρόμους για τις πατρίδες τους. Φοβούνταν να μείνουν πολλή ώρα, επειδή πολλοί ληστές λημέριαζαν σ' εκείνα τα μέρη.

Ο Ίβυκος κατέβηκε κι αυτός, κρέμασε τη λύρα του στον ώμο και ξεκίνησε με τα πόδια για την Κόρινθο. Έφτασε στην άκρη ενός πευκόδασου.

«Δεν κάθομαι λίγο να ξεκουραστώ;» συλλογίστηκε. «Είμαι ακόμα κάπως μακριά από την πόλη». Κι από κει που βρισκόταν αγνάντεψε στην πλαγιά του βουνού τη φημισμένη πολιτεία.

Κάθισε στον ίσκιο ενός πεύκου, ξεκρέμασε τη λύρα, πέρασε τα δάχτυλά του στις χορδές της κι εκείνη ήχησε γλυκά. Συνάμα κάποιος θόρυβος ακούστηκε πίσω απ' τα δέντρα. Ο ποιητής έστρεψε το κεφάλι, δεν είδε τίποτα.

«Κανένα ζωάκι θα ήταν», σκέφτηκε. Σηκώθηκε και συνέχισε το δρόμο του.

Ένα κοπάδι γερανών περνούσε εκείνη την ώρα πάνω από τον τόπο. Έλαμναν* αργά τα φτερά τους κι ήταν σαν μια νίκη στο γαλάζιο τ' ουρανού.

Οι ληστές ωστόσο είχαν προχωρήσει στο δάσος. Κρύφτηκαν πίσω από ένα χοντρό κορμό.

— Θα κάμουμε καλή δουλειά, είπε ο ένας.

— Φαίνεται να 'χει πολλά χρήματα πάνω του, είπε ο άλλος. Είδες τη χρυσή του ζώνη και τα πορφυρά του σαντάλια;

— Και το ολόχρυσο στεφάνι στα μαλλιά του; Να χτυπήσω πρώτος εγώ;

— Όχι, να κάνεις ό,τι σου λέω. Θα τον πιάσουμε, θα τον δέσουμε. Θα του πάρουμε τα χρήματα κι ύστερα... καταλαβαίνεις...

— Ναι, ό,τι πεις εσύ, απάντησε ταπεινωμένος ο άλλος.

— Σιγά, να τος, έρχεται. Κοίτα γύρω, μην είναι κανένας.

— Βλέπω, δεν είναι κανείς. Δε μας βλέπει κανένα μάτι εδώ....

Ο Ίβυκος προχωρούσε ξέγνοιαστος. Κάποτε σήκωσε το κεφάλι κι έβλεπε ανάμεσα στα δέντρα τους γερανούς, που λες και ακολουθούσανε το δρόμο του. Και ξαφνικά όλα σκοτείνιασαν γύρω του. Μόνο το φτερούγισμα των γερανών αποπάνω του και ύστερα τίποτα....

Οι ληστές έφυγαν τρέχοντας. Έφτασαν στην Κόρινθο, μπήκαν στο πλημμυρισμένο θέατρο. Είδαν τα πρόσωπα σοβαρά και λυπημένα.

— Μα τι έγινε ο Ίβυκος; Γιατί αργεί; Λες να 'παθε τίποτε; έλεγαν μεταξύ τους οι θεατές.

Και ξαφνικά η φωνή του κήρυκα:

— Τον Ίβυκο τον σκότωσαν ληστές! Το σώμα του κείτεται στο δάσος!

Την ίδια στιγμή το κοπάδι των γερανών φτερούγισε πάνω απ' τα κεφάλια τους.

— Οι γερανοί του Ιβύκου! φώναξε χλομός ένας από τους ληστές.

Το πλήθος τους τριγύρισε. Πάνω τους απλώθηκε βαρύ το χέρι της Δίκης.

* έλαμναν = κουνούσαν τα φτερά τους σαν κουπιά.

Ο χωρικός και τα αγγούρια

Κάποτε ένας χωρικός πήγε να κλέψει τ' αγγούρια του γείτονά του. Πήρε ένα τσουβάλι, σύρθηκε με την κοιλιά κι όταν έφτασε στις αγγουριές, σταμάτησε κι άρχισε να κάνει υπολογισμούς.

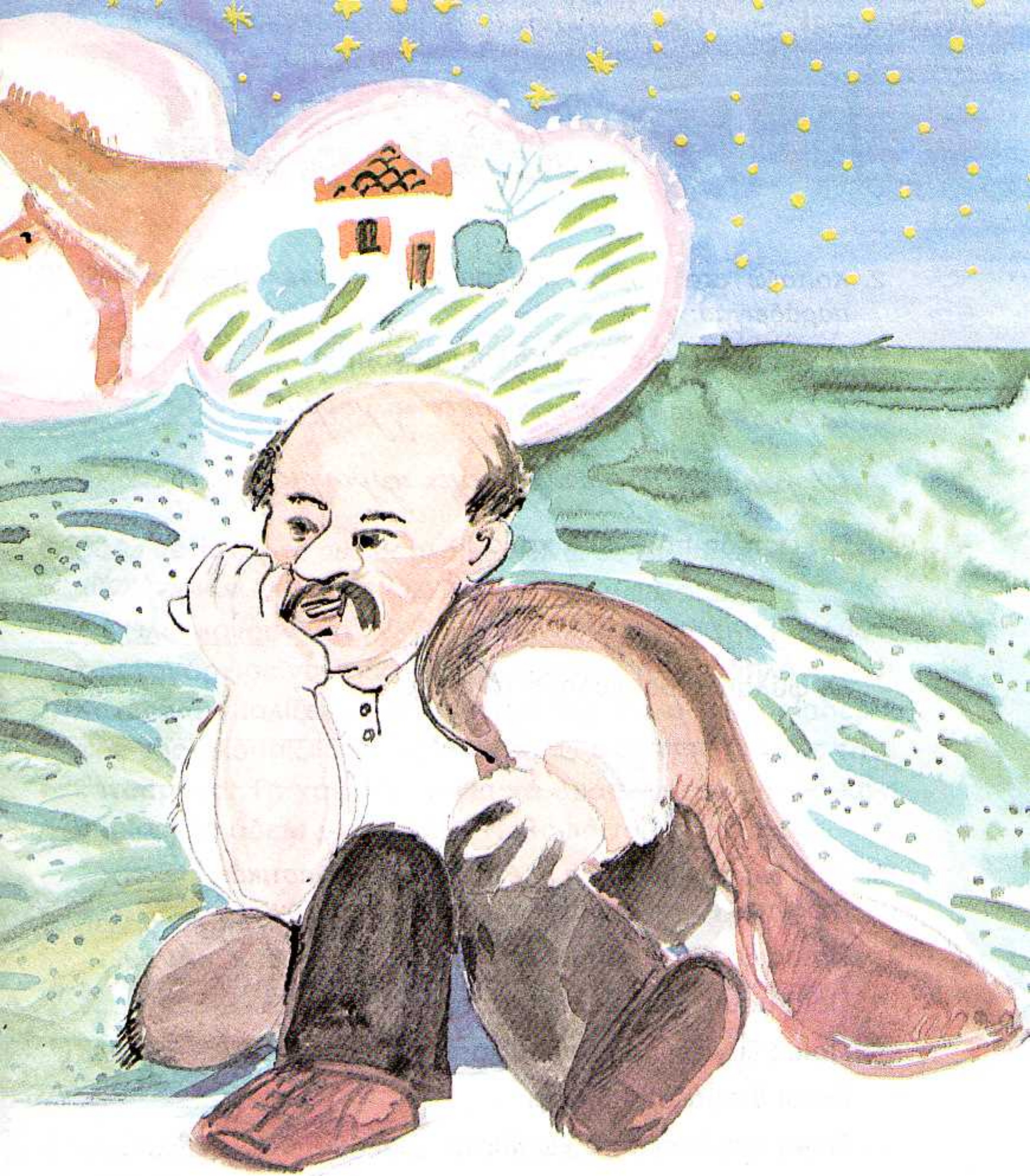
«Αν σταθώ τυχερός και γεμίσω ένα τσουβάλι, συλλογίστηκε, θα το πουλήσω στο παζάρι. Με τα χρήματα που θα πάρω θ' αγοράσω μια κότα. Η κότα θα μου γεννήσει πολλά αυγά, δε θα τα πουλήσω και θα τη βάλω να κλωσήσει. Τα πουλάκια που θα βγάλει θα τα μεγαλώσω, θα τα πουλήσω και με τα χρήματα που θα πάρω θ' αγοράσω μια μικρή γουρούνα. Αυτή θα μου γεννήσει γουρουνάκια, θα τα μεγαλώσω και αυτά, θα τα πουλήσω και με τα χρήματα που θα πάρω θ' αγοράσω μια φοράδα. Η φοράδα θα μου γεννήσει πουλαράκια θα τα μεγαλώσω και θα τα πουλήσω. Με τα χρήματα που θα πάρω θ' αγοράσω ένα σπίτι και θα φυτέψω ένα περιβόλι. Μάλιστα, θα φτιάξω περιβόλι. Και θα φυτέψω ανάμεσα στ' άλλα και αγγούρια, αλλά δε θα αφήνω κανέναν να με κλέβει. Θα έχω φύλακες να τα φυλάνε, αλλά κι εγώ ο ίδιος θα τα φυλάω καλά. Θα πηγαίνω κρυφά, χωρίς να με παίρνουν είδηση, και θα φωνάζω:

«Εσείς εκεί κάτω, φυλάτε καλύτερα τ' αγγούρια!».

Αλλά ο χωρικός είχε τόσο αφαιρεθεί από τα όμορφα σχέδια που είχε πλάσει με τη φαντασία του, ώστε ξέχασε εντελώς πως βρισκόταν μέσα στο περιβόλι του γείτονα και σκόπευε να του κλέψει τ' αγγούρια. Γι' αυτό και τα τελευταία αυτά λόγια τα φώναξε με όλη του τη δύναμη. Όμως οι φύλακες του γείτονα άκουσαν τις φωνές του, έτρεξαν, τον έπιασαν και του έδωσαν ένα γερό ξύλο.

Λέων Τολστόι

1. Βρίσκω στο κείμενο και συμπληρώνω τις προτάσεις με το ουσιαστικό που λείπει:

Θ' αγοράσω μια μικρή

Η φοράδα θα μου γεννήσει

Μάλιστα, θα φτιάξω

Και θα φυτέψω

Όμως οι φύλακες του γείτονα άκουσαν

2. Κοιτάζω στο κείμενο και απαντώ στις ερωτήσεις, όπως το παράδειγμα:

Ο χωρικός πήγε ν' αγοράσει αγγούρια;

Όχι, δεν πήγε ν' αγοράσει αγγούρια.

Ο χωρικός πήγε να πλένει αγγούρια.

Ο χωρικός πήρε ένα καλάθι;

.....
.....

Οι φύλακες θα φυλάνε το σπίτι;

.....
.....

3. Απαντώ στην ερώτηση μ' ένα από τα ουσιαστικά:

(Χρόνης, Άννα, Αποστόλης, μαθητές, γεωργοί)

Ποιος ξοδεύει χρήματα;

Ο Χρόνης.

Ποια μουντζουρώνει τους τοίχους;

.....

Ποιος ζυγίζει τα καρπούζια;

.....

Ποιοι διαβάζουν βιβλία;

.....

Ποιοι οργώνουν τα χωράφια;

.....

4. Ρωτώ με την αντωνυμία τι και απαντώ με ένα ουσιαστικό της άσκησης 3:

Τι ξοδεύει ο Χρόνης;

Χρήματα.

Τι μουντζουρώνει η Άννα;

.....

Τι ζυγίζει ο Αποστόλης;

.....

Τι οργώνουν οι γεωργοί;

.....

Τι διαβάζουν οι μαθητές;

.....

5. Γράφω και μαθαίνω:

Εσείς, ευεί υάτω, φυγάτε μαζύτερα τ' αγγούρια!

.....

.....

6. Βάζω σε κύκλο τα ουσιαστικά που είναι σε πτώση αιτιατική και υπογραμμίζω εκείνα που είναι σε ονομαστική:

Όλοι κάνουν κάτι. Ο Δημοσθένης φόρεσε την μπλούζα του και άρχισε να λαδώνει την αλυσίδα του ποδηλάτου. Η Κατερίνα γυαλίζει τα παπούτσια της και ο μικρός αδερφός της σκουπίζει τον καθρέφτη. Ο Φίλιππος έβγαλε την κατσαρόλα. Τη χρειάζεται για να βράσει νερό και να καθαρίσει τα άδεια μπουκάλια. Η γιαγιά τούς καμάρωνε.

7. Λέξεις για την καρτέλα:

*μωρούφα, γναγίω-γναγιστερός, -ή, -ό, μαδρέφτης,
κατσαρόλα, μωουνιάρι*

8.* Συμπληρώνω τις παροιμίες με τις λέξεις που είναι στην παρένθεση:

(νοικοκύρης, άλογο, λεβέντης, κλέφτης, φτώχεια, άλογο, κανένας, λαγός)

Αγαπά ο Θεός τον μα αγαπά και το

..... Η δουλειά νικά τη Το μάτι του αφέντη

παχαίνει τ', Όποιος κυνηγά πολλούς

..... δεν πιάνει Οι κάμποι θρέφουν

..... και τα βουνά

Αμαδρυάδες

Το αυτοκίνητο κατέβαινε τις στροφές του δρόμου. Οι βελανιδιές, με το λυγρό κορμί και τη φουντωμένη φυλλωσιά, έλεγες πως χόρευαν πιασμένες κλώνο κλώνο. Τα παιδιά, αν και είχαν ζαλιστεί λίγο, έβλεπαν από μέσα τον όμορφο χορό των δέντρων.

— Είναι πραγματικές Αμαδρυάδες, είπε η μητέρα.

— Τι είναι οι Αμαδρυάδες; ρώτησε η Νίκη.

— Είναι οι Νύμφες, που στην αρχαιότητα πίστευαν πως προστάτευαν τις βελανιδιές. Ζούσαν μέσα σ' αυτές, μεγάλωναν και πέθαιναν μαζί τους.

— Σκεφτείτε, είπε ο πατέρας, για τους αρχαίους Έλληνες αυτά τα δέντρα ήταν ιερά. Είχαν αφιερώσει άλση στους θεούς, γιατί πίστευαν πως η θεότητα προστατεύει τον ιερό τόπο και υπάρχει σε κάθε φυσικό στοιχείο.

Ο χορός των Αμαδρυάδων κάποια στιγμή σταμάτησε. Το αυτοκίνητο έκαμε στάση σε μια πηγή, για να ξεδιψάσουν οι ταξιδιώτες. Κατέβηκαν, σκόρπισαν από δω κι από κει. Προχώρησαν παραμέσα στο δάσος. Βαθιά άκουσαν χτυπήματα ξυλοκόπων.

— Άκου, είπε ο Φίλιππος. Κόβουνε δέντρα! Σκοτώνουνε τις Νύμφες!

Ο πατέρας έμεινε λίγο σκεπτικός.

— Ξέρετε, είπε στα παιδιά, και στ' αρχαία χρόνια έκοβαν οι άνθρωποι δέντρα σε μέρη που προστατεύονταν από θεούς. Υπάρχει μάλιστα κάποιος μύθος που μιλά για έναν αστόχαστο νέο, που πήγε να κόψει μια τρανή βελανιδιά. Η Νύμφη τον παρακαλούσε να μη σηκώσει το τσεκούρι να χτυπήσει τον κορμό της. Εκείνος πού ν' ακούσει την Αμαδρυάδα! Με τη δεύτερη, την τρίτη τσεκουριά γίνεται το φονικό του όπλο κομμάτια. Κι η Νύμφη τον καταράστηκε να βασανίζεται σ' όλη του τη ζωή...

Το αυτοκίνητο σε λίγο ξεκίνησε. Άφηνε πίσω του τις σιωπηλές, λυγερές Νεράιδες, που στα χρόνια μας θρηνούν τις νύχτες πάνω από τ' αφανισμένα και πυρπολημένα δέντρα τους...

1. Συμπληρώνω τις προτάσεις με το ουσιαστικό του κειμένου (με άρθρο ή χωρίς άρθρο) που ταιριάζει:
(χορός, στάση, στροφή, βελανιδιά, δέντρο, νεράιδα, χτύπημα, άλσος)

Έβλεπαν *το χορό.*

Κατέβαινε

Προστάτευαν

Έκαμε *στάση.*

Κόβουνε

Άκουσαν

2. Ρωτώ με το **τι**; ή **ποιον**; και απαντώ με ουσιαστικό στην αιτιατική:

ΤΙ ή ΠΟΙΟΝ;

Το αυτοκίνητο έκαμε *στάση.*

Οι άνθρωποι έκοβαν

Οι Νύμφες προστάτευαν

Η Νύμφη καταράστηκε

Οι ταξιδιώτες ήπιαν

Ο ξυλοκόπος κόβει

Ο δασοφύλακας φυλάει

3. Γράφω και μαθαίνω:

Έβλεπαν τον όμορφο χορό των δέντρων.

Είναι οι Νύμφες που προστατεύουν τις βελανιδιές.

4. Λέξεις για την καρτέλα:

βραδινός, -ή, -ό, διώχνω, νεράιδα, μηχανάρι, ωρηγή

5. Γράφω τα άρθρα που λείπουν, όπως στα παραδείγματα:

Με το Ταξιδεύοντας με το αυτοκίνητο Αθήνα – Καλα-
ή τον μάτα, οι ταξιδιώτες περνούν από *το* Σκαρα-
μαγκά, *τον* Ασπρόπυργο, κάμπο της
Ελευσίνας. Βλέπουν σταθμό στα διόδια,
..... Ισθμό, Κορινθιακό κόλπο.

Με της Θαυμάζουν *τις* βαρκούλες στη θάλασσα *της*
ή τις Ελευσίνας, τρώνε από περίφημες σταφί-
δες Κορίνθου και δοκιμάζουν ποικιλίες
κρασιού Νεμέας.

Με έναν Βλέπουν ακόμα *έναν* αυτοκινητόδρομο και-
ή ένα νούριο, *ένα* σταθμό αυτοκινήτων στον Αχλα-
δόκαμπο, καταπράσινο κάμπο στην Αργολίδα
κι απέραντο ελαιώνα στη Μεσσηνία.

Με την Κάνουν στάση στους Μύλους και πίνουν νερό
ή τη από *την* πηγή. Βλέπουν δίπλα *την* δεντροστοι-
χία, τα πλατάνια, ακακία. Εντυπωσιάζο-
νται από όμορφη βουνοπλαγιά, πε-
διάδα και ρεματιά, που φαίνεται στο βά-
θος.

6. Σκέφτομαι και γράφω:

Τι θα 'λεγε το δάσος σ' αυτούς που του κάνουν κακό.

7*. Συμπληρώνω με τα ουσιαστικά που πρέπει:

(Σταύρο, Βαγγελίτσα, Παναγιώτη, Κατίνα, περαστικό, ζωγράφο, μπογιές, Ασπασία)

Είδα το , τον

την , ένα

τις της

τη , έναν

Μένιππος και Χάροντας

Πρόσωπα: Χάροντας, Μένιππος, Ερμής

ΧΑΡ. Δώσε μου, καταραμένε, τα ναύλα.

ΜΕΝ. Φώναζέ το, Χάροντα, αν αυτό σ' ευχαριστεί.

ΧΑΡ. Δώσε μου, σου λέω, τα χρήματα για τα ναύλα.

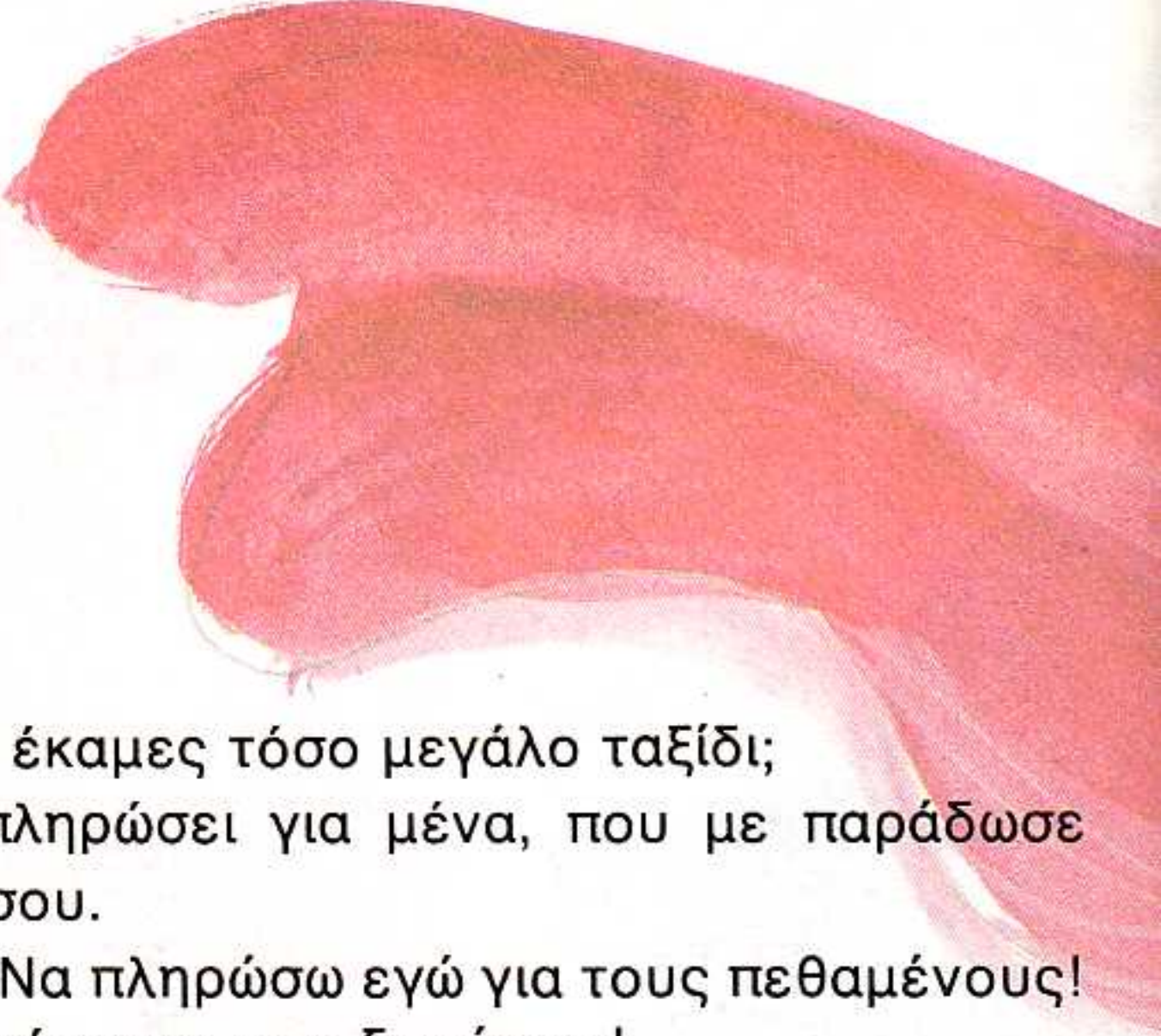
ΜΕΝ. Δεν παίρνεις τίποτα απ' αυτόν που δεν έχει.

ΧΑΡ. Υπάρχει κανείς που να μην έχει ούτε έναν οβολό;

ΜΕΝ. Αν υπάρχει και κανένας άλλος, δεν ξέρω, εγώ όμως δεν έχω.

ΧΑΡ. Μα τον Πλούτωνα, θα σε πνίξω, παλιάνθρωπε, αν δε μου δώσεις.

ΜΕΝ. Κι εγώ με τη μαγκούρα μου θα σου τσακίσω το κρανίο.

ΧΑΡ. Τζάμπα λοιπόν έκαμες τόσο μεγάλο ταξίδι;
ΜΕΝ. Ο Ερμής θα πληρώσει για μένα, που με παράδωσε στην αφεντιά σου.
ΕΡΜ. Ωραία τα λες! Να πληρώσω εγώ για τους πεθαμένους!
ΧΑΡ. Αμ' δε θα σ' αφήσω να μου ξεφύγεις!
ΜΕΝ. Τότε τράβα πίσω τη βάρκα και περίμενε. Μα εγώ δεν έχω τίποτα, τι θα πάρεις λοιπόν;
ΧΑΡ. Εσύ όμως δεν ήξερες πως έπρεπε να πληρώσεις;
ΜΕΝ. Το 'ξερα, μα δεν είχα· τι, δηλαδή, έπρεπε γι' αυτό να μην πεθάνω;
ΧΑΡ. Λοιπόν, εσύ μονάχα θα καυχιέσαι πως ταξίδεψες εδώ τζάμπα;
ΜΕΝ. Όχι και τζάμπα, φίλε μου! Και νερά έβγαλα από τη βάρκα και στο κουπί έβαλα ένα χέρι και ήμουν ο μόνος που δεν έκλαιγα, ενώ οι άλλοι θρηνούσαν.
ΧΑΡ. Αυτά δεν ισοφαρίζουν τα ναύλα. Πρέπει να πληρώσεις σε χρήμα. Δε γίνεται αλλιώς.
ΜΕΝ. Τότε λοιπόν, πήγαινέ με πάλι πίσω στη ζωή.
ΧΑΡ. Ωραίος είσαι! Να με μαυρίσει στο ξύλο ο Αιακός*!
ΜΕΝ. Ε, τότε παράτα με.
ΧΑΡ. Δείξε μου τι έχεις μες στη σακούλα.
ΜΕΝ. Λούπινα, αν αγαπάς, και τα δείπνα της Εκάτης*.
ΧΑΡ. Δε μου λες εσύ, Ερμή, από πού μας κουβάλησες εδώ αυτόν το σκύλο; Σ' όλο το ταξίδι δεν έβαλε γλώσσα μέσα, μόνο περιγελούσε και τους κορόιδευε όλους κι ήταν ο μόνος που τραγουδούσε την ώρα που οι άλλοι βογγούσαν.

ΕΡΜ. Δεν ξέρεις, Χάροντα, ποιον άνθρωπο πέρασες με τη βάρκα σου; Έναν αληθινά ελεύθερο, που για τίποτα δεν έχει έγνοια, το Μένιππο!

ΧΑΡ. Αν σε πετύχω πουθενά καμιά άλλη φορά...

ΜΕΝ. Αν με πετύχεις, παλιόφιλε! Δυο φορές δεν μπορείς να με πετύχεις!

Λουκιανός

Αιακός = ένας από τους δικαστές του Άδη
τα δείπνα της Εκάτης = φαγητά που άφηναν οι αρχαίοι Αθηναίοι
στα σταυροδρόμια τη νύχτα προς τιμή της Εκάτης και τα έπαιρναν
κρυφά οι φτωχοί

1. Συμπληρώνω τις προτάσεις του κειμένου με ό,τι λείπει και τις διαβάζω:

Φώναζέ το

Τότε τράβα

Τότε λοιπόν

Δείξε μου

2. Χρησιμοποιώ τις παρακάτω φράσεις σε προτάσεις:
(παρακαλώ, έχεις την καλοσύνη να, θα ήθελες να, μου κάνεις τη χάρη να, εύχομαι να, μακάρι να, πόσο θα ήθελα να).

Μου κάνεις τη χάρη να έρθεις;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Αλλάζω τις παρακάτω προτάσεις, χρησιμοποιώντας κατάλληλες φράσεις από την άσκηση 2:

— Δώσε μου το τετράδιο.

— Έλα δω.

— Πήγαινε.

4. Συζητώ με τους συμμαθητές μου τη σημασία της λέξης παρακαλώ στις παρακάτω προτάσεις. Ύστερα σχηματίζουμε παρόμοιες προτάσεις προφορικά:

— Μου δίνετε, σας παρακαλώ, ένα κάθισμα;

— Σας παρακαλώ, να προσέχετε!

— Περάστε, παρακαλώ.

— Παρακαλώ την Παναγιά.

5. Σκέφτομαι και γράφω:

Ένα διάλογο, όπου θα υπάρχουν και οι λέξεις παρακαλώ και ευχαριστώ.

6. Γράφω και μαθαίνω:

Δεν παύρεις τίποτα αν' αυτόν ων δεν έχει.

.....

.....

7. Λέξεις για την καρτέλα:

ζωή, υγάμα, στενοχώρια, φθινοπωρινός, -ή, -ό, ερωτοβρόγια

8*. Με καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις σχηματίζω κι από μια πρόταση που σημαίνει παράκληση, ευχή ή διαταγή:
(κουτάλι, κυνήγι, μουσική, όρεξη, στιγμή)

.....

.....

.....

.....

.....

Το πατρικό σπίτι

Οι Έλληνες της βόρειας Κύπρου υποχρεώθηκαν από τον τουρκικό στρατό ν' αφήσουν τα σπίτια τους και να καταφύγουν πρόσφυγες στο ελεύθερο τμήμα του νησιού.

Σαν έμαθα πως η Φωτεινή θα 'φευγε για το χωριό, έκλαιγα απαρηγόρητα.

— Πάρε με μαζί σου, Φωτεινούλα μου, της έλεγα. Πάρε με μαζί σου κι ό,τι θέλεις σου χαρίζω.

Μα όσο κι αν επέμενα και την παρακαλούσα, η Φωτεινή δεν έλεγε να μ' ακούσει.

Την ίδια γνώμη είχε κι ο πατέρας. Η άδεια για επίσκεψή στο Βορρά δόθηκε μονάχα για τη Φωτεινή, που ήταν μεγαλύτερη από μένα. Πώς μπορούσα να πάω κι εγώ;

Δε με ξάφνιασαν τα λόγια του πατέρα. Το 'ξερα πως οι μεγάλοι πολύ λίγες φορές μπορούν να συμφωνήσουν μ' εμάς τους μικρούς. Μα η Φωτεινή; Γιατί να μη θέλει να με βοηθήσει;

Μήνες και μήνες λογαριάζαμε μαζί τούτο το ταξίδι. Λέγαμε πως, σαν δοθούνε οι άδειες, μαζί θα πάμε στο σπιτάκι μας και στο χωριό μας. Γιατί λοιπόν τώρα όλο μου βρίσκει δικαιολογίες κι όλο μου λέει πως δεν μπορεί;

Κάκιωσα μαζί της κι είπα πως τα χάλασα μια για πάντα.
Δε θα της ξαναμιλούσα ποτέ, μα ποτέ στη ζωή μου.

Σαν ήρθε όμως η ώρα τ' αποχωρισμού, ένιωσα παράξενα.
Μια ανησυχία με τύλιξε, που δεν την περίμενα. Ήξερα καλά
τι σήμαινε να περάσει κανείς το συρματοπλέγμα. Δυο χρό-
νια είχαμε ζήσει την τρομάρα και τη φρίκη της κατοχής.

Αν πάθει κάτι η Φωτεινή; Αν δεν ξαναγυρίσει; Σίγουρα ο
πατέρας είχε δίκιο. Το ταξίδι στο Βορρά δεν είναι «παίξε
γέλασε». Κι εγώ πώς θα μπορέσω να στείλω την αδερφούλα
μου σ' ένα τέτοιο ταξίδι, χωρίς ένα γλυκό χαμόγελο;

Στάθηκα και την κοίταζα αναποφάσιστη.

— Γειά σου, μου κάνει κι η φωνή της ήταν γλυκιά όσο ποτέ
άλλοτε. Άπλωσε τα χέρια και με τύλιξε στην αγκαλιά της. Τι
θέλεις να σου φέρω απ' το χωριό;

Το σπίτι μας και τον παππούλη, πήγα να πω, μα πάλι
μετάνιωσα. Κατάλαβα πως θα ζητούσα πράγματα απίθανα.

— Δυο σαλιγκάρια, Φωτεινή, της ψιθύρισα. Δυο σαλιγκάρια
από το περιβόλι μας.

Κι αληθινά, κείνη τη στιγμή δεν ήξερα γιατί τα ζήτησα.
Έτσι το 'πα.

Θυμήθηκα πως τέτοια εποχή πολλά σαλιγκάρια σεργιάνι-
ζαν στο περιβόλι μας κι εγώ τα μάζευα και τα 'βαζα γραμμή.
Τους έδινα το σύνθημα να ξεκινήσουν και παρακολουθούσα
ποιο θα ξεπεράσει τ' άλλα στο περπάτημα. Μα τώρα τι τα
'θελα τα δυο σαλιγκάρια;

Μόνο σαν γύρισε με το καλό η Φωτεινούλα μας και τα
είδα, τότε μονάχα κατάλαβα πόσα πολλά σήμαιναν για μένα.

Τα πήρα με λαχτάρα και τ' άφησα να περπατήσουν στη
θεράντα. Τα κοίταζα, τα κοίταζα, καθώς σέρνονταν αργά
αργά, και στα μάτια μου ανέβαιναν δάκρυα.

Στη ράχη τους κουβαλούσαν το σπιτάκι τους.

— Να μπορούσα να 'κανα κι εγώ το ίδιο, μουρμούρισα.

Κίκα Πουλχερίου

1. Συμπληρώνω τις προτάσεις του κειμένου με τις αντωνυμίες που λείπουν:

Πάρε μαζί σου, Φωτεινούλα μου, έλεγα.

Πάρε με μαζί σου κι θέλεις χαρίζω.

Μα όσο κι αν επέμενα και παρακαλούσα, η Φωτεινή δεν έλεγε να ακούσει. 'Ξερα, πως οι μεγάλοι πολύ λίγες φορές μπορούν να συμφωνήσουν μ' τους μικρούς.

Αν πάθει η Φωτεινή;

– Γεια σου, κάνει κι η φωνή της ήταν γλυκιά...

..... θέλεις να φέρω απ' το χωριό;

2. Συμπληρώνω με τις προσωπικές αντωνυμίες:

εγώ Η Φωτεινή πήρε *εμένα*.

 ή Η Φωτεινή *με* πήρε.

εσύ Ο παππούς πήρε

 ή Ο παππούς πήρε.

εσείς Ο πατέρας αγαπά

 ή Ο πατέρας αγαπά.

εμείς Η μητέρα φωνάζει

 ή Η μητέρα φωνάζει.

αυτός Η γιαγιά άκουσε (= τον αδερφό μου)

 ή Η γιαγιά άκουσε.

αυτές Οι θείοι αγαπούν

(= τις ανιψιές τους)

 ή Οι θείοι αγαπούν.

3. Λέξεις για την καρτέλα:

Βορράς-βοριάς-βόρειος,-εια,-ειο, ιθαδαίνω

4. Συμπληρώνω με τις:

- Ερωτηματικές αντωνυμίες τι, ποιος, πόσος

..... κάνετε; χρήματα οφείλω,
έρχεται;

- Αόριστες αντωνυμίες κάτι, κάποιος, κανείς, άλλος, καθέ-
νας

Ήρθαν χωριανοί. Ο
με τη σειρά του. Είδα φίλο. Δεν είδα
..... γνωστό. Έλα μια μέρα.

- Δεικτικές αντωνυμίες εκείνος, τέτοιος, τόσο, τούτος

Μ' αρέσουν καλοί άνθρωποι. Πέρα-
σαν ημέρες. εδώ
είναι καλό βιβλίο. Γνωρίζεις το παιδί.

5. Γράφω και μαθαίνω:

*Πάρε με μαζί σου, Ρωτεινούχα μου, της έχεγε, και
ό,τι δέχεις σου χαρίζω.*

6.* Συμπληρώνω τα κενά με τις αντωνυμίες που ταιριάζουν:

(εγώ, μερικοί, άλλος, κάτι, καθένας, κάμποσος, αυτός)

..... και φίλοι μου πήγαμε εκ-
δρομή. Βρήκαμε κι φίλους εκεί, καθώς και
..... συγγενείς, έπαιξε όσο ήθελε. Ύστερα
από ώρα φύγαμε. την εκδρομή
θα τη θυμάμαι.

Για τον πατέρα

Δεν ήταν πρώτος στα μαθήματα ούτε στο τρέξιμο ούτε στο πήδημα. Στην τάξη δεν τον πρόσεχε κανείς ιδιαίτερα, δεν είχε ακούσει ένα «μπράβο» και στα διαλείμματα, αν έπαιζε, ήταν πάντα μαζί μ' αυτούς που φτιάχνουν μια ομάδα. Ποτέ δεν ήταν αρχηγός. Αρχηγός ήμουν εγώ, ήταν ο Πότης, ο Βαγγέλης. Εμείς κανονίζαμε πότε θα παίξουμε πόλεμο ή

κλέφτες κι αστυνόμους, εμείς είχαμε το προνόμιο να λέμε ιστορίες. Οι άλλοι άκουγαν. Όλο για κατορθώματα τους λέγαμε, ηρωισμούς, παλέματα, πετροπόλεμους, μονομαχίες. Και όλα φανταστικά! Το ξέραμε πως δεν ήταν αλήθεια αυτά που λέγαμε. Ποτέ δεν είχαν γίνει τέτοια πράγματα στο χωριό μας, μα αυτό δεν είχε καμιά σημασία.

Μιλούσαμε ακόμη και για φαντάσματα! Μας άρεσαν οι άγριες ιστορίες, που ανακατεύονταν οι υπερφυσικές δυνάμεις. Όλο κάτι είχαμε δει, όλο και κάτι είχαμε ακούσει. Και το δειλινό, την ώρα που μεγάλωναν και βάραιναν οι ίσκιοι, όλο σ' αυτά γύριζε η κουβέντα μας. Ανατριχιάζαμε κρυφά, μα κανένας δεν τ' ομολογούσε.

Δεν ξέρω πώς βγήκε τότε η φήμη, που όλο και φούντωνε: Ο Αντρέας φοβάται!

— Φοβάσαι, βρε; Αλήθεια είναι πως φοβάσαι στα σκοτάδια;

— Ναι, έκαμε ήσυχα όπως όλα του. Φοβάμαι, τη νύχτα αγριεύομαι, δεν το θέλω!

Και μια μέρα αναποδογυρίστηκε ο κόσμος όλος! Όλα, ό,τι πιστεύαμε, γκρεμίστηκαν έτσι σε μια στιγμή και το ξάφνιασμά μας ήταν μεγάλο, τόσο που για καιρό χάσαμε τα νερά μας και δεν ξέραμε πια τι να πιστεύουμε και τι όχι.

Μπήκε ο δάσκαλος στην τάξη ένα πρωί και κοίταξε τον Αντρέα.

— Τη νύχτα ο Αντρέας δεν κοιμήθηκε διόλου, είπε. Αρρώστησε ο πατέρας του και πήγε να φέρει το γιατρό. Μα ο γιατρός δεν ήταν στο χωριό, γι' αυτό χρειάστηκε να πάει ως τα Δεντρά, για να τον βρει και να τον φέρει.

Έπειτα άρχισε το μάθημα, μα κανείς δεν είχε νου ν' ακούσει. Έβρεχε έξω σιγανά κι όλων η σκέψη ήταν στη χτεσινή τη νύχτα, που ερχόταν η μπόρα η μεγάλη κι άστραφτε και βροντούσε και φύσαγε ο αέρας να ξεριζώσει δέντρα και πήρε σκεπές και γκρέμισε πεζούλια... Κείνη την ώρα ο

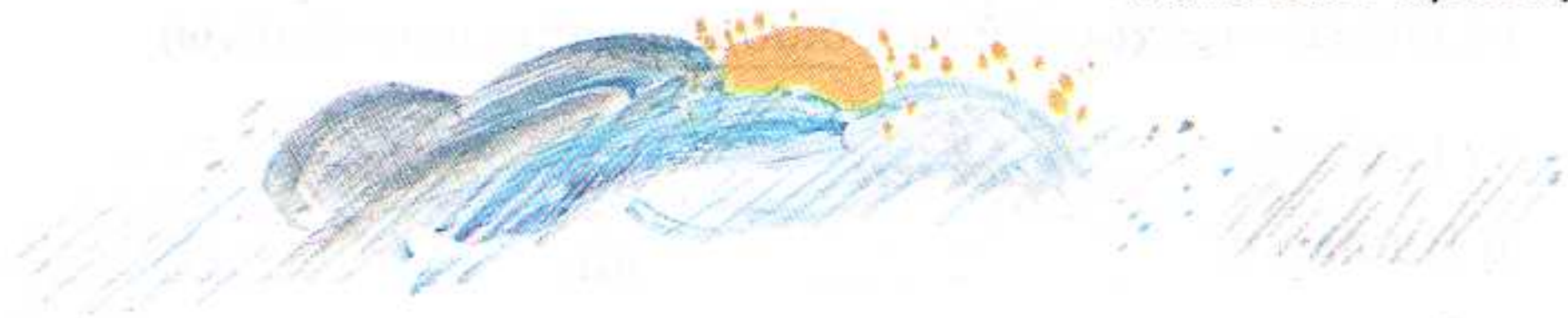
Αντρέας — που το έλεγε όξω φωνή πως αγριεύεται στα σκοτάδια — περπατούσε ολομόναχος να φέρει το γιατρό.

Στο διάλειμμα πήγα κοντά του — ήταν κάποτε στην ομάδα μου, ήμουν άλλοτε αρχηγός του.

— Είδες, του είπα, μας κορόιδευες όλους τόσον καιρό. Δε φοβήθηκες διόλου χτες τη νύχτα!

— Φοβήθηκα! Ποιος το είπε πως δε φοβήθηκα; έκαμε νυσταγμένα. Κι έφυγε.

Γαλάτεια Σαράντη

1. Βρίσκω στο κείμενο τα ρήματα που λείπουν και συμπληρώνω τις προτάσεις:

Την ώρα που και βάραιναν οι ίσκιοι, όλο σ' αυτά η κουβέντα μας.

Δεν ξέρω πώς βγήκε τότε η φήμη, που όλο και

Ο Αντρέας Αρρώστησε ο πατέρας του και πήγε να το γιατρό

... χρειάστηκε να ως τα Δεντρά, για να τον και να τον

Έπειτα το μάθημα.

Φύσαγε ο αέρας να δέντρα...

... το έλεγε όξω φωνή πως στα σκοτάδια.

2. Ξαναγράφω τα ίδια ρήματα της άσκησης 1 στο πρώτο πρόσωπο, όπως στο παράδειγμα:

Τώρα που *μεγαλώνω* μαθαίνω περισσότερα.

Όλο σ' αυτά την κουβέντα μας.

Όλο και με τα λόγια του.

Εγώ

Πήγα να το γιατρό.

Χρειάστηκε να ως τα Δεντρά, για

να τον και να τον

..... το τραγούδι.

Κάθε μέρα τα αγριόχορτα.

Παραδέχομαι πως στο σκοτάδι.

3. Απαντώ στην ερώτηση με τα ρήματα:

(φοβάμαι - τρέχω, κάθομαι-διαβάζω, χτενίζομαι-βγαίνω)

Τι κάνει *Κάθεται* και *διαβάζει*.

η Βασιλική; και

..... και

4. Βάζω τα ρήματα εκεί που ταιριάζουν και σχηματίζω προτάσεις:
(στολίζει-πληρώνεται, ξημερώνεται-τελειώσει, πληρώσει-αγωνίζεται)

Ο Διονύσης, να βιτρίνες.

Η Ελευθερία, να τη μελέτη.

Ο Κώστας, να τα χρέη του.

5. Βρίσκω έναν άλλο τίτλο για το κείμενο:

.....

6. Γράφω και μαθαίνω:

Ο γιατρός δεν ήταν στο χωριό, γι' αυτό χρειάστηκε
να ιάει ως τα Δεντρά, για να τον βρει και
να τον φέρει.

.....

.....

.....

7. Λέξεις για την καρτέλα:

φοβερίζω-φοβητσιάρης,-α,-ιο, χωριάτης-χωριάτισσα,
χωριανός-χωριανή-χωριάτιμος, -η,-ο

8*. Συμπληρώνω με το κατάλληλο ρήμα στο πρόσωπο που πρέπει:
(ανακατεύομαι, λάμπω, περηφανεύομαι, γαβγίζω, δαγκώνω,
ζυμώνω, ταπεινώνομαι, κοσκινίζω)

Όποιος με τα πίτουρα τον τρώνε οι κόττες.

Ό,τι δεν είναι χρυσάφι.

Σκυλί που δε

Όποιος δε θέλει να πέντε μέρες

Όποιος γρήγορα

«Μη στάξει του γαϊδάρου η ουρά»

Ο Θόδωρος είχε ένα γάιδαρο πολύ πεισματάρη. Θα πείτε τώρα: Έχετε δει γαϊδάρους που να μην είναι πεισματάρηδες;

Μια φορά ο Θόδωρος έτυχε να βρεθεί στη γούρνα του πηγαδιού μαζί με δυο άλλους κατοίκους του χωριού. Ο ένας μάλιστα ήταν συμπέθερός του. Εκεί, να καταλάβεις, στη γούρνα, ποτίζουν οι χωριανοί τα ζωντανά, με τη σειρά που θα φτάσουν. Καμιά φορά, επειδή όλοι βιάζονται, τσακώνονται κιόλας για τη σειρά και τότε βλέπεις και συμπεθέρους ακόμα να αλλάζουν βαριές κουβέντες.

Ο Θόδωρος είχε έρθει πρώτος με το γαϊδαρό του.

— Έλα, λεβέντη μου, να πεις, έλα, του λέει και τραβά μαλακά το σκοινί. Ο γάιδαρος δεν κουνήθηκε. Στύλωσε τα πόδια, κατέβασε το κεφάλι. Ο Θόδωρος τράβηξε το σκοινί πιο δυνατά. Τίποτα. Ο γάιδαρος τίναξε απότομα το κεφάλι ψηλά, το σκοινί έφυγε φίδι μέσ' απ' τα χέρια του Θόδωρου.

— Έλα, λοιπόν, μη μου κάνεις πείσματα! Σκύψε να πεις!

— Δε θα διψά, συμπέθερε. Άφησε να ποτίσω εγώ, που έχω σειρά.

— Διψά, πώς δε διψά! Απ' το πρωί έχει να πει! Έλα να δούμε, θα κουνηθείς καμιά φορά! Νεράκι είναι, να δροσιστείς, είπε με γλυκύτερη φωνή. Ανάποδο ζωντανό, θα πεις, ναι ή όχι; Θα πεις, θα πεις...

Τον τραβά απ' την ουρά με μανία. Στο μεταξύ, οι άλλοι δυο πότισαν τα ζωντανά κι έφυγαν. Ο γάιδαρος εκεί! Χαμηλώνει το κεφάλι, το πάει δεξιά, αριστερά. Ο Θόδωρος λυσσάει!

Ο γάιδαρος δεν κουνήθηκε απ' τη θέση του. Ο Θόδωρος τώρα θύμωσε. Τραβάει απότομα το σκοινί, ο γάιδαρος ξανατινάζει το κεφάλι, κάνει ένα βήμα προς τα πίσω, παρασέρνει το Θόδωρο, παραλίγο να τον ρίξει. Στέκεται με τα πιασινά προς τη γούρνα.

— Θα πεις, θα πεις, θα πεις! λέει πνιχτά και τραβάει το γάιδαρο απ' το καπίστρι. Τα πόδια του όμως λες και έχουν ριζώσει. Ο Θόδωρος ανάβει.

Τον σπρώχνει τώρα με το σώμα του, βάζει όλη του τη δύναμη. Σε κάποια στιγμή το ζωντανό γέρνει, λυγάει στα μπροστινά του πόδια, ύστερα στα πισινά και ξαφνικά δίνει ένα πήδημα, πέφτει μέσα στη γούρνα, κάνει το Θόδωρο μούσκεμα. Εκείνος εξακουλουθεί να σπρώχνει, ο γάιδαρος ακουμπά τα πόδια στα χείλη του πηγαδιού, το πηγάδι φαρδύ! Σπρώχνει ο Θόδωρος, πέφτει μέσα ο γάιδαρος! Σκύβει από πάνω ο Θόδωρος, βάζει τις φωνές:

— Χωριανοί! Ο γάιδαρος έπεσε μες στο πηγάδι!

Η φωνή του ξύπνησε τους αντίλαλους. Μαζεύονται σε λίγο όλοι σχεδόν οι χωριανοί. Κάποιος δένει θηλιά σ' ένα σκοινί. Το ρίχνει επιτήδεια, η θηλειά πιάνει το λαιμό του γαϊδάρου. Βάζουν πολλοί ένα χέρι, ανεβάζουν το ζωντανό μισοπνιγμένο. Το πιάνουν, το ακουμπούν στα χείλη του πηγαδιού, το μισό έξω απ' το πηγάδι, το μισό από μέσα.

— Γρήγορα, γρήγορα! φωνάζει κάποιος. Τραβήξτε το γάιδαρο, μη στάξει η ουρά του μες στο πηγάδι και λερώσει το νερό!

1. Συμπληρώνω τις προτάσεις του κειμένου με το ουσιαστικό που λείπει:

Έχετε δει που να μην είναι πεισματάρηδες;

Μια φορά ο Θόδωρος έτυχε να βρεθεί... με δυο άλλους
..... του χωριού.

... βλέπεις και ακόμα να αλλά-
ζουν βαριές κουβέντες.

Η φωνή του ξύπνησε

2. Συμπληρώνω τις προτάσεις με το ουσιαστικό στην αιτιατική πληθυντικού και το τονίζω στην κατάλληλη συλλαβή:
(δήμαρχος, κατάλογος, πρόεδρος, πόλεμος)

Ο νομάρχης κάλεσε *τους δημάρχους* και
της περιοχής. Ο γραμματέας συμπλήρωσε
..... με τα ονόματα.

Κανένα καλό δε βγαίνει για τους λαούς από
(αντίλαλος, μαντρόσκυλος, παιδίατρος, πονοκέφαλος)

Άκουσα *τους αντίπαλους* της μάχης.

Το νοσοκομείο παιδών απασχολεί πολλούς

..... Με που τον
πιάνουν τελευταία τον ενοχλεί κάθε θόρυβος. Ο τσοπάνης
είχε τρεις να του φυλάνε
το κοπάδι.

3. Γράφω και μαθαίνω:

*Μια φορά ο Θόδωρος έτυχε να βρεθεί στο ιπνιάδι
μαζί με δυο άλλους ματοίμους του χωριού.*

4. Συζητούμε στην τάξη τις παρακάτω προτάσεις:

- Έπρεπε οι χωριανοί να τηρούν σειρά για το πότισμα των ζώων.

- Ο Θόδωρος δικαιολογημένα επέμενε να ποτίσει το γαίδαρό του.
- Ο χωρικός είχε δίκιο που φοβήθηκε μη στάξει η ουρά του γαϊδάρου μες στο πηγάδι.

5. Σκέφτομαι και γράφω σε τρεις παραγράφους:

Χαρακτηρίζω:

- 1) το γαίδαρο του Θόδωρου,
- 2) το Θόδωρο,
- 3) το χωρικό που είπε: «Μη στάξει η ουρά του γαϊδάρου...»

6. Λέξεις για την καρτέλα:

*ωαιδιάτρος, ωρόεφρος, στάζω-σταγάζω, ωαραγίγο, τσα-
υώνομαι*

7*. Σχηματίζω παρόμοιες προτάσεις με το έχω:

Η Μαίρη έχει τώρα σειρά να πάρει βιβλία.

.....

Σήμερα ο δάσκαλος έχει κέφια.

.....

Ο καθένας νομίζει πως μόνο αυτός έχει δίκιο.

.....

Το μωρό δεν είχε όρεξη.

.....

Έχω τη γνώμη πως και οι δυο φταίνε.

Στην άκρη του βάλτου

Μια τουφεκιά ράγισε τη σιωπή του βαλτότοπου. Ύστερα ένα «πλαφ» όπως όταν πέφτει νεκρό σώμα στο νερό. Το σκυλί, γρήγορο, μπήκε στα ρηχά νερά. Βούλιαζε μέσα στο βούρκο, χανόταν ανάμεσα στα καλάμια και τα μελισσόχορτα. Κάποια στιγμή το νερό έφτασε ως το λαιμό του. Μα εκείνο δεν έκανε πίσω. Πού και πού γύριζε το κεφάλι κι έβλεπε τον κυνηγό.

Ξαφνικά ακούστηκε ένα δυνατό φτερούγισμα. Η αγριόπαπια, με το γαλαζοπράσινο κορμί και τις παρδαλές φτε-

ρούγες, πετούσε βολίδα μια πιθαμή πάνω από τ' ακύμαντα ασημοπράσινα νερά. Ο κυνηγός σήκωσε το όπλο και σημάδεψε. Το πουλί είχε προφτάσει να τρυπώσει μέσα στη λόχμη.* Με τα μεγάλα του πηδήματα, το σκούφο του, το διχτυωτό σακίδιο, με το τουφέκι ν' αχνίζει ακόμα, ο κυνηγός προχώρησε μέσα στο νερό.

Το σκυλί είχε βρει τη σκοτωμένη νερόκοτα. Την κρατούσε στα δόντια ματωμένη, μουσκεμένη, με το κεφάλι και τις φτερούγες να κρέμονται, και την έφερνε θριαμβευτικά στο αφεντικό του.

— Αυτό είναι άδικο! είπε το παιδί, που παρακολουθούσε με τα μεγάλα απορημένα μάτια του το φονικό. Είχε ξεκινήσει από το πρωί με τον πατέρα του για το χωράφι πλάι στο βάλτο. Εκείνος όργωνε, το παιδί το τράβηξε το νερό. Ύστερα, με σκυμμένο το κεφάλι, γύρισε κοντά στον πατέρα του.

— Είναι άδικο, ξανάπε. Μερικοί νομίζουν πως μπορούν να σκοτώνουν έτσι, γιατί τους αρέσει.

— Τι μουρμουρίζεις; ρώτησε ο πατέρας.

— Κάτι λέω γι' αυτούς που σκοτώνουν. Είδα έναν...

Ο πατέρας κούνησε το κεφάλι.

— Ο ανυπεράσπιστος έτσι χάνεται πάντα. Κρίμα... Ποιος νοιάζεται γι' αυτόν;

— Όχι, δεν πρέπει να γίνεται έτσι! είπε το παιδί. Είναι άδικο.

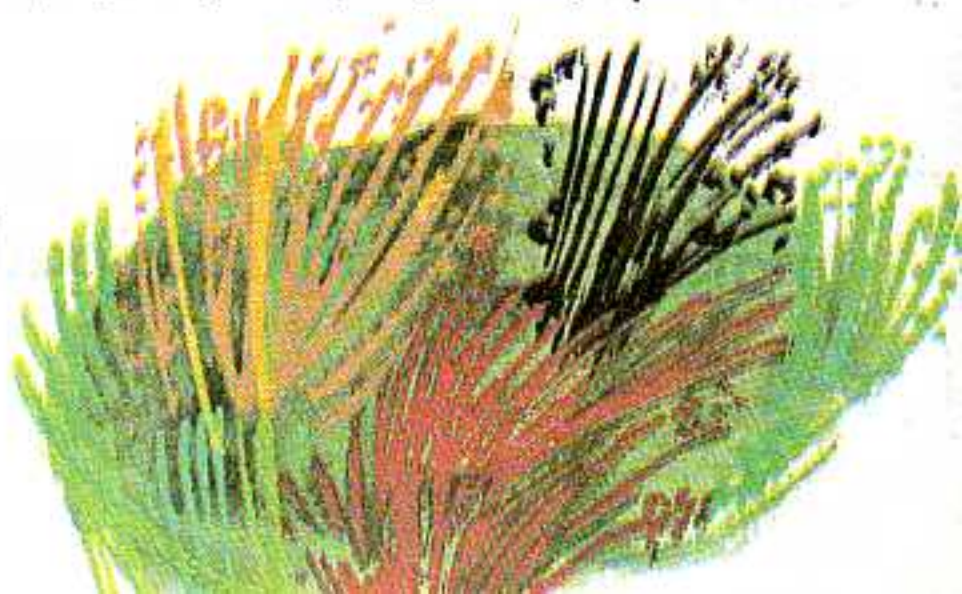
— Τι λες τώρα; ρώτησε ο πατέρας. Θα με βοηθήσεις να τελειώσουμε;

— Ναι, απάντησε το παιδί. Θα σε βοηθήσω.

Ο κυνηγός είχε ξεμακρύνει. Ο θόρυβος από τις βαριές πατημασιές του έσβηνε σιγά σιγά.

Το παιδί στύλωσε τα μάτια του στο βάλτο. Μια πράσινη λάμψη, ζωντανεμένη από μυριάδες φτερουγίσματα, φώτισε το πρόσωπό του.

λόχμη = τόπος με πυκνούς θάμνους

Ο μπαμπ'-Αντώνης και τα σαλιγκάρια

Ο μπαμπ'-Αντώνης θα τα 'χε κλείσει τα εβδομήντα!

Κοντός, αδύνατος, τοσοδούλης γεροντάκος, φορούσε χειμώνα καλοκαίρι το ίδιο τριμμένο ρούχο. Τα ξεχαρβαλωμένα, πατημένα παπούτσια, που έσερνε, περίσσευαν απ' τις φτέρνες του! Έμοιαζε ακρίδα με αναδιπλωμένα πόδια. Όμως ο μπαμπ'-Αντώνης με το παράξενο σουλούπι ήταν ο ήρωας των παιδικών μου χρόνων. Μπορούσε να μιλά με τα ζώα του Θεού και να μου ξηγά τα μηνύματά τους. Με τα ξέθωρα, γαλάζια μάτια και το λοξό, περιγελαστικό του χαμόγελο μου 'γνεφε από τη χαμηλή πορτούλα του χαμόσπιτού του.

— Έλα! Έλα κι έχω νέα! Γυρνάω από το φαράγγι. Αντάμωσα την κυρα-Μάρω!

— Αααα! Και τι σου είπε; Ο μεγάλος μου καημός ήταν πως δεν είχα δει αλεπού.

— Να μην αφήσεις τον κυρ Δημητρό να πάει παγάνα.

Κι εγώ τότε έσκαγα στο κλάμα, τόσο που ο πατέρας μετάνιωνε, άφηνε τα σύνεργα και μουρμούριζε δίβουλος.

— Αν είναι ανήμπορο το παιδί, πώς να φύγω;

Εγώ τότε δυνάμωνα τα κλάματα, ώσπου ο πατέρας, αντί να πάει για παγάνα, έτρεχε να φωνάξει τη Γεωργαρού, τη γιάτρισσα, να με ξεματιάσει.

— Σ' έχει ραμμένον στην ποδιά της η κανακάρισσα! Πουλερικό για πουλερικό δε θα ποτάξω με το αφορεσμένο το ζουλάπι! μουρμούριζε φουρκισμένη η μάνα μου.

Όταν γινόμουνά τάχα καλά, έτρεχα στον μπαμπ'-Αντώνη, περήφανη που τα είχα καταφέρει, που έγινε το θέλημα της κυρα-αλεπούς.

Η πιο καλή μου διασκέδαση όμως ήταν τα σαλιγκάρια. Σαν ερχότανε η εποχή τους— και πότε δέν έρχεται στα χωριά — ο γερο-φίλος μου τα 'πιανε μαλακά με τα ροζιασμένα δάχτυλά του και τα κολλούσε στο αυτί. Κι εκείνα τ' αθεόφοβα δε φοβόντουσαν, δεν κρυβόντανε στο καβούκι τους, παρά βγάζανε το μαλακό κορμάκι τους, τεντώνανε τα κέρατα, χαϊδεύανε το αυτί του κι αρχίζανε το μурμουρητό. Περίμενα μαγεμένη να τελειώσει το μυστήριο κι όλο κοίταζα το μισοσοβαρό, χαμογελαστό μούτρο του γεροντάκου, που άκουγε τα σαλιγκάρια! Στο τέλος, με την ίδια απαλή κίνηση τ' απίθωνε στο γρασίδι και γυρνούσε κατά τη μεριά μου. Η φωνή μου τρεμούλιαζε:

— Λοιπόν;

Κι εκείνος τότε μου 'λεγε για τα μικρά αυγουλάκια, που μάτι ανθρώπου δεν τα βλέπει, για το πόσο ζεστά νιώθουνε χωμένα κάτω από τα υγρά φύλλα, για το χάδι της μάνας γης, που τα κρατά στη σίγουρη αγκαλιά της. Σε λίγο σκάζουν τ' αυγουλάκια και βγαίνουν τα μωρά, τοσοδά μικρούλια, που πάλι το μάτι δεν τα βλέπει. Μεγαλώνουν σιγά σιγά, κάτασπρα καβουκάκια πιο μικρά κι απ' το κεφάλι καρφίτσας και λίγο ακόμα — ας πούμε σαν σησαμόσπορο — κι ακόμα λίγο σαν φακές.... Κι οι παρομοιώσεις του μπαμπ'-Αντώνη δεν είχαν τελειωμό.

Νίτσα Τζώρτζογλου

1. Συμπληρώνω τις φράσεις του κειμένου με το ενωτικό ή την παύλα που λείπει:

Ο μπαρμπ' Αντώνης θα τα 'χε κλείσει τα εβδομήντα.

Αντάμωσα την κυρα Μάρω.

Σαν ερχότανε η εποχή τους και πότε δεν έρχεται στα χω-
ριά ο γερο φίλος μου τα 'πιανε μαλακά.

2. Γράφω τις δυο λέξεις της πρώτης στήλης με ενωτικό, όπως στο παράδειγμα:

Άγιος Μηνάς

Αϊ-Μηνάς

Αγία Σοφία

θεία Πετρούλα

μάστορας Κώστας

γριά αλεπού

κυρία Κατερίνα

μπάρμπας Πάνος

γέρος Δήμος

3. Βάζω το ενωτικό ανάμεσα στα ονόματα των πόλεων:

Η σιδηροδρομική γραμμή Αθηνών – Κορίνθου.

Το δρομολόγιο Διακοφτού Καλαβρύτων.

Η απόσταση Χανιά Ρέθυμνο είναι 62 χιλιόμετρα.

Η πτήση Αθήνας Καβάλας ματαιώνεται.

Θα πάμε Αθήνα Λάρισα με το τρένο και Λάρισα Κα-
λαμπάκα με το λεωφορείο.

Η εθνική οδός Κορίνθου Πάτρας έχει πολλή κίνηση.

4. Γράφω και μαθαίνω:

*Όταν γινόμουννα τάχα μαζά, έτρεχα στον μπαρμω'-
Αντώνη.*

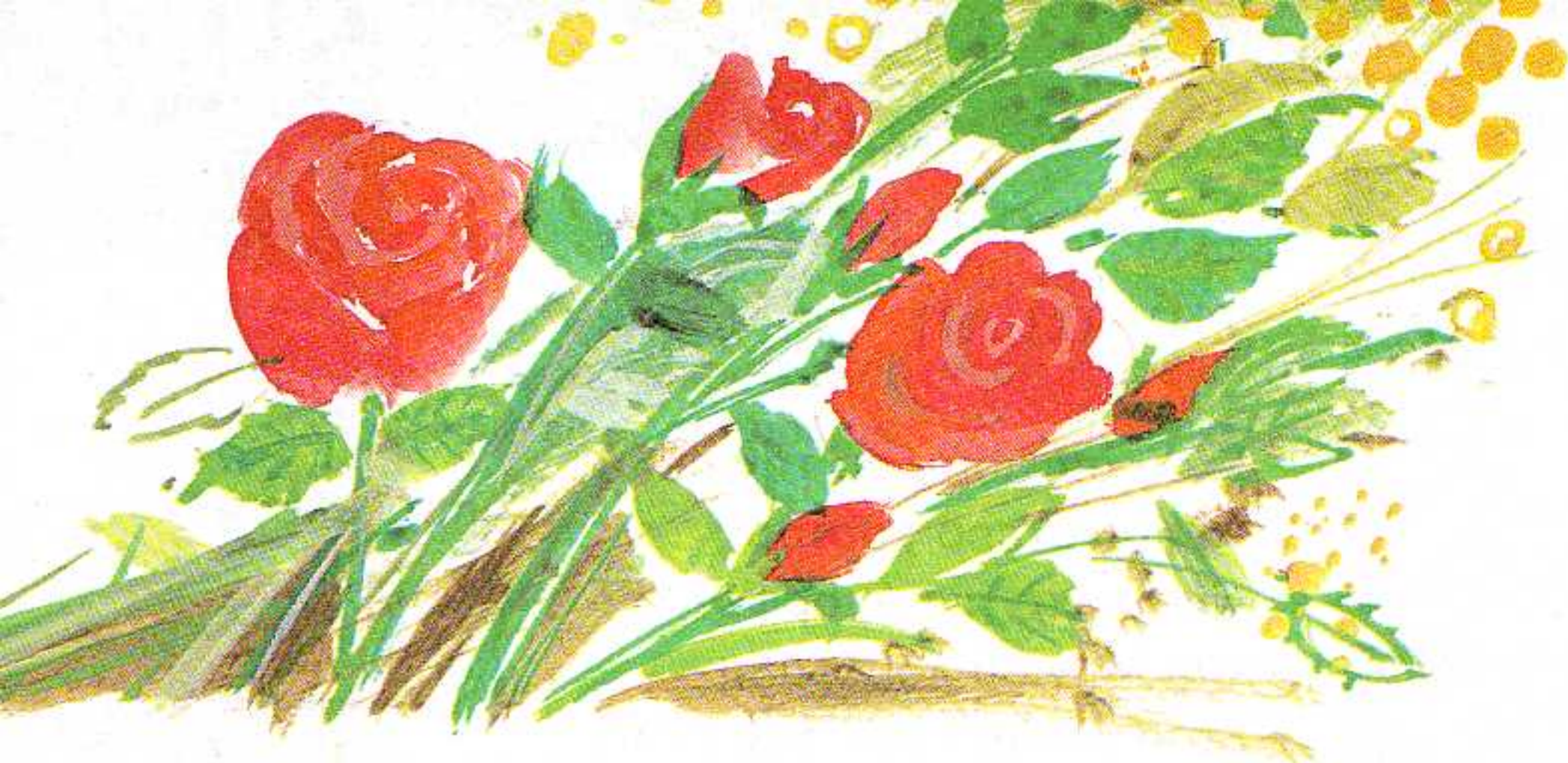
5. Βάζω ενωτικό, όπως στο παράδειγμα:

Φωτεινή Παπουτσή Νικολαΐδη
Φυσικοθεραπεύτρια
9-1 πρωί, 6-8 απόγευμα

Δρ. Γεώργιος Παυλόγλου
Μαιευτήρας Γυναικολόγος
Δέχεται 5 8 μ.μ.
Δευτέρα, Τετάρτη, Παρασκευή

Μαρία Καμπύλου Λαγίδου
Οδοντίατρος
Δέχεται 5 8 μ.μ

Παπαδόπουλος Ρεθυμνιώτης Ο.Ε.
Εισαγωγές Εξαγωγές

6. Συζητώ με τους συμμαθητές μου τη σημασία του ρήματος σκάζω (σκάω) στις παρακάτω φράσεις. Ύστερα σχηματίζουμε προφορικά ανάλογες προτάσεις:

Και τότε εγώ έσκαγα στα κλάματα.

Η υπομονή του σκάει και γάιδαρο.

Έσκασαν τα μπουμπούκια της τριανταφυλλιάς.

Έσκασε το δοντάκι του μωρού.

Πάει να σκάσει από τη ζήλια της.

Έσκασε στα γέλια.

Το 'σκάσε από τη φυλακή.

Ο Γιώργος μου 'σκάσε το μυστικό.

7. Λέξεις για την καρτέλα:

*αιωγενματινός,-ή,-ό, δαυρύζω, ιαναρίνι, χιβάδι,
μιτάρμωα-μιταρμωα-*

8.* Βάζω παύλες και ενωτικά όπου χρειάζονται:

Καλημέρα, κυρα Ειρήνη.

Καλημέρα, κυρ Πάνο.

Θα πάτε στον Αϊ Μηνά σήμερα;

Όχι εμείς. Η θεια Μαρίκα όμως θα πάει.

Θα την παρακαλούσα να μου πάρει μια παραγγελία για το μαστρο Λουκά.

Στου σπιτιού μου την αυλή

Στου σπιτιού μου την αυλή
το κοινότερο χορτάρι
γίνεται το πιο όμορφο
του Μαγιού λουλούδι!

Στου σπιτιού μου την αυλή
το χειρότερο πουλί
λέει το πιο γλυκό τραγούδι!

Στου σπιτιού μου την αυλή
του ηλιού κάθε φιλή
γίνεται κι από 'να θάμα.
Στου σπιτιού μου την αυλή
και του φεγγαριού τα χάδια
μάγισσες τις κάνουνε
τις γριές μουριές τα βράδια.

Στου σπιτιού μου την αυλή
τ' αγριοβόρι του Γενάρη
τσουχτερό δεν το 'νωσα,
πάντα μαλακώνει...
Στου σπιτιού μου την αυλή
σα νυφιάτικη στολή
πέφτει αργά και πού το χιόνι.

Γεώργιος Αθάνας

1. Ξαναγράφω τις φράσεις που είναι σε παρένθεση με απόστροφο ('), όπως είναι στο ποίημα:

Γίνεται κι (από ένα) θάμα.

Στου σπιτιού μου την αυλή

(το αγριοβόρι) του Γενάρη.

τσουχτερό δεν (το ένιωσα)

2. Ξαναγράφω τις φράσεις, βάζοντας απόστροφο (') στη θέση του φωνήεντος που μπορεί να φύγει:

Τα άστρα του ουρανού.

Τ'άστρα τ'ουρανού.

Πότε το άκουσες;

Για αλλού πηγαίναμε.

Φέρε το γρήγορα.

Μου έδωσε την ευχή του.

Τα έφερε πίσω.

Σου έγνεψε να πας.

3. Συμπληρώνω το διάλογο, γράφοντας τα ρήματα με απόστροφο:

(έστειλε) – Ο Νίκος *μον 'στειλε* ένα γράμμα.

(έχεις, έβαλες) – Πού το ; πού το ;

(ήθελα) Θα να το διαβάσω.

(έδωσα) – Το στη Μαίρη.

(έρθει) – Πότε θα ;

4. Γράφω και μαθαίνω τους τρεις πρώτους στίχους της τρίτης στροφής:

.....

.....

.....

5. Γράφω κάτω από το κείμενο τα υπογραμμισμένα ζευγάρια λέξεων, όπως ήταν πριν ενωθούν με την απόστροφο ('):

Παιδιά μου, μη μ' αφήνετε σ' αυτόν τον έρμο τόπο·
για πάρτε με και σύρτε με ψηλά στην κρύα βρύση,
που 'ναι τα δέντρα τα δασιά, τα πυκναραδιασμένα.

Και βγάλτε τα χαντζάρια σας, φτιάστε μου ωριό κιβούρι,
να 'ναι πλατύ για τ' άρματα, μακρύ για το κοντάρι
κι απ' τη δεξιά μου τη μεριά αφήστε παραθύρι,
να μπαίνει ο ήλιος το πρωί και το δροσιό το βράδυ,
να μπεινοβγαίνουν τα πουλιά, της άνοιξης τ' αηδόνια.

με αφήνετε,

.....

.....

.....

6. Λέξεις για την καρτέλα:

μάγος, μάγισσα, δίγα, χειρότερος, -η, -ο, χειρότερα

- 7*. Συζητώ με τους συμμαθητές μου πώς αλλιώς θα μπορούσαμε να πούμε τις υπογραμμισμένες φράσεις ή λέξεις. Ύστερα ξαναγράφω μ' αυτές τις προτάσεις και βάζω τόνο όπου πρέπει:

Σου το 'πα μια, σου το 'πα δυο, σου το 'πα τρεις.

Έον το είπα μία, σου το είπα δύο, σου το είπα τρεις.
Μια μέρα ήθελε να πάει στο νησί.

.....

Δυο φορές σου το είπα. Θέλεις και τρίτη;

.....

Έστειλε και τους κάλεσε να 'ρθουν στο γάμο.

.....

Όσπου να μπει κι ώσπου να βγει τον βρήκε σκοτωμένο.

.....

Θερμοπύλες

Στις Θερμοπύλες ο μάντης Μεγιστίας εξέτασε τα σπλάχνα των θυμάτων και εξήγησε στους Έλληνες πως την αυγή τους περιμένει ο θάνατος. Ύστερα ήρθαν μερικοί Έλληνες, που λιποτάχτησαν από τους εχθρούς τη νύχτα, και τους είπαν πως οι Πέρσες έκαναν το γύρο του βουνού. Τρίτοι έφεραν την είδηση οι ημεροσκόποι,* που κατέβηκαν τρέχοντας από τις κορυφές, όταν πια άρχισε να χαράζει. Οι Έλληνες έκαναν σύσκεψη, οι γνώμες τους όμως διχάστηκαν. Άλλοι δεν ήθελαν να εγκαταλείψουν τις θέσεις τους, άλλοι έλεγαν το αντίθετο. Έτσι, χωρίστηκαν και πολλοί σκόρπισαν και πήγαν ο καθένας στην πόλη του. Εκείνοι όμως που ήταν μαζί με το Λεωνίδα πήραν την απόφαση να μείνουν εκεί.

Ο Ξέρξης έκαμε σπονδές, μόλις ανέτειλε ο ήλιος. Και την ώρα που γεμίζει η αγορά άρχισε την επίθεση. Αυτή την ώρα τον είχε συμβουλέψει ο Εφιάλτης ν' αρχίσει. Έτσι, απ' τη μια οι βάρβαροι, που ήταν με τον Ξέρξη, πλησίαζαν το στενό κι απ' την άλλη οι Έλληνες με το Λεωνίδα πήγαιναν με την απόφαση πως θα τους προϋπαντήσει ο θάνατος. Τώρα μάλιστα προχωρούσαν γρηγορότερα απ' ό,τι στην αρχή στο πλατύτερο σημείο του στενού.

Στο προστατευτικό τείχος των Ελλήνων υπήρχε φρουρά και τις προηγούμενες μέρες έβγαιναν από κει και πολεμούσαν στις στενοποριές. Σ' αυτές τις μάχες σκοτώνονταν πολλοί από τους βαρβάρους. Πίσω τους οι αρχηγοί των ταγμάτων κρατούσαν μαστίγια και χτυπούσαν όποιον δείλιαζε, σπρώχνοντάς τον εμπρός. Έτσι, πολλοί έπεφταν στη θάλασσα και πνίγονταν και πολύ περισσότεροι καταπατούνταν

ζωντανοί απ' αυτούς που προχωρούσαν. Όμως αυτούς που χάνονταν δεν τους λογάριαζαν.

Οι Έλληνες, βέβαιοι για το θάνατο που τους περίμενε από κείνους που έκαναν κυκλωτική κίνηση απ' το βουνό, πολεμούσαν μ' όλη τη δύναμη που τους έδινε η θέση τους κι η απελπισία τους. Τα δόρατά τους είχαν σπάσει. Έσυραν τα σπαθιά και μ' αυτά χτυπούσαν τώρα τους Πέρσες. Στη μάχη αυτή πέφτει ο Λεωνίδα, αφού πολέμησε μ' άφθαστο ηρωισμό, κι άλλοι ονομαστοί Σπαρτιάτες μαζί του.

Από τους Πέρσες σκοτώθηκαν πολλοί και επίσημοι. Ανάμεσά τους και δυο γιοι του Δαρείου, αδερφοί του Ξέρξη από άλλη μητέρα. Αυτοί σκοτώθηκαν πολεμώντας να πάρουν το νεκρό του Λεωνίδα κι έγινε τότε άγρια πάλη ανάμεσα στους Σπάρτιάτες και τους Πέρσες. Στο τέλος οι Έλληνες με την αντρειοσύνη τους κατάφεραν να σύρουν προς το μέρος τους το νεκρό και τέσσερις φορές έτρεψαν τους αντίμαχους σε φυγή. Αυτά γίνονταν ως τη στιγμή που έφτασαν οι άλλοι με τον Εφιάλτη.

Μόλις οι Έλληνες έμαθαν πως ήρθαν οι εχθροί, άλλαξε η όψη της μάχης. Άρχισαν να τραβιούνται πίσω στο στενό και, προσπερνώντας το τείχος, πήγαν και στάθηκαν όλοι

πάνω σ' ένα λόφο. Ο λόφος αυτός βρίσκεται στην είσοδο του στενού, εκεί όπου σήμερα είναι το πέτρινο λιοντάρι, που έστησαν προς τιμή του Λεωνίδα. Εδώ, άλλοι πολεμούσαν μ' όσα σπαθιά τους είχαν απομείνει κι άλλοι με χέρια και με δόντια. Οι βάρβαροι γκρέμισαν το τείχος, τους περικύκλωσαν και τους έθαψαν κάτω από τα βέλη και τα δόρατα που τους έριχναν. Τέτοια παλικάριά έδειξαν οι Σπαρτιάτες και οι Θεσπιείς που πολέμησαν μαζί τους!

Όμως εκείνος που αποδείχτηκε αληθινό παλικάρι ήταν ο Σπαρτιάτης Διηνέκης. Προτού να συγκρουστούν με τους Μήδους, κάποιος από την Τραχίνα του είπε πως, όταν οι βάρβαροι ρίχνουν τα βέλη τους, είναι τόσοι πολλοί, που κρύβουν τον ήλιο. Εκείνος, χωρίς να φανερώσει καμιά έκπληξη, απάντησε:

– Ωραία μαντάτα μας φέρνει ο ξένος από την Τραχίνα. Αφού οι Μήδοι θα κρύβουν τον ήλιο, τότε η μάχη θα γίνει στη σκιά κι όχι μες στο λιοπύρι.

Ηροδότου Ιστορίαι

ημεροσκόποι = οι σκοποί, οι φύλακες της ημέρας

1. Υπογραμμίζω στο κείμενο τα κύρια ονόματα και συμπληρώνω μ' αυτά τις προτάσεις:

Στις ο μάντης

εξέτασε τα σπλάχνα των θυμάτων και εξήγησε στους

.....

..... έκαμε σπονδές, μόλις ανέτειλε ο ήλιος.

Αυτή την ώρα τον είχε συμβουλέψει

Έσυραν τα σπαθιά και μ' αυτά χτυπούσαν τώρα

Τέτοια παλικάριά έδειξαν οι και

..... που πολέμησαν μαζί τους.

2. Γράφω τέσσερα κύρια ονόματα σε κάθε στήλη:

Δεν ξεχνώ να γράψω το πρώτο γράμμα κεφαλαίο.

Βαφτιστικά

Χώστας

Πόλεις ή χωριά

Πέρα Χώρα

Βουνά ή ποτάμια

Πηνειός

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Λέξεις για την καρτέλα:

αξέλαστος, -η, -ο, νικητής-νικήτρια-νίκη, νησιεύς,
-ή, -ό

4. Χρησιμοποιώ τις παρακάτω οικογένειες λέξεων σε προτάσεις:

Ελλάδα, Έλληνας, ελληνικός

*Οι Έλληνες αγαπούν την πατρίδα τους την Ελλάδα
και τιμούν την ελληνική σημαία.*

Σάμος, Σαμιώτης, σαμιώτικο

Πάτρα, Πατρινός, πατρινό (καρναβάλι)

Ήπειρος, Ηπειρώτης, ηπειρώτικο

5. Γράφω και μαθαίνω:

*Οι Πέρσες είχαν ωημμυρίσει όλη τη χώρα ως τα
βόρεια ως την Τραχίνα και οι Έλληνες κρατούσαν τη
στεριά.*

6 *. Συζητώ με τους συμμαθητές μου τη σημασία που παίρνει το
ρήμα πέφτω στις παρακάτω προτάσεις. Ύστερα σχηματίζουμε
προφορικά παρόμοιες προτάσεις:

Στη μάχη αυτή πέφτει ο Λεωνίδας.

Μετά από σκληρή μάχη έπεσε η Κορυτσά.

Αλίμονό σου, αν πέσεις στο στόμα τους.

Έπεσαν οι τιμές των λαχανικών.

Του έπεσε ο πρώτος αριθμός του λαχείου.

Ξεκινήσαμε, όταν άρχισε να πέφτει το σκοτάδι.

Έτσι είναι ο πόλεμος

Ο Αντώνης ήταν μικρός βοσκός και ήταν δέκα χρονώ, όταν ο πόλεμος ήρθε, στα 1940, στην Ελλάδα. Ζούσε με τον πατέρα και με τον παππού του, βόσκοντας τα πρόβατά τους στα βουνά, που ήταν πέρα απ' τον Ασπρόπυργο. Για τις μεγάλες πολιτείες, που άσπριζαν κάτω, τον Πειραιά και την Αθήνα, ήξερε πολύ λίγα πράματα. Μια ή δυο φορές έτυχε να κατεβεί με τον πατέρα του κατά κει και αυτό που θυμόταν ήταν μονάχα τα πολλά καράβια του λιμανιού, το δάσος τα ξάρτια και ο μεγάλος θόρυβος. Πόσο όλα ήταν διαφορετικά και ήσυχα πάνου στους λόφους τούς πέρα απ' τον Ασπρόπυργο!

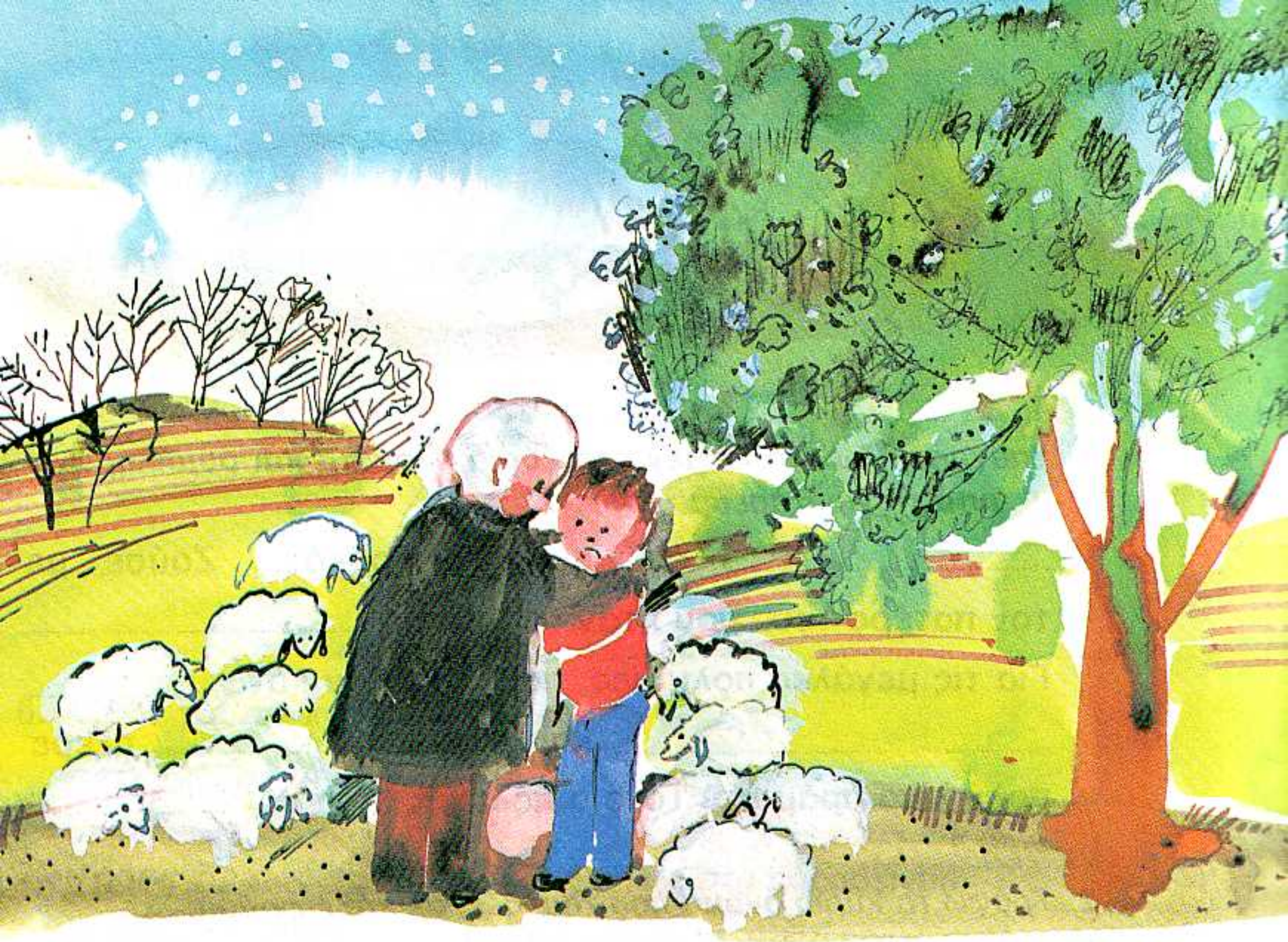
Εκεί ήξερε σπιθαμή με σπιθαμή την καλή γη, πού είχε πολύ χορτάρι και πού όχι. Τις νύχτες τα βήματά του πήγαιναν στα τυφλά όπου έπρεπε, σαν πλάσματα μοναχικά και, βέβαια, μπροστά του πήγαινε το κοπάδι τους κι από πάνω του ήταν τα άστρα, φιλικά και εγκάρδια.

Τότε ο μεγάλος πόλεμος, αφού ταξίδεψε πολλές χώρες και πέρασε πολλά βουνά και πολλές κοιλάδες, ήρθε στην Ελλάδα, πήρε τον πατέρα του μικρού βοσκού απ' τη γαλήνη των λόφων και τον έστειλε να σκοτώνει ανθρώπους.

Ο μικρός βοσκός πολύ απόρεσε. Ρωτούσε το γερο-παππού του, για να μάθει σαν τι πράμα να ήταν αυτό, «ο πόλεμος». Εκείνος του αποκρινόταν:

— Θυμάσαι τότε που έπεσε πολύ νερό και πήρε τα πρόβατά μας και τα έπνιξε και πήρε μαζί του και ανθρώπους;

Ναι, το θυμόταν καλά.

— Έτσι είναι ο πόλεμος. Κάθε τόσα χρόνια έρχεται το κακό, παίρνει νιους ανθρώπους και κανένας δεν ξέρει αν θα γυρίσουν.

Ο μικρός βοσκός τότε πολύ φοβήθηκε για τον πατέρα του. Μα ο γέροντας τον ησύχασε, λέγοντάς του ό,τι του ερχόταν. Έπειτα πάλι ο μικρός ρώτησε, επειδή δεν καταλάβαινε:

— Και πούθε, παππούλη, έρχεται το κακό αυτό; Απ' τον ουρανό πάνω;

— Όχι, παιδί μου. Απ' τους ανθρώπους.

Και ο μικρός βοσκός δεν καταλάβαινε πια τίποτα. Ήξερε για τη νεροποντή, πως, σαν έρθει απ' τα σύννεφα, οι άνθρωποι τρέχουν να φυλαχτούνε. Τι κάνουνε λοιπόν γι' αυτή την άλλη, τη μεγάλη νεροποντή, και πώς γίνεται να τη φέρνουν οι ίδιοι στη γη και τίποτα να μην κάνουν, για να φυλαχτούν;

Ηλίας Βενέζης

1. Υπογραμμίζω στο κείμενο τα κύρια ονόματα και συμπληρώνω μ' αυτά τις προτάσεις:

..... ήταν μικρός βοσκός... Ζούσε με
τον πατέρα του...που ήταν πέρα απ'
Για τις μεγάλες πολιτείες, που άσπριζαν κάτω,
..... και ήξερε
πολύ λίγα πράματα. Τότε ο πόλεμος... ήρθε

2. Γράφω το κύριο όνομα που ταιριάζει σε κάθε φράση:

Η Αθηνά πνίγηκε στο Αιγαίο πέλαγος.
Ο Όμηρος ήταν η θεά της σοφίας.
Ο Απόλλωνας βασίλεψε στην Κρήτη.
Ο Μίνωας έγραψε την Οδύσσεια.
Ο Αιγέας γεννήθηκε στη Δήλο.

3. Γράφω κάτω από κάθε κύριο όνομα αυτό που ταιριάζει:
(Ιλιάδα, Μινώταυρος, Αγαμέμνονας, Όλυμπος, Πρίαμος, Λερ-
ναία ύδρα)

Ηρακλής	Όμηρος	Θησέας
.....		
Δίας	Μυκήνες	Τροία
.....		

4. Σκέφτομαι και γράφω:

Τι κακό θα μπορούσε να φέρει ο πόλεμος στο παιδί ή
στον πατέρα του;

5. Γράφω και μαθαίνω:

Τότε ο μεγάλος ιώγεμος, αφού ταξίδευε ιωγγές χώρες
και ιέρασε ιωγγά βουνά και ιωγγές μυγάδες, ήρθε
στην Ελλάδα.

6. Λέξεις για την καρτέλα:

αστοχία, μεδαύριο, γόγια, μέτωπο

7*: Γράφω προτάσεις με τις λέξεις, όπως στο παράδειγμα:

Η Χαρά, η χαρά: Η Χαρά είναι η καλύτερη φίλη μου.

Οι υρόονν σιορωίζουν χαρά στα παιδιά.

Η Μαργαρίτα, η μαργαρίτα:

Η Ζωή, η ζωή:

Η Ελευθερία, η ελευθερία:

Η Ειρήνη, η ειρήνη:

Η Ομόνοια, η ομόνοια:

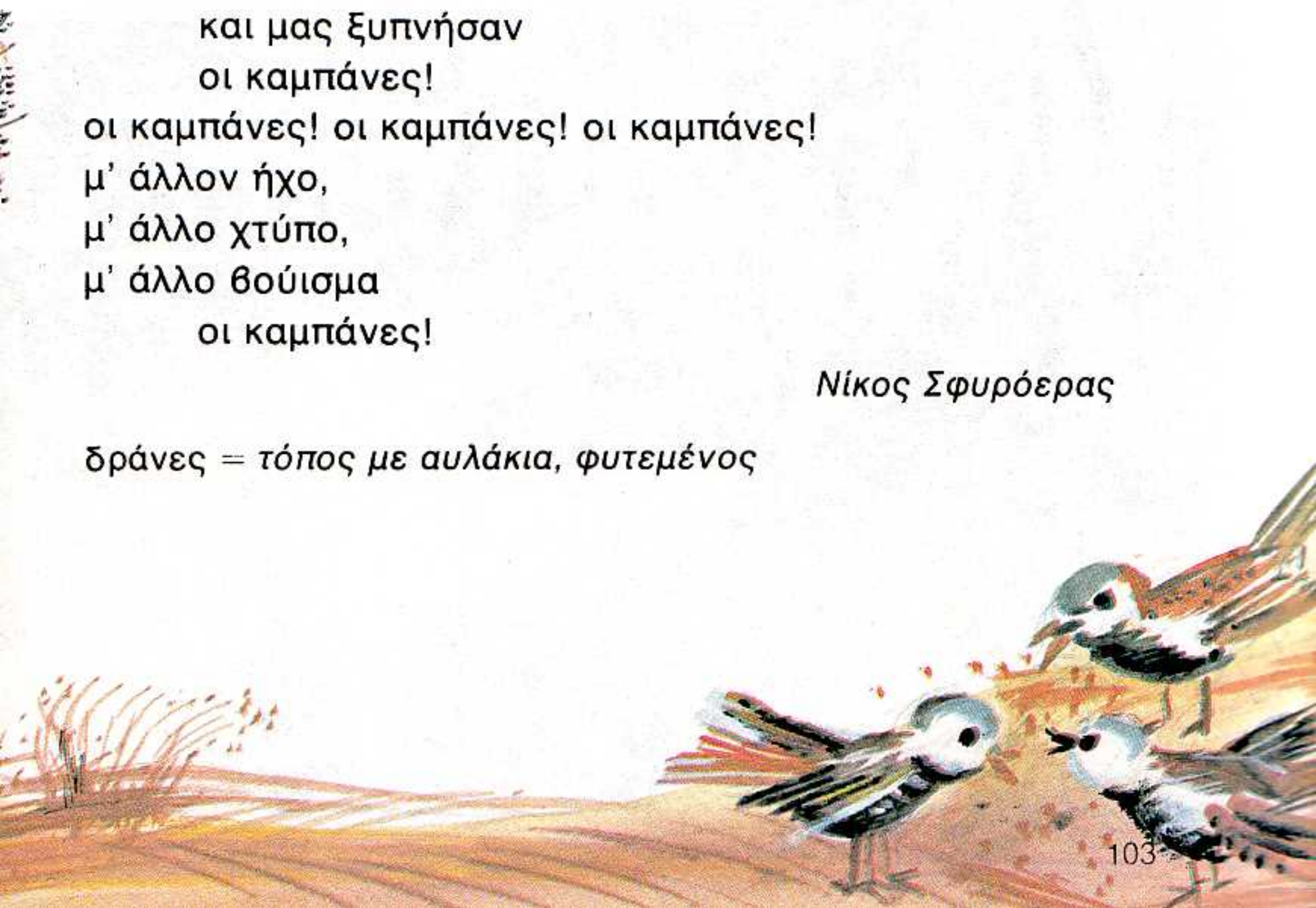
Ελληνικός όρθρος

Μόλις που άρχιζαν πάλι να καπνίζουν τα τζάκια μας.
Τ' αλέτριά μας ήταν έτοιμα για το όργωμα.
Η γη μας περίμενε τους καινούριους σπόρους.
Οι γερανοί χαιρετούσαν το καλοκαίρι μας.
Η πρώτη βροχή δρόσιζε το κορμί μας.
Ο χειμώνας άρχιζε το ελληνικό του παραμύθι.
Περιμέναμε τον πετεινό να μας φέρει το ξημέρωμα,
το γείτονά μας να χτυπήσει την πόρτα μας,
τη γυναίκα μας ν' ανάψει το λύχνο και τη φωτιά
και να μας πει:
— Καλή στράτα! Καλή σπορά!
Περιμέναμε τα σπουργίτια να μαζέψουν τους άχωστους
σπόρους
και τη σουσουράδα να σεργιανίσει στις δράνες*.
Περιμέναμε...

και μας ξυπνήσαν
οι καμπάνες!
οι καμπάνες! οι καμπάνες! οι καμπάνες!
μ' άλλον ήχο,
μ' άλλο χτύπο,
μ' άλλο βούισμα
οι καμπάνες!

Νίκος Σφυρόερας

δράνες = τόπος με αυλάκια, φυτεμένος

Ο Ντάκος

Ούτε σκυλί να ήταν, τόσο δε θα τον περιφρονούσαν τον καημένο τον Ντάκο. Κι όσο έφτανε το μυαλουδάκι του, σε τίποτα κανένα δεν είχε βλάψει. Το αντίθετο. Δεν ήταν θέλημα που να του ζητούσαν να κάμει και να μην έτρεχε αμέσως. Πάντα πρόθυμος, πάντα χαμογελαστός ο Ντάκος και πάντα να εισπράττει την αδιαφορία και συχνότερα τις βρισιές και τις κατραπακιές.

Μα πάλι όλα τα ξεχνούσε κι ήταν πρόθυμος να ξαναπάει σε θελήματα, σαν του το ζητούσαν.

— Ντάκο!...

Ο Ντάκος πεταγόταν αμέσως πάνω, σαν να τον είχε αγγίξει κάρβουνο αναμμένο.

— Έμαι!..., ξεφώνιζε κι έπαιρνε τρέχοντας δρόμο.

«Έμαι» στη γλώσσα του Ντάκου σήμαινε «έρχομαι». Έτσι μιλούσε ο Ντάκος, μισά και κουτσουρεμένα, σαν μωρό χρο-

νιάρικο. Κι ήταν και τούτο ένας από τους λόγους που έκανε όλους να τον έχουν για παρακατιανό και καθυστερημένο. Άλλος τρόπος να γλιτώνει το ξύλο δεν του 'μενε, παρά να το βάζει στα πόδια και να χάνεται, ώσπου η μπόρα να περάσει ή ως τη στιγμή που η πείνα τον έσφιγγε για καλά.

Ήταν άνοιξη, Απρίλης μήνας, Δευτέρα του Πάσχα, ανήμερα τ' Αϊ-Γιωργιού. Αφού έφαγε αρκετό ξύλο, έφυγε ο Ντάκος κλαίγοντας, βγήκε έξω απ' το χωριό και πήρε τον κατήφορο κατά τον κάμπο, αποφασισμένος να μη γυρίσει πίσω... Περπάτησε για λίγο άσκοπα, σκουπίζοντας με τις λερωμένες παλάμες τα δάκρυά του και κουνώντας θλιμμένα το κεφάλι του. Έψαχνε για κανένα χαντάκι ή κανένα σύθαμνο, για να χωθεί μέσα κι εκεί να ησυχάσει, ώσπου να τον έβρει η μέρα. Τ' αγρίμια δεν τα φοβόταν... Εκείνο που φοβόταν ήταν οι Γερμανοί. Είχε γίνει εκείνο το βράδυ ένα

σαμποτάζ σε μια γέφυρα κοντά στο σταθμό, μα κανένας απ' το χωριό δεν το είχε πάρει χαμπάρι.

Αναστατώθηκαν οι κατακτητές. Κίνησαν μες στη νύχτα κατά το χωριό. Βάδιζαν σιωπηλοί μες στον κάμπο και τραβούσαν, ανάμεσ' απ' τα σπαρμένα χωράφια, πάνω, κατά το χωριό. Έτυχε να περάσουν από κει κοντά που είχε τρυπώσει ο Ντάκος. Τους πήρε είδηση. Ανατρίχιασε.

— Μανοί..., ψιθύρισε μες στα δόντια του κι άρχισε να τρέμει. Πού να πάνε τάχα οι Μανοί; Μήπως πάνε κατά το χωριό του; Ίσως πάνε να πιάσουν και να σκοτώσουν τους χωριανούς του. Δίχως να χάσει ούτε στιγμή, παίρνει βαθιά ανάσα και ξαμολιέται κατά το χωριό.

Έφτασε. Βλέπει να ξεπροβάλλει μπροστά του η εκκλησιά της Παναγιάς με το ψηλό καμπαναριό πλάι της. Έτρεξε και στ' άψε σβήσε ανέβηκε και βρέθηκε κάτω απ' τη μεγάλη καμπάνα. Άδραξε αμέσως το μακρύ βαρύ γλωσσίδι της από το μεγάλο κρίκο κι άρχισε να τη χτυπά γρήγορα, δυνατά, τρελά. Χτυπά την καμπάνα και μαζί φωνάζει μ' όλη του τη δύναμη:

— Μανοί!... Μανοί!... Μανοί!.

Αγουροξυπνημένοι βγαίνουν οι χωριάτες στους δρόμους και φεύγουν, τρέχουν να σωθούν όλοι κατά το βουνό.

Σε λίγο έφτασαν οι εχθροί. Ένας απ' αυτούς πάτησε το κουμπί ενός δυνατού προβολέα. Μια δέσμη φωτεινή πήγε και καρφώθηκε πάνω στον Ντάκο κι έλαμψε τότε ο Ντάκος μες στη νύχτα κι έγινε όλος από φως, μια φλόγα που τινάζόταν επίμονα, να φύγει για τα ουράνια. Την ίδια στιγμή ένα ξερό επαναληπτικό κροτάλισμα από κάποιο πολυβόλο έσκισε τον αέρα...

Τον Ντάκο τον βρήκαν οι χωριανοί του την άλλη μέρα, αργά το απόγευμα, σαν γύρισαν στο χωριό. Ήταν πεσμένος μπρούμυτα, στη βάση του καμπαναριού, ανάμεσα σε κάμποσες τσαλαπατημένες παπαρούνες.

1. Διαβάζω το κείμενο και απαντώ με το κατάλληλο κύριο όνομα:
 Ποιος έκανε τα θελήματα των χωρικών;
 Ποιοι σκότωσαν τον Ντάκο;
 Τι εποχή ήταν, όταν σκοτώθηκε;
 Τι μήνας και τι μέρα;
 Ποια γιορτή ήταν τότε;

2. Γράφω πώς λέγονται αυτοί που κατάγονται από τις παρακάτω πόλεις ή περιοχές:

Ρούμελη	<i>Ρουμελιώτης</i>	<i>Ρουμελιώτισσα</i>
Ηράκλειο		
Μεσολόγγι		
Μάνη		
Ζάκυνθος	<i>Ζακυνθινός</i>	<i>Ζακυνθινή</i>
Λάρισα		
Τρίκαλα		

3. Γράφω και μαθαίνω:

*Ο Ντάκος ήταν ιεσμένος μωρούμντα στη βάση του
 μαμωαναριού, ανάμεσα σε μάμωσες τσαχαωατημένες
 ωαωαρούνες.*

.....

.....

.....

4. Λέξεις για την καρτέλα:

άτυχοι, -η, -ο, βαδίζω, ειπίδεση, ωρασινάδα

5. Σκέφτομαι και γράφω σε λίγες γραμμές την ιστορία του Ντάκου, απαντώντας στις παρακάτω ερωτήσεις:

Πώς φέρνονταν οι χωριανοί στον Ντάκο; Αυτός τι έκανε;

Γιατί τη βραδιά εκείνη ήταν στην εξοχή;

Για ποιο λόγο οι Γερμανοί πήγαιναν στο χωριό;

Τι έκαμε ο Ντάκος, μόλις τους είδε;

Πώς σώθηκαν οι χωριανοί;

Τι έπαθε ο Ντάκος από τους Γερμανούς;

6. Χωρίζω τα κύρια ονόματα σε ομάδες, όπως στο παράδειγμα:

(Πρέβεζα, Λασιθιώτης, Ψηλορείτης, Λαογραφικό Μουσείο. Οι Καρυάτιδες. Τα μαθηματικά μου, Δραμινός, Παρνασσός, Ευαγγέλιο, Αλφειός, Μαθητική χαρά, Ηνίοχος, Δράμα, Τελωνείο, Μέσα Χωριό, Νομαρχία Χίου, Παρθενώνας, Μεσοχωρίτης)

Χωριά, πόλεις

Πρέβεζα

Κάτοικοι

Λασιθιώτης

Βουνά, ποτάμια

Ψηλορείτης

Ιδρύματα, υπηρεσίες

*Λαογραφικό
Μουσείο*

Έργα τέχνης

*Οι Καρυά-
τιδες*

Τίτλοι βιβλίων κτλ.

*Τα μαθηματι-
κά μου*

- 7*. Συζητώ στην τάξη τι σημασία παίρνει η πρόθεση κατά στις παρακάτω προτάσεις και σχηματίζουμε προφορικά παρόμοιες:

Ο Ντάκος ξαμολιέται κατά το χωριό.

Κατά τη γνώμη μου έκαμε λάθος.

Κατά το βράδυ σταμάτησε ο αέρας.

Κατά μάνα, κατά κύρη, έτσι γιος και θυγατέρα.

Ο μπαρμπα-Ιωσήφ

Ο μπαρμπα-Ιωσήφ ήταν ο Νέστορας του υποστατικού, το «στοιχειό» του, καθώς τον λέγαν όλοι. Τα μαλλιά του ήταν κάτασπρα και το δέρμα στο πρόσωπο και στα χέρια του ήταν σκαμμένο απ' τις ρυτίδες και τον ήλιο. Πολύ νέος, παλικαράκι, ξεκίνησε κι ήρθε απ' το φτωχό νησί του, τη Λήμνο, να βρει τροφή στην πλούσια χώρα, την Ανατολή.

Έτσι πέρασε ο καιρός και ο Ιωσήφ γέρασε στα Κιμιντένια. Τα μαλλιά του γίνανε κάτασπρα και το πετσί στα χέρια του και στο πρόσωπό του σκάφτηκε απ' τις ρυτίδες και τον ήλιο. Απ' όλες τις δουλειές της γης σε μια μονάχα πέτυχε, έγινε μοναδικός: να μπολιάζει δέντρα. Χιλιάδες αγριελιές, αγριαχλαδιές και άλλα δέντρα είχαν μεταμορφωθεί απ' τα χέρια του. Τα ήξερε ένα ένα. Στην αρχή τους έβγαζε και ονόματα. Τα έλεγε «Μαρία», τα έλεγε «Βαγγελίστρα», τα έλεγε «Νικολή», τα έλεγε «Πετράκη», — ονόματα της κοπελίτσας με τ' άστρα, της τράτας που θα έκανε, των παιδιών που δεν έκαμε. Όμως, όταν οι Μαρίες και οι Βαγγελίστρες και οι Πετράκηδες γινήκανε πολλοί, άρχισε να τα μπερδεύει. Έτσι, παράτησε τα ονόματα. Και όταν τα δέντρα που ανάστανε έγιναν ανώνυμα, έμαθε να τα ζει βαθύτερα, όχι σαν επιθυμίες που δεν ικανοποιήθηκαν. Έγινε πια αληθινός φίλος τους, τα 'ξερε ένα ένα, θυμόταν τη χρονιά που μπόλιασε το καθένα, τα περιστατικά τους. Και με το να τα με-

λετά έτσι, παρακολουθώντας την ανάστασή τους στον κόσμο, με το να τα ζει έτσι, σιγά σιγά η ζωή του βρήκε ένα σκοπό. Ξεμάκρυνε από τους ανθρώπους, έγινε ένα με τα δέντρα. Έγινε και αυτός δικός τους, ένα μεγάλο παλιό δέντρο, που ευλογούσε και προστάτευε τους μικρούς τους φίλους. Για τίποτα πια άλλο απ' τα εγκόσμια δε νοιαζόταν. Μήτε ήξερε τι γινόταν ο κόσμος πέρα από τα Κιμιντένια, μήτε πια ήθελε να μάθει.

Ηλίας Βενέζης

1. Βρίσκω στο κείμενο και υπογραμμίζω 8 λέξεις που έχουν μέσα δυο ανόμοια σύμφωνα. Ύστερα τις συλλαβίζω, γράφοντάς τες σε δυο στήλες:

Τα δύο σύμφωνα

δε χωρίζονται

Νέ-στο-ρας

χωρίζονται

δέρ-μα

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Γράφω και μαθαίνω:

*Τα μαλλιά τὸν ἐγιναν νάτασπρα καὶ τὸ ὠτεσί στα
χέρια τὸν καὶ στο ὠρόσωο σιάφτηνε αὐτό τις ρυ-
τίδες καὶ τὸν ἦμο.*

.....

.....

.....

3. Γράφω δίπλα σε κάθε λέξη την αντίθετή της και τη συλλαβίζω:

σταματώ

αρχίζω

αρχίζω

αραιός

γρήγορος

εργατικός

συννεφιά

πεινασμένος

γνωστός

εύκολος

ψηλός

4. Λέξεις για την καρτέλα:

*αραιός,-ή,-ό, αλεύρι, γρήγορος,-η,-ο, σιγανός,-ή,-ό,
βούτυρο*

5*. Συζητώ στην τάξη τι νόημα παίρνει το ρήμα σβήνω στις παρακάτω προτάσεις και γράφω κι εγώ παρόμοιες:

Έσβησα τη λάμπα.

Ο άρρωστος σβήνει σιγά σιγά.

Στη δροσερή πηγή σβήσαμε τη δίψα μας.

Με τα χρόνια έσβησε η ομορφιά της.

Ο καθένας με τη σειρά του

Σήμερα στο σχολείο γίνεται σωστό πανηγύρι. Έρθαν τα νέα βιβλία. Να τα πάνω στην έδρα, δέματα δέματα. Τα παι-

διά μαζεύονται ολόγυρα, τα περιεργάζονται, γέρνουν το κεφάλι να διαβάσουν τη ράχη τους, ανυπομονούν. Μερικά πάνε κιόλας ν' ανοίξουν τα δέματα και να τα πάρουν.

— Ήσυχα! λέει ο δάσκαλος. Θα τα πάρετε με τη σειρά. Θα διαβάσω τα ονόματά σας απ' τον κατάλογο κι όποιος ακούει τ' όνομά του θα 'ρχεται να τα παίρνει.

— Με αλφαβητική σειρά, δηλαδή, λέει η Ισμήνη Φωτίου και πάει και κάθεται αργά αργά στη θέση της.

— Εγώ θα πάρω πρώτος! φωνάζει ο Κίμωνας Βαγενάς και πηδά πάνω στην έδρα.

— Μωρέ μάτια μου! του λέει η Μαίρη Αθανασοπούλου. Κάνε πίσω! «Με την αράδα και στο μύλο». Και πάει και στέκεται κολόνα μπροστά του.

— Μετά όμως από σένα είμαι εγώ! λέει ο Νίκος Απάρτης και πάει και χώνεται ανάμεσα στο Βαγενά και την Αθανασοπούλου σαν σφήνα.

— Εγώ έχω καιρό ακόμα, λέει ο Δημήτρης Τσιβιλής. Όσπου να 'ρθει η σειρά μου, θα ξαναρίξω μια ματιά στην ορθογραφία μου.

— Κι εγώ θα ζωγραφίσω, λέει ο Φώτης ο Γεωργαντάς.

— Γιατί, βρε κουτέ! του κάνει η Ισμήνη. Εσύ θα πάρεις από τους πρώτους. Σε ποιο γράμμα είσαι;

— Α, ναι, καλά λες, είπε ο Φώτης. Εγώ νόμιζα πως πάει με το μικρό όνομα, το βαπτιστικό. Τρέχω κιόλας.

— Τι να κάνω εγώ! λέει ο Βασίλης Χατζής.

— Αμ' εγώ; κάνει η Χαρά Ωραιοπούλου! Όσπου να 'ρθει η σειρά μου, μπορώ να πάρω έναν υπνάκο. Έτσι;

1. Βρίσκω στο κείμενο τα επώνυμα των παιδιών και τα υπογραμμίζω. Έστερα τα γράφω σε αλφαθητική σειρά:

1.	5.
2.	6.
3.	7.
4.	8.

2. Αριθμώ τις λέξεις, που είναι σε κάθε πλαίσιο, ώστε να φαίνεται η σωστή αλφαθητική τους σειρά:

— ηλεκτρολόγος
— ηθοποιός — ήρωας

— κρεοπωλείο
— καπνοπωλείο — κομμωτήριο

— Δικαίος — Δελαπόρτας
— Δανιήλ — Δρακίδης

— Πειραιάς — Πρέβεζα
— Πολύγυρος — Πάτρα

3. Σκέφτομαι και γράφω:

Με αλφαθητική σειρά τους τίτλους των σχολικών βιβλίων μου.

4. Λέξεις για την καρτέλα:

ματάρχος, ρεζιμό, ρέξη, συμμαθητής-συμμαθήτρια

5. Σημειώνω με ένα ν στο βασικό λεξιλόγιο, στο τέλος του βιβλίου μου, τις παρακάτω λέξεις. Έστερα συμπληρώνω εδώ τον αριθμό που δείχνει την κανονική αλφαθητική σειρά τους:

..... πλημμύρα, πεταλούδα, πρωτοβρόχια

..... επίθεση, ετοιμασία, έδρα, ενοικιαστής

..... μεθαύριο, μοδίστρα, μάγος, μπλούζα

6. Γράφω σε αλφαθητική σειρά τις παρακάτω λέξεις:

αγρότης, απροσεξία, αμυγδαλιά, αχλάδι, ασχολία,

διώχνω, δακρύζω, δυστυχώ, δένω, δοκιμάζω,
τηλεγράφημα, ταχύτητα, τεμπελιά, τρόπος, τιμωρία

αγρότης

δακρύζω

ταχύτητα

7. Στην παρακάτω σελίδα του λεξικού βρίσκω και συζητώ με τους συμμαθητές μου:

Για τις λέξεις-οδηγούς της σελίδας.

Ποια είναι η πρώτη και ποια η τελευταία λέξη της σελίδας.

ΗΡΩΟ

435

ΗΧΕΙΟ

πρός τούς ήρωες, υπερβολικός θαυμασμός σε ήρωα

ηρώο (το), -ώου μνημείο προς τιμή πεσόντων σε πόλεμο

-ης κατάληξη αρσενικών ονομάτων

-ής κατάληξη αρσεν. επιθέτου (σταχτής, -ιά, -ί)

-ης κατάληξη επιρρημάτων (επικεφαλής, καταμεσής)

ησυχάζω (ρ. μτβ. - αμτβ.) (θ. ήσυχος) καλμάρω, ηρεμώ, ξεκουράζομαι, καθησυχάζω κάποιον

ησύχαζα, ησύχασα, μ.ε. ησυχάζοντας, μ.π.π. ησυχασμένος

ησυχασμός (ο), -ασμού ψυχική γαλήνη, ηρεμία, ησυχία

ησυχαστήριο (το) τόπος ησυχασμού, τόπος διαμονής ησυχαστή

ησυχαστής (ο), -αστή ο που ησυχάζει, καλόγερος, αναχωρητής που αρνήθηκε τα εγκόσμια μυστικιστής μοναχός του Αγίου Όρους (14ου αιώνα)

ησυχαστικός, -ική, -ικό (επ.) ο που χρησιμεύει στην καθήσυχηση, ανακουφιστικός επίρρ. -ικά

ησυχία (η) έλλειψη θορύβου, ηρεμία, γαλήνη, αμεριμνησία

ήσυχος, -η, -ο (επ.) ήρεμος, γαλήνιος, σιωπηλός, αθόρυβος, πράος επίρρ. -ότερος, -ότατος επίρρ. ησυχά

-ητα κατάληξη αφηρημένων θηλυκών ουσιαστικών (άργητα, έχθητα)

-ητικός κατάληξη επιθέτων, από επίθετα σε **-ητής** (από ρήματα β' συζυγίας σε -άω ή -έω) (ποιώ)ποιητής)ποιητικός)

-ητό κατάληξη ουδετέρων ουσιαστικών, από ρήματα σε **-ώ** ή **-ίζω**-(αγκομαχώ) αγκομαχητό, μουρμουρίζω)μουρμουρητό

ήττα (η) αποτυχία στον πόλεμο ή σε αγώνισμα, παιγνίδι (ή προσπάθεια)

ηττοπάθεια (η) (θ. ηττοπαθής) παθολογικός φόβος για ήττα από κατάπτωση του ηθικού ή υπερεκτίμηση των δυνάμεων του αντιπάλου

ηττοπαθής (ο, η), **-ές, -ούς**, πληθ. **-είς** (οι), **-η** (τα) (επ.) ο που φοβάται πως θα χάσει, ο που δεν πιστεύει σε πιθανή νίκη, ο πανικόβλητος

ηττώμαι (-άομαι) (ρ. παθ.) (θ. ήττα) νικιέμαι ηττώμουν, ηττήθηκα, μ.π.π. ηττημένος (αναπληρώνεται από το νικιέμαι)

ηφαίστειο (το) (ουδ. του επ. ηφαίστειος (Ήφαιστος) ρήγμα του στερεού φλοιού της Γης από το οποίο βγαίνουν με ορμή κατά καιρούς από τα έγκατά της καπνοί, αέρια, υλικά σε διάπυρη κατάσταση (λάβα)

ηφαιστειότητα (η), -ότητας το σύνολο των φαινομένων που προκάλεσαν ή προκαλούν την έκρηξη ηφαιστείων

ηχείο (το), -είου ηχητικό όρ-

8. Γράφω και μαθαίνω:

-Θα ωάρω ωρώτος! φωνάξει ο Χίμωνας Βαγενάς
μει ωηδά ωάνω στην έδρα.

9*. Κάνω ό,τι και στην άσκηση 7 για τη σελίδα του τηλεφωνικού καταλόγου.

ΒΡΕΤΟΣ Ι. ΔΑΜΙΓΟΣ Δ.

Β

ΒΡΕΤΟΣ ΙΑΚ. Σ. Έμπορος Κολοκοτρώνη 15	633 7422
ΒΡΕΤΟΣ ΠΑΥΛΟΣ ΔΗΜΗΤΡ. Ι. Σωκράτους 53	842 8127
ΒΡΕΤΟΣ ΑΛΕΞ. Γ. Χρυσόχοος Ρατζιέρη 4	844 5139
ΒΡΕΤΟΣ Δ. Ιατρός Σουλίου 53	678 2118
ΒΡΕΤΟΣ Γ. Λέρου 15 Π. Κοκκινιά	742 2453
ΒΡΕΤΟΣ ΕΙΡΗΝΗ Ν. Ιδ. Υπάλληλος	
ΒΡΕΤΟΣ Παράσχου 15	845 1434
ΒΡΕΤΟΣ ΘΕΟΔ. Ι. Λυκαβηττού 53	964 2247
ΒΡΕΤΟΣ Ι. Οδοντίατρος Φωτομάρα 13	519 1344
ΒΡΕΤΟΣ ΕΛΕΝΗ Χ. Σχεδιάστρια Δογάνη 52	355 1885
ΒΡΕΤΟΣ ΒΑΣΙΛΙΚΗ Χ. Μοδίστρα Ρόδου 53	
ΒΡΕΤΟΣ Κηφισιά	472 8583
ΒΡΕΤΟΣ ΦΩΤ. Κ. Μυκηνών 2 Καλλιθέα	486 4352
ΒΡΕΤΟΣ ΧΑΡΙΑ. Λ. Μηχανολόγος Καλαμά 15	633 8247
ΒΡΕΤΟΣ ΑΙΚΑΤ. Β. Φαρμακοποιός	
ΒΡΕΤΟΣ Κολοκοτρώνη 1	528 7241

Γ

ΓΑΛΑ ΑΘΗΝΑ Μ. Ναυτικός 2 Δάφνη	486 1341
ΓΑΛΑ Ι. Ιατρός Μικροβιολόγος	
ΓΑΛΑ Τσιμισκή 46	678 4345
ΓΑΛΑ Ι. Ηλεκτρονικός Ορφείας 12	635 8583
ΓΑΛΑ ΔΙΟΓ. Β. Πλοίαρχος Φωσκόλου 15	528 6266
ΓΑΛΑ Σ. Χρυσήδου 2 Καλλιθέα	352 2683
ΓΑΛΑ Κ. Σερρών 2	487 1345
ΓΑΛΑ Α. Συνεργείο Σαλαμίνος 4	843 4183
ΓΑΛΑ Κ. Φλέμινγκ 4 Ηλιούπολη	964 3454
ΓΑΛΑ Κ. Καυκάσου 15	633 4583
ΓΑΛΑ ΜΕΝΕΛ. Ε. Αιδινίου 4	677 9493
ΓΑΛΑ Θ. Σολωμού 45	845 3949
ΓΑΛΑ ΦΩΤΕΙΝΗ Θ. Τομπάζη 42	529 1341
ΓΑΛΑ ΧΡΙΣΤΟΔ. Γ. Δημακοπούλου 118	354 1451
ΓΑΛΑ ΦΙΛΙΠ. Ν. Δικηγόρος Βελισσαρίου 2	634 3475
ΓΑΛΑ ΧΡΥΣΟΣΤ. Β. Αρκαδίου 252	
ΓΑΛΑ Δάφνη	353 1483
ΓΑΛΑ ΖΕΛΟΠΟΥΛΟΣ ΣΩΚΡ. Ν. Καθηγητής	
ΓΑΛΑ Δουβουνιώτου 4	333 4253
ΓΑΛΑ Β. Φωκ. Νέγρη 142	845 6245
ΓΑΛΑ ΟΜΗΡΟΣ Ο. Φρυνίχου 12	965 1237
ΓΑΛΑ ΧΡΗΣΤΟΣ Σ. Ευρυδάμαντος 45 Ν. Σμύρνης	843 4437
ΓΑΛΑ ΝΙΚΟΔ. Κ. Νευρολόγος Σαλαμίνος 13	678 3456
ΓΑΛΑ Κ. Αρκαδίας 4 Αμπελόκηποι	842 7890
ΓΑΛΑ Β. Ομήρου 133	528 8881
ΓΑΛΑ Ε. Φυσικός Παπαναστασίου 212	635 1894
ΓΑΛΑ ΜΙΧ. Ε. Σκοπέλου 1	678 8843
ΓΑΛΑ Θ. Σκουφά 224	519 3687
ΓΑΛΑ ΠΕΡΣΕΦΟΝΗ Α. Κομμωτήριο	
ΓΑΛΑ Ευρυτανίας 102	355 5243
ΓΑΛΑ ΚΡΙΣΤΙΝΑ Α. Σωκράτους 212 Κηφισιά	486 4185
ΓΑΛΑ ΜΑΡΙΑ ΒΑΣΩ Π. Ιατρός Αγ. Σοφίας 414	354 5145
ΓΑΛΑ ΗΡΑΚΛ. Ε. Α. Αθηνών 402	487 5283
ΓΑΛΑ Α. Ιδ. Υπάλληλος Λίτσα 15 Χαλάνδρι	634 7583

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓ. Β. Θάσου 13 Σεπόλια	487 1234
ΓΕΩΡΓΙΑ Γ. Γ. ούναρη 53 Ν. Σμύρνη	635 9243
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ν. Βιοτεχνία Ανίνου 202	486 5678
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Θ. Χαλεπά 5 Γαλάτσι	964 5789
ΓΕΩΡΓ. Ν. Γούναρη 54	742 8901
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ι. Σωκράτους 4 Δάφνη	843 3456
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΛΕΟΝΤ. Ε. Δημ.	
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ηλ. Ζερβού 52	529 3321
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ι. Χριστομάνου 268	354 7442
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Κ. Πατησίων 1	635 2347
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Χ. Συνεργείο Αυτοκινήτων Αγ. Παρασκευής 2	741 9345
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΣΩΤ. Α. Αγάθωνος 44	845 4444
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Σ. Σύνταξιούχος Ερ. Σταυρού 49	354 2345
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΙΩΑΝ. Ι. Επτανήσου 414	
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Κυψέλη	742 3473
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Π. Κορυτσάς 13	965 7583
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΑΝΤΩΝ. Κ. Αρείου Πάγου 5 Ν. Ψυχικό	528 1314
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Θ. Καλαμά 12 Νίκαια	519 5657
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Κ. Νιρβάνα 45 Φιλοθέη	352 3536
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΕΥΑΝΘΙΑ Ε. Ολυμπιάδος 154	634 7901
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ε. Ανεξαρτησίας 35 Καισαριανή	678 1112
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΧΑΡΗΣ Χ. Βιοτέχνης	
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Μερκούρη 55 Παγκράτι	333 3741
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α. Αρχιτέκτων Πολυτεχνείου 4	844 4173
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΜΙΧ. Γ. Θέτιδος 23 Π. Φάληρο	967 8542
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Β. Μακρυγιάννη 513	519 5437
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΑΣ. Ν. Υψηλάντου 38	355 4375
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ν. Παιωνίου 4 Ν. Σμύρνη	677 2782
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΤΥΛ. Ν. Σάμου 113	844 7345
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΙΩΑΝ. Κ. Δελφών 84 Καραβάς	965 5462
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΕΛΕΝΗ Χ. Παλατινής 66	
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Νίκαια	529 3674
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΝΑΠ. Δ. Γυθείου 72	967 6677
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΤΡΟΣ Χ. Ηχούς 228	355 6173
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΙΩΑΝΝΑ Σ. Αγκιάλου 215 Πειραιάς	634 4384
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΦΙΛΙΠ. Β. Μ. Βόδα 2 Καραβάς	487 8344
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΙΩΑΝ. Κ. Τροϊζηνίας 42	528 5566
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΑΣ. Π. Σωκράτους 13	
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Περιστερί	741 3742
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΓΕΩΡΓ. Ε. Στενιμάχου 15	
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Γαλάτσι	519 4174
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΑΣ. Α. Γραφείο Τουρισμού	
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Κύπρου 15	227 3478
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΜΑΡΙΑ Δ. Λακωνίας 84 Κολωνός	678 7683
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΕΛΕΝΗ Β. Δημ. Υπάλληλος Αγ. Μάρκου 2	353 8903
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΜΑΡΙΑ Α. Μοδίστρα Αγ. Βασιλείου 2	634 9010
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΜΑΡΙΑΝΘΗ Ι. Τροίας 15 Αιγάλεω	487 1080
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΑΠΟΣΤ. Ε. Υποδηματοποιός Ηούς 3	741 8143
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α. Δωροθέου 13 Γλυφάδα	743 3545
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ε. Κέδρων 4 Εκάλη	965 8143
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΖΑΧ. Ε. Καθηγητής Κόντου 2	
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Μεταξουργείο	895 5144
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΑΖ. Ζ. Αθηνών 212 Αιγάλεω	965 7342
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΑΣ. Ε. Δημητράκοπούλου 143	354 9242
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ζ. Βιομήχανος Αλιβερίου 3	967 3891
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΙΩΑΝ. Γ. Τραπεζικός Κύπρου 4	634 3474

ΓΩΣΣΗΣ ΜΙΛΤ. Α. Σοφοκλέους 212	
ΓΩΣΣΗΣ Περιστερί	845 347
ΓΩΣΣΗΣ ΜΙΧ. Α. Χαροκόπου 13 Πατήσια	743 758
ΓΩΣΣΗΣ ΕΛΕΝΗ Α. Δ. Υψηλάντου 15 Χαϊδари	529 324

Δ

ΔΑΒΑΡΙΚΑΣ ΑΓΓ. Α. Συμβολαιογράφος	
ΔΑΒΑΡΙΚΑΣ Αττικής 75	471 534
ΔΑΒΑΡΙΚΑΣ ΑΘΑΝΑΣΙΑ Μ. Λαέρτη 2	
ΔΑΒΑΡΙΚΑΣ Αργυρούπολη	486 847
ΔΑΒΑΡΙΚΑΣ ΙΩΑΝ. Κ. Σκύρου 52 Κυψέλη	844 935
ΔΑΒΑΡΙΚΑΣ ΙΩΣΗΦ Α. Σύνταξ. Χίου 112	965 247
ΔΑΒΑΡΙΚΑΣ ΒΑΣΙΛΙΚΗ Β. Γούναρη 187	
ΔΑΒΑΡΙΚΑΣ Περιστερί	677 474
ΔΑΒΑΡΙΚΑΣ ΕΥΣΤΑΘ. Β. Μεγ. Βασιλείου 52β	333 347
ΔΑΒΑΡΙΚΑΣ ΕΥΣΤΡΑΤ. Β. Κύθνου 125	486 748
ΔΑΒΑΡΙΚΑΣ ΖΑΦ. Ν. Φαλήρου 135	842 932
ΔΑΒΑΡΙΚΑΣ ΖΑΧ. Κ. Υπάλληλος Δ.Ε.Η. Σάμου 2	996 458
ΔΑΒΑΡΙΚΑΣ ΛΕΩΝ Ε. Αργολίδος 35	
ΔΑΒΑΡΙΚΑΣ Πειραιάς	743 837
ΔΑΒΑΡΙΚΑΣ ΛΟΥΚΑ Α. Λύρα 212 Νίκαια	355 524
ΔΑΒΑΡΙΚΑΣ ΑΛΙΚΗ Β. Κοραή 153	633 611
ΔΑΒΑΡΙΚΑΣ ΜΑΡΙΑ Α. Μοδίστρα Λήμνου 113 Γαλάτσι	528 534
ΔΑΒΑΡΙΚΑΣ ΚΥΡΙΑΚΗ Η. Κομμωτήριο Μιχ. Βόδα 504	678 171
ΔΑΒΑΡΙΚΑΣ ΘΕΜΙΣ Θ. Βλαστού 115	529 194
ΔΑΒΑΡΙΚΑΣ ΘΕΟΔ. Ζ. Οδοντίατρος Ιπποδρόμου 35	355 278
ΔΑΒΑΡΙΚΑΣ ΘΩΜΑΣ Ζ. Κορυτσάς 119 Καλαμάκι	741 384
ΔΑΒΑΡΙΚΑΣ ΔΑΚΤΥΛΙΔΗΣ ΙΩΑΝ. Η. Αγ. Δημητρίου 54	354 878
ΔΑΒΑΡΙΚΑΣ ΑΖ. Η. Χρυσ. Σμύρνης 2	964 927
ΔΑΒΑΡΙΚΑΣ ΟΔΥΣ. Ι. Κασσιανής 324	846 478
ΔΑΒΑΡΙΚΑΣ ΤΑΣΟΣ Ι. Ιατρός Παιδίατρος	965 327
ΔΑΒΑΡΙΚΑΣ ΤΡΥΦΩΝ Α. Πλ. Κάνιγγος 54	529 674
ΔΑΒΑΡΙΚΑΣ ΦΑΙΔΩΝ Α. Σικίνου 110 Κυψέλη	519 127
ΔΑΒΑΡΙΚΑΣ ΦΙΛΙΠ. Ε. Μ. Αλεξάνδρου 388	333 555
ΔΑΒΑΡΙΚΑΣ ΦΡΙΕΣ Β. Ξενοκράτους 55 Νίκαια	528 777
ΔΑΒΑΡΙΚΑΣ ΑΛΑΚΙΔΟΥ ΕΛΕΝΗ Β. Άλσους 203	632 328
ΔΑΒΑΡΙΚΑΣ ΘΕΜΙΣ Β. Οικοδόμος Α. Αθηνών 46	227 468
ΔΑΒΑΡΙΚΑΣ ΘΕΟΦΑΝΗΣ Χ. Μηδείας 10 Γαλάτσι	333 521
ΔΑΒΑΡΙΚΑΣ ΘΩΜΑΣ Χ. Υπάλληλος	
ΔΑΒΑΡΙΚΑΣ Ανδρομάχης 2	678 425
ΔΑΒΑΡΙΚΑΣ ΚΟΣΜΑΣ Κ. Δροσοπούλου 47	526 527
ΔΑΒΑΡΙΚΑΣ ΛΑΖΑΡΟΣ Η. Οικοδομικές	
ΔΑΒΑΡΙΚΑΣ Εργασίες Κόνωνος 13	678 757
ΔΑΒΑΡΙΚΑΣ ΛΟΥΚΑΣ Η. Κύπρου 45 Αμφιθέα	845 356
ΔΑΒΑΡΙΚΑΣ ΔΑΛΕΖΙΟΣ ΜΗΝΑΣ Θ. Ηλεκτρολόγος Κίου 52	965 626
ΔΑΒΑΡΙΚΑΣ ΧΡΙΣΤΟΣ Θ. Χρ. Λαδά 373	519 637
ΔΑΒΑΡΙΚΑΣ ΒΑΣ. Ι. Κορυτσάς 13	353 849
ΔΑΒΑΡΙΚΑΣ ΘΕΟΦΑΝΗ Ν. Αβέρωφ 2	677 478
ΔΑΒΑΡΙΚΑΣ ΛΟΥΚΙΑ Κ. Υπάλ. Α.Τ.Ε. Διστόμου 4	635 934
ΔΑΒΑΡΙΚΑΣ ΓΕΩΡΓ. Σ. Αξιωματικός	
ΔΑΒΑΡΙΚΑΣ Πανεπιστημίου 132	845 877
ΔΑΒΑΡΙΚΑΣ ΚΩΝΣΤ. Δ. Μητροπόλεως 45	964 458
ΔΑΒΑΡΙΚΑΣ ΘΕΟΔ. Α. Ναυπλίου 202	
ΔΑΒΑΡΙΚΑΣ Κολωνός	966 947
ΔΑΒΑΡΙΚΑΣ ΗΛΙΑΣ Γ. Δικηγόρος Καβάφη 4	967 477
ΔΑΒΑΡΙΚΑΣ ΔΗΜΗΤΡ. Δ. Παπαδιαμάντη 5	743 844

Στο Μουσείο Λαϊκής Τέχνης

Όταν εκείνο το πρωί η μητέρα μου 'πε πως θα πάμε στο Μουσείο Λαϊκής Τέχνης, ξαφνιάστηκα. Όχι γιατί δεν έκανε αυτό που έλεγε — αντίθετα μάλιστα, κρατούσε το λόγο της. Όμως όλη τη βδομάδα κουράζεται απ' τη δουλειά και την Κυριακή θέλει να ξεκουραστεί.

Ξημέρωσε η Κυριακή. Η μέρα ήταν γαλάζια και ήσυχη. Είχα ξυπνήσει πολύ πρωί και περίμενα. Άκουγα βήματα, δεν μπορούσα να καταλάβω από πού έρχονταν. Σε κάποια στιγμή ανοίγει η πόρτα.

— Σήκω λοιπόν, κυρα-τεμπέλα! Δεν είπαμε πως σήμερα θα πάμε...;

Δεν πρόλαβε να τελειώσει το λόγο της. Πετάχτηκα πάνω κι ετοιμάστηκα στη στιγμή.

Βγήκαμε στο δρόμο. Ύστερα από διαδρομή μισής ώρας φτάσαμε στην πλατεία Ειρήνης. Ένα παλιό κτίριο υψωνόταν σε μια άκρη.

— Εδώ είμαστε, είπε.

Ανεβήκαμε μια γυριστή σκάλα και μπήκαμε.

Στους τοίχους της πρώτης αίθουσας κρέμονταν κάδρα με μικρά και μεγάλα κεντήματα. Θαύμαζα τα σχέδια, τα στολίδια, τα χρώματα. Μεγάλα λουλούδια, πουλιά, καράβια, παράξενα σχήματα, όμορφα, γοητευτικά....

— Να, βλέπεις το κέντημα αυτό; Είναι από το νησί μας. Πολύ θα κουράστηκε η κεντήστρα να το φτιάξει. Στ' ατέλειωτα νυχτέρια της σκλαβιάς οι κοπέλες κεντούσαν, τα παιδιά άκουγαν τις διηγήσεις των μεγάλων για τα βάσανα του Γένους, τα παλικάρια έβλεπαν μακριά τη μέρα που θα ξημέρωνε.

Στην άλλη αίθουσα ήταν οι φορεσιές, γυναικείες και ανδρικές. Τις φορούσαν ανθρώπινα ομοιώματα. Φορεσιές από την Ήπειρο, τη Μακεδονία, τη Θεσσαλία, την Κρήτη και τ' άλλα νησιά. Να και μια Ροδίτισσα με την πλουμιστή φορεσιά της κι ένας Κρητικός με τη βράκα και τα στιβάνια του. Οι φορεσιές είχαν πλούτο από χρώματα, κεντίδια, στολίδια, κρόσσια. Φλουριά κι αλυσίδες, βραχιόλια, περιδέραια, σκουλαρίκια, δαχτυλίδια, ζώνες γέμιζαν τις προθήκες.

— Οι πρόγονοί μας ήξεραν να ομορφαίνουν τη ζωή τους, είπε η μητέρα. Ακόμα και τα καθημερινά μικροπράγματα τα 'φτιαχναν με τέχνη και γούστο. Για κοίτα!

Μέσα σε βιτρίνες ήταν ακόμα διάφορα σκεύη. Κι όλα ήταν φτιαγμένα με τέχνη, σκαλισμένα ή χτυπημένα από χέρια μαστορικά.

Απ' το Μουσείο φύγαμε αργά. Αγοράσαμε κι ένα όμορφο βιβλίο: *Οι φορεσιές του τόπου μας*. Στο γυρισμό τα μάτια μου ήταν γεμάτα από σχέδια και χρώματα, καράβια και πουλιά.

ΒΑΣΙΚΟ ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

Α

άγνωστος, -η, -ο
αγρότης
αγρότισσα
άδικος, -η, -ο
αθλητής
αθλήτρια
αίμα
αλεύρι
αξέχαστος, -η, -ο
απογευματινός, -ή, -ό
αραιός, -ή, -ό
αστροναύτης
ασχολία
άτυχος, -η, -ο

Β

βαδίζω
βαφτίσια
βιβλιοπωλείο
βιβλιοπώλης
βιτρίνα
βοήθεια
βόρειος, -εια, -ειο
βοριάς
Βορράς
βούρτσα
βουρτσίζω
βούτυρο
βραδινός, -ή, -ό

Γ

γιός
γρήγορος, -η, -ο
γυαλιστερός, -ή, -ό

Δ

δακρύζω
δήμαρχος
δικαστήριο
δίψα
διώχνω
δροσιά
δύσκολα
δυστύχημα
δυστυχώς

Ε

έδρα
ενοικιαστής
ενοίκιο και νοίκι
επίθεση
εργασία
ετοιμασία

Ζ

ζημιά
ζωή

Η

—

Θ

θερισμός

Ι

—

Κ

καθρέφτης
καλοκαιρινός -ή, -ό

καναρίνι

καρπούζι
κατάλογος
κατόρθωμα
κατσαρόλα
κλάμα
κλωνάρι
κυνήγι

Λ

λαιμός
λέξη
λεξικό
λιβάδι
λιγάκι
λόγια
λόφος

Μ

μάγισσα
μάγος
μεθαύριο
μεσημεριανός, -ή, -ό
μέτωπο
μοδίστρα
μουντζούρα
μουντζουρώνω
μπαρμπα -
μπάρμπας
μπλούζα
μπουκάλι

Ν

νεράιδα
νηστικός, -ή, -ό

νίκη
νικητής
νικήτρια
νοίκι και ενοίκιο
ντουλάπα
ντουλάπι

Ξ

ξανά

Ο

—

Π

παθαίνω
παιδίατρος
πάρα
παραλίγο
πεπόνι
πέρυσι και πέρσι
πεταλούδα
πληγή
πλημμύρα

πλημμυρίζω
ποιητής
ποιήτρια
πρασινάδα
πρόεδρος
πρωτοβρόχια

Ρ

—

Σ

σιγανός, -ή, -ό
σκιά
σκόνη
στάζω-σταλάζω
στενοχώρια
συμμαθητής
συμμαθήτρια
συννεφιά
σφυρί

Τ

τσακώνομαι

Υ

—

Φ

φθινοπωρινός, -ή, -ό
φοβερίζω
φοβητσιάρης, -α, -ικο
φούστα
φουστάνι

Χ

χειρότερα
χειρότερος, -η, -ο
χωριανή
χωριανός
χωριάτης
χωριάτισσα
χωριάτικος, -η, -ο

Ψ

—

Ω

—

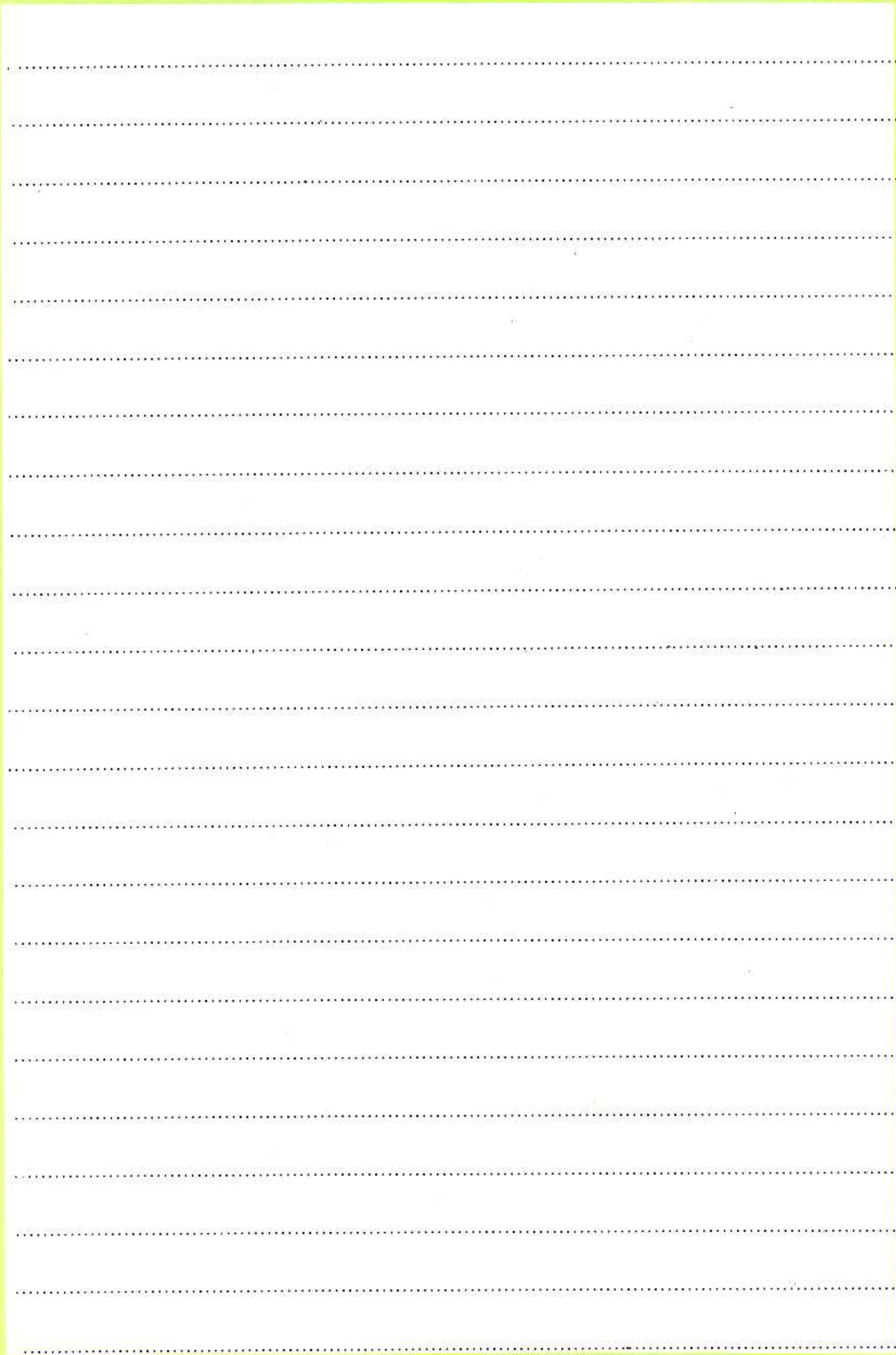
Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

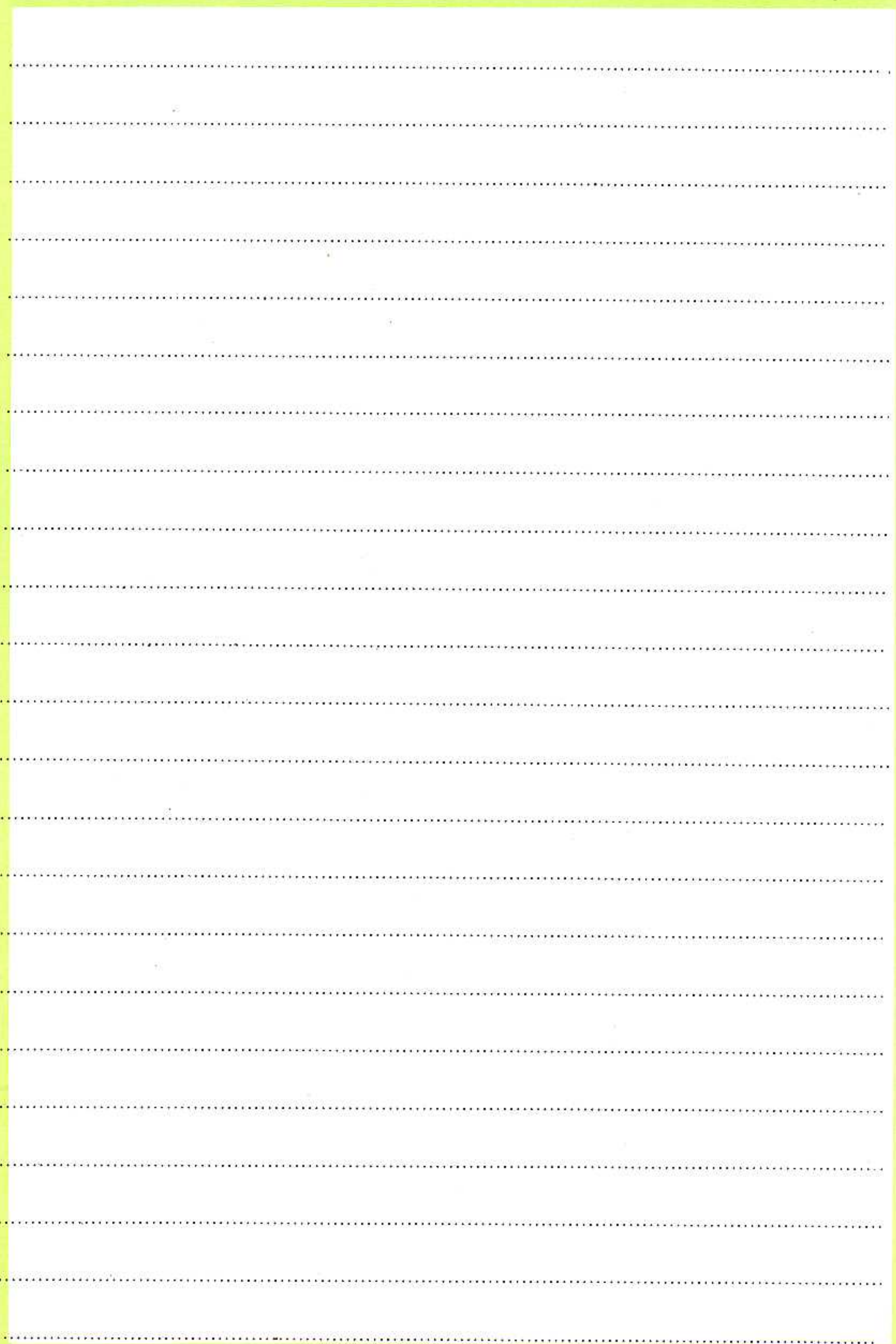
	Σελ.
Πέρασε το καλοκαίρι	6
Σύννεφα (ποίημα)	
Ζαχαρία Παπαντωνίου (<i>Τα χελιδόνια</i> , Βιβλιοθήκη Εκπ/κού Ομίλου 1920)	11
«Καλή χρονιά!»	12
Στο δικό τους σπίτι	16
Οι κούκλες της Μαρίνας	
Μιχαλάκη Μαραθεύτη (<i>Παιδική Φιλολογία</i> , Εκδ. Κυπριακός Σύνδεσμος Παιδικού-νεανικού Βιβλίου, Κύπρος, 1979)	21
Η Μάγια (ποίημα)	
Οδυσσέα Ελύτη (<i>Τα ρω του έρωτα</i> , Εκδόσεις Ερμείας, 1972)	27
Οι θησαυροί του καλοκαιριού	30
Τ' αδέρφια μου	35
Μάνα και παιδί	40
Μια άλλη μητέρα	44
Οι γερανοί του Ιθύκου	49
Ο χωρικός και τα αγγούρια	
Λέοντος Τολστόι (<i>Παιδικά διηγήματα</i> , Απόδοση Κ. Κωνσταντίνου, Εκδόσεις Αρδηττός, Αθήνα, 1978)	51
Αμαδρυάδες	57
Μένιππος και Χάροντας	
Λουκιανού (<i>Νεκρικοί διάλογοι: Μενίππου και Χάρωνος</i> , μετάφρ. Κ. Χωρεάνθη)	63
Το πατρικό σπίτι	
Κίκας Πουλχερίου (<i>Παιδική Φιλολογία</i> , Εκδ. Κυπριακός Σύνδεσμος Παιδικού-νεανικού Βιβλίου, Κύπρος 1979)	68
Για τον πατέρα	
Γαλάτειας Σαράντη (<i>Το χρυσό ρόδι</i> , Εκδ. Κύκλου Ελληνικού Παιδικού Βιβλίου, Αθήνα 1974)	72
«Μη στάξει του γαϊδάρου η ουρά!»	78

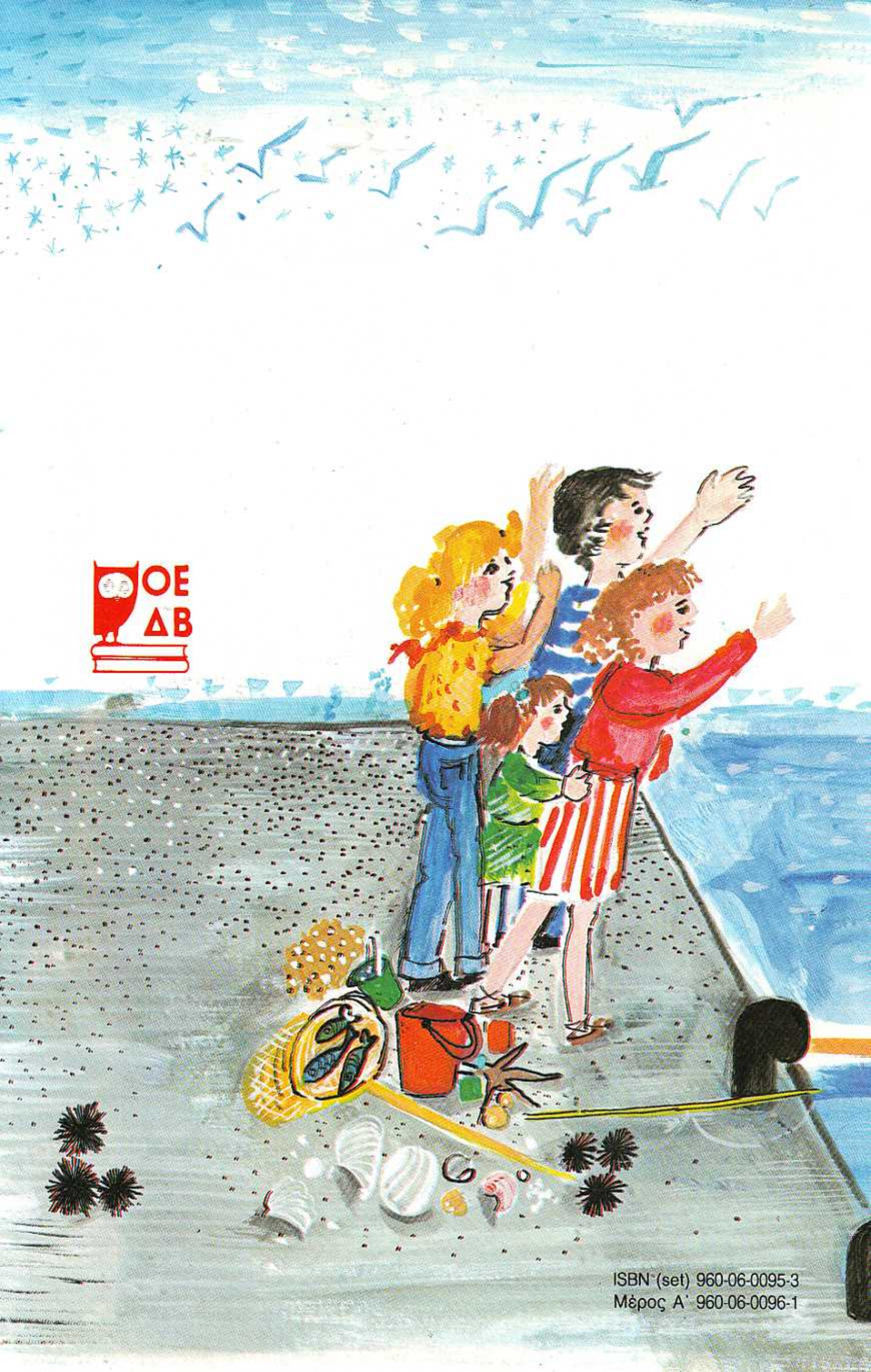
Στην άκρη του θάλτου	83
Ο μπαρμπ'Αντώνης και τα σαλιγκάρια	
Νίτσας Τζώρτζογλου (<i>Το χρυσό ρόδι</i> , Εκδ. Κύκλου Ελληνικού Παιδικού Βιβλίου, Αθήνα, 1974)	85
Στου σπιτιού μου την αυλή (ποίημα)	
Γεωργίου Αθάνα (<i>Πρωινό ξεκίνημα</i> , Ι. Ν. Σιδέρης, Β' έκδοση, Αθήνα 1923)	90
Θερμοπύλες	
Ηροδότου (<i>Ιστορίαι: Η Πολύμνια</i> , μετάφρ. Κ. Χωρεάνθη)	93
Έτσι είναι ο πόλεμος	
Ηλία Βενέζη (<i>Ώρα πολέμου</i> , Βιβλιοπωλείο της Εστίας, 1946)	98
Ελληνικός όρθρος (ποίημα)	
Νίκου Σφυρόερα (<i>Ελληνικός όρθρος</i> , Αθήνα, 1954)	103
Ο Ντάκος	
Χάρη Σακελλαρίου (<i>Φιλολογική Πρωτοχρονιά</i> , Αθήνα 1984)	104
Ο μπαρμπα-Ιωσήφ	
Ηλία Βενέζη (<i>Αιολική γη</i> , Βιβλιοπωλείο της Εστίας, Αθήνα 1968) ..	109
Ο καθένας με τη σειρά του	112
Στο Μουσείο Λαϊκής Τέχνης	117
Βασικό λεξιλόγιο	119

ΕΚΔΟΣΗ Κ' 2003 - ΑΝΤΙΤΥΠΑ 175.000 - ΑΡ.ΣΥΜΒ.3758/14-11-02

ΕΚΤΥΠΩΣΗ: ΑΦΟΙ Ν. ΠΑΠΠΑ & ΣΙΑ ΑΕΒΕ - ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ: Κ.ΚΑΣΣΗ

ISBN (set) 960-06-0095-3
Μέρος Α' 960-06-0096-1